

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2015

Jindřiška Rosenbaumová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Význam charitativní činnosti v judaismu

The Meaning of Charity in Judaism

Praha 2015

Jindřiška Rosenbaumová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně, s použitím uvedených pramenů a literatury. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 30. června 2014

Jindřiška Rosenbaumová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Bedřichu Noskovi, CSc. za její cenné rady a připomínky.

Dále děkuji své rodině za jejich podporu při studiu.

Anotace

Diplomová práce „Význam charitativní činnosti v judaismu“ pojednává o chobročinnosti v judaismu. Stručně popisuje historický vývoj od Bible až po současné pojetí dobročinnosti v Pražské židovské obci. Židovské náboženství se velmi podrobně zabývá všech oblastech věřícího, tedy i charitativní oblasti. Mezi nejznámější výraz pro dobročinnost patří cdeka, doslova „spravedlivost, zbožnost“, „dobročinnost“

Dalším významným termínem je gmilut chasadim, což se dá přeložit jako „dobročinné skutky“, které jsou cdece nadřazené tím, že poskytují pomoc jak chudým tak bohatým.

V židovském právu –halacha se problematikou charity a dobročinnosti podrobně zaobírá. Pražská židovská obec se zaměřuje především na pomoc seniorům a přeživším holokaustu.

Klíčová slova

Klíčová slova: judaismus

dobročinnost

cedaka

halacha

sociální pomoc

Annotation

The diploma thesis "The importance of charity in Judaism" is about philanthropy in Judaism. It briefly describes the historical development since the Bible to contemporary conception of philanthropy in the Prague Jewish community. The Jewish religion is very closely engaged in all areas of the believer, including the charitable area. One of the most famous expressions of the charity is Zedekiah, meaning literally "justness, godliness, charity". Another important term is gmilut chasadim, which is translated as "acts of charity" - these acts are superior to Zedekiah by providing help to the poor ones and to the rich ones. The Jewish law (halakhah) deals with issue of charity and philanthropy in detail. The Prague Jewish community focuses on helping the seniors and Holocaust survivors.

Keywords

Key words: Judaism

charity

zedakah

halakhah

social assistance

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	4
1. CHARITATIVNÍ ČINNOST V JUDAISMU	5
2. CHARITATIVNÍ ČINNOST VE STARÉM ZÁKONĚ	6
2.1 Desátky	7
2.2 Historie desátků v Tóře	7
2.2.1 První desátek	7
2.2.2 Druhý desátek	8
2.2.3 Desátek chudých	10
2.2.4 Původ zemědělských darů pro sociálně slabé	10
2.2.5 Názvy zemědělských darů pro sociálně slabé	12
2.2.6 Milostivé léto	15
2.2.7 Desátky v knize Malachiáš	15
2.3. Micvot	16
2.4. Cdeka	17
2.4.1. Cdaka v Bibli	18
2.4.2. Cdaka -dávání a přijímání	19
2.4.3. Množství cdeky	20
2.4.4. Způsob poskytování cdeky	21
2.4.5 Přijetí cdeky	22
2.5. Gmiluj Chasadim	23
2.6 Bikur Cholim	23
2.7. Péče o umírající	25
3. SOCIÁLNÍ ČINNOST VE STŘEDOVĚKU	27
3.1 Chevra kadiša	27
3.2 Chevra kadiša ve středověku	28
3.2.1 Chevra kadiša-současnost	28
3.3. Členové Chevra kadiša	29
3.4. Poslání Chevra kadiša	30
3.5. Členství	30
3.6. Vedlejší spolky	31
3.6.1. Spolek Sandekoes	32
3.6.2. Spolek starších pečujících o chudé	32
3.6.3. Spolek zbožných žen	32
3.6.4. Hachnasat kala	33
3.6.5. Hachnasat orchim	34

3.7. Rituální zvyklosti	34
3.8. Rituální předměty	34
3.8.1. Čistítka	35
3.8.2. Hřebeny	35
3.8.3. Miska	35
3.8.4. Konvička na tahar	35
3.8.5. Pokrývka na rakev	35
3.8.6. Prkno na taharu	36
3.9. Nerituální předměty	36
3.9.1. Džbán	36
3.9.2. Zvonek	36
3.9.3. Jídelní náčiní a nádobí	36
3.9.4. Pokladnička	36
4. ŽIDOVSKÁ NÁBOŽENSKÁ OBC	38
4.1. Historie pražské židovské obce	38
4.2. Činnosti jednotlivých oddělení ŽOP	42
4.3. Rabinát	42
4.3.1. Střediska sociální a zdravotní péče ŽOP	42
4.3.2. Komplexní domácí péče Ezra	42
4.3.3. Domov sociální péče Hagibor, denní stacionář a odlehčovací služby	43
4.3.4. Domov pro seniory	49
4.3.5. Odlehčovací služba	50
4.3.6. Trígenerační komunikativní centrum	51
4.3.7. Středisko autodopravy	52
4.3.8. Středisko praktického lékaře- zdravotní péče	52
4.3.9. Sociální oddělení, služby pro rodiny s dětmi, seniory a os.zrd.postižené	53
4.3.10. Denní stacionář	53
4.3.11. Klub seniorů Hagibor	54
4.3.12. Knihovna a informační centrum, středisko předarchivní péče	54
4.3.13. Restaurace Šalom	54
4.3.14. Program Lauderovy školky v Praze	54
4.3.15. Ekonomické oddělení	55
4.3.16. Bezpečnostní oddělení	55
ZÁVĚR	56
Výroční zpráva ŽNO 2012 PŘÍLOHA	
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	103
1. Použitá literatura	103
2. Slovníky a encyklopedie	105
3. Elektronické dokumenty	105

Seznam použitých biblických zkratek:

Gn = 1. kniha Mojžíšova
Ex = 2. kniha Mojžíšova
Lv = 3. kniha Mojžíšova
Nm = 4. kniha Mojžíšova
Dt = 5. kniha Mojžíšova
Job = Kniha Job
Ž = Kniha Žalmů
Př = Kniha Přísloví
Iz = Kniha proroka Izaiáše
Jer = Kniha proroka Jeremiáše
Pláč = Kniha Žalozpěvů
Avot=Pirkej avot (část traktátu Talmudu Nezikin)
Ber. = Berachot (traktát Talmudu)
Jad.= Maimonides, Mišne Tora
Kicur =Kicur šulchan aruch

Úvod

Téma „Význam charitativní činnosti v judaismu“ jsem si vybrala, protože s problémem chudoba, nouze, strádání, hlad a mnohé další, se setkáváme denně. Globálním problémem je hlad. Téměř miliarda lidí hladoví. Každý den zemře 30 000 lidí hladem z toho 18 000 dětí. Ráda bych poukázala na sociální systém a péči o lidi v nouzi starověkého Izraele a celé židovské společnosti. *Dlaň má otevřenou pro utištěného a ruce vztahuje k ubožáku. (Př 31,20)*

Svou diplomovou práci jsem rozdělila do čtyř hlavních skupin. V první se snažím představit charitu ve Starém Zákoně, popisuji zde především význam desátků, jejich historii, první až třetí desátek, rozdíl mezi nimi. Dále v této kapitole vysvětluji co znamená termín Pea, Leket, Olel a závěrem pojem Milostivé léto.

Druhá kapitola je především o pojmu cdeka, snažím se zde vysvětlit pojem milosrdenství, a Gmilot chasadim, což jsou dobročinné skutky. Zde jsem se snažila podrobně vysvětlit oba tyto termíny. Pojem chudoba a její příčinu, proč židovská společnost se zabývá tímto aspektem..

Chevra kadiša, celá její historie, podmínky členství atd. je popsána ve třetí kapitole, zde jsem zmínila i další vedlejší spolky. Závěrem této části popisuji rituální zvyklosti. Předposlední kapitola je především o Pražské židovské obci. Závěrečná pátá část je Výroční zpráva Pražské židovské obce z roku 2013.

Snažila jsem se, aby práce byla stručná a srozumitelná, proto jsou kapitoly krátké a vystihují nejdůležitější události.

1. Charitativní činnost v judaismu

Pohled judaismu na sociální témata je velice podrobně a poměrně důkladně zobrazen v podstatě ve všech historických i náboženských pramenech tohoto náboženství. Hebrejská Bible a zejména Tóra sdělují Židům poselství o důležitosti lidskosti a mezilidské solidarity. Cožpak nemáš lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou

bez přístřeší? Vidiš-li nahého, obléknout ho, nebýt netečný k vlastní krvi? (Iz 58,7).

Tóra dala lidstvu desatero, jehož morální a společenská hodnota si udržela svou důležitost dodnes a to nejen pro Židy, ale také pro křesťany a v jistém smyslu ob stojí Tóra i jako morální kodex pro lidi, kteří ve svém životě víru nemají. Talmud může být oproti Tóře považován za určitý návod pro správné jednání a fungování v mezilidských vztazích. Jsou v něm zobrazena pravidla pro konání dobrých skutků a pomoci bližním, která jsou pro judaismus prostředkem pro udržení rodinné i kolektivní pospolitosti[Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce].

Sociální tematika, která je v židovských ústních i písemných pramenech zobrazena, tvoří tudíž pro judaismus určitou formou nutnosti a do jisté míry tvoří obraz celoživotního úkolu, jehož plnění je povinností každého Žida. Konání dobrých skutků i dobročinnost jako taková může být tudíž považována za jeden z pilířů víry a také za jeden z důvodů, proč judaismus přežil stovky let bez podstatných změn, které by mohly negativně ovlivnit židovské náboženské hodnoty a národní soudržnost[Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce].

2. Charitativní činnost ve Starém Zákoně

S charitativní činností se můžeme setkat již v Bibli. Tento pojem zde jistě nenajdeme, proto musíme hledat termíny jako např. chudí, milosrdenství, atd. O chudých se dočteme v Bibli na mnoha místech. Přičemž „být chudý“ nebo „trpět nouzí“ jsou situace, které mají mnoho významů. Na jedné straně se jedná o lidi, kteří trpí nedostatkem materiálních věcí, ale na straně druhé se jedná i o nemoc, hlad, nahotu, žebrání, útlak či ponižování. Pojmem „chudý“ můžeme v tehdejší společnosti obecně označit všechny lidi, kteří byli nějakým způsobem marginalizováni nebo měli nějaké sociální problémy. Za nejvíce ohrožené skupiny se považovaly především dvě skupiny, a to vdovy a sirotci. Neměli totiž právní způsobilost, a proto s nimi mohlo být často manipulováno. Zvláštní ochrana pak dále náležela například starým lidem nebo cizincům, kteří se na území trvale usadili. V úzkém slova smyslu byli pak za chudé považováni i drobní rolníci či nádeníci. Odpovědnost za péči o chudé měly tři subjekty. Především to byla odpovědnost krále, který měl závazek pomáhat chudým k právu. Dále to byla zodpovědnost pečovat o chudé ze strany dobře situovaných Izraelitů. A v neposlední řadě to byla také sociální kritika proroků, kteří kritizovali jakýkoliv útlak a vykořisťování chudých, vdov a sirotek a označovali to jako zločin. [Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce]

Starý zákon se také snaží reagovat na lidskou nouzi, a to pomocí určitých právních opatření, která by chudým zajišťovala nejen přežití, ale i práva. Nestarší právní norma je v tzv. Knize smlouvy. Je to důležitý moment, protože rituální předpisy, jako například bohoslužba, jsou zde rozšířeny i o sociální předpisy jako služba člověku. Nejrozsáhlejší sbírka zákonů je v 5. knize Mojžíšově – můžeme mluvit o určité „ústavě“ Božího lidu. Dále je to například tzv. Zákon svatosti, který formuluje přikázání lásky k bližním. Mezi významné právní ustanovení patří dále ochrana ohrožených skupin a jedinců jako jsou staří, vdovy, sirotci, cizinci, chudí drobní rolníci, otroci či nádeníci. Ochranu sociálně slabých můžeme vidět také ve 3. knize Mojžíšově (mluvíme o tzv. přikázání lásky). [Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce] „*Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin*“ (LV 19,18)

Konkrétně je zde definovaný zákaz podvodů, zákaz utlačování slabých, zákaz bezpráví v právních sporech a zákaz nesprávných pohnutek v srdci. Tento výčet zákazů je uzavřený přikázáním lásky, které říká, že máme milovat svého bližního jako sami sebe – tzn., že máme

milovat i své nepřátele. Další předpisy se vztahují na první sociální daň (desátky) nebo na zákaz úroků a promíjení dluhů. [Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce]

2.1. Desátky

„Desátek“ (hebrejsky מעשר , *ma'aser*) či sloveso „desátkovat“ označuje oddělování desetiny nabitého jmění. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

Je odvozen od číslovky deset a souvisí také s kultickým termínem desetina používaný pro popis množství oběti zejména při izraelských svátcích. (Lv 23, Nu 15,18-19). [Doležel, J. (2010). Biblické kořeny sociální práce]

Desátek je desátá část rolníkovy úrody, původně dobrovolný dar nebo obětina z dobré vůle. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

2.2. Historie desátků v Tóře

Mezi první zmínkou o desátcích je příběh, který najdeme v Genesis, kdy Abrahám obětuje králi a knězi Melchisedechovi desetinu ze všeho. „*Požehnán buď sám Bůh nejvyšší, jenž ti vydal do rukou tvé protivníky.*“ *Tehdy mu dal Abram desátek ze všeho.*“ (Gn 14,20). Tento desátek zaplacení z loupeže ve válce nebyl spojen s žádným slibem Božího požehnání. Měla bych zmínit skutečnost, že Melchisedek dostal od Abraháma pouze deset procent, ale téměř devadesát procent z kořisti Abrahám vrátil sodomskému králi. [Beneš, J. Směrnice a řady]

Druhá zmínka o desátcích v Tóře je spojena s Jákobem, který za splnění několika svých podmínek slíbil Hospodinu odvedení desátku: „*Tento kámen, který jsem postavil jako posvátný sloup, stane se domem Božím. A ze všeho, co mi dáš, odvedu ti poctivě desátky.*“ (Gn 28,22) V tomto příběhu však chybí jakákoliv zmínka o tom, komu Jákob svůj desátek nakonec odevzdal. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

2.2.1. První desátek

První desátek (hebrejsky מעשר ראשון, *ma'aser rišon*) byl odváděn každý rok kromě sedmého roku odpočinku a náležel Lévitům. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha.]

„Léviovcům dávám v Izraeli za dědictví všechny desátky za jejich službu, neboť oni konají službu při stanu setkávání. Izraelci ať se už ke stanu setkávání nepřibližují, aby se neobtěžili hříchem a nezemřeli. Službu při stanu setkávání budou konat pouze lévijci, sami budou odpovědni za každou svou nepravost. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. A nebudou mít uprostřed Izraelců dědictví. Zato dávám lévijcům za dědictví desátky Izraelců, které pozdvihují k Hospodinu v oběť pozdvihování. Proto jsem jim řekl, že nebudou mít uprostřed Izraelců dědictví.“ Hospodin promluvil k Mojžíšovi: „ Mluv k lévijcům a řekni jim: Když převezmete od Izraelců desátky, které vám od nich dávám do dědictví, budete z nich pozdvihovat v oběť Hospodinu desátý díl z desátku. To vám bude uznáno za vaši oběť pozdvihování, jako by šlo o obilí z humna a o šťávu z lisu. Tak budete pozdvihovat také vy oběť pozdvihování Hospodinu, totiž ze všech svých desátků, které od Izraelců přijmete, a z nich odevzdáte Hospodinovu oběť pozdvihování knězi Áronovi. Ze všech darů vám náležejících budete pozdvihovat každou oběť pozdvihování Hospodinu, svatý díl ze všeho nejlepšího. Dále jim řekneš: Když budete pozdvihovat to nejlepší z nich, bude to lévijcům uznáno jako výtěžek z humna a lisu. Smíte to jíst spolu se svými rodinami kdekoli, neboť to je vaše mzda za vaši službu při stanu setkávání. Neobtěžíte se hříchem, když z toho budete pozdvihováním oddělovat to nejlepší, nezneseš svaté dary Izraelců a nezemřete.“ (Nu 18m21-32)

Hospodin v této knize určil, že desátky jsou dědictví Levitů, a že je smí jíst se svými rodinami a to kdekoliv. Lévijci tento desátek nejedli pouze v Jeruzalémě, ale na všech místech kde bydleli. V tomto případě zde připomenu, že Lévijci měli podle zákona vlastnit třicet pět měst, ve kterých bydleli se svými rodinami.(Nu 35,7 a Jos 21,1-4 41)

V knize Nehemijáš se dočteme o tom, jak Levijci nakládali s desátkami.(Nu 35,7 a Jos 21,1-4 41) Z vybraných desátků Lévijci museli přinášet jen desátý díl do Hospodinova domu v Jeruzalémě, třikrát je zde však zdůrazněno, že musí kněžím dát nejlepší desetinu z desátků, které dostanou. Oběť z desátků byla také posvátná část úrody. Směl ji jíst kněz a někteří členové jeho domácnosti. Šest let byly do chrámu přinášeny také prvotiny úrody, například první snop žně, plody vinné révy, ovocných stromů apod. (Ex 23,19) Množství prvotin do chrámu nebylo stanoveno. Záleželo jen na štědrosti dárce. Plody ovocných stromů získaly

status prvotin až ve 4 roce vysazení, předchozí tři roky byly tyto stromy neobřezané a proto nevhodné ke konzumaci. Úroda čtvrtého roku byla přinášena do chrámu v Jeruzalémě . Lv (19,23)V době neexistence chrámu byla vykupována. . [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

2.2.2.Druhý desátek

Druhý desátek (hebrejsky מעשר שני, ma'aser šeni) není již spojován s Lévijci, ale s pravidelnými svátky konané v Jeruzalémě. Dodržování těchto svátků přikazoval zákon. Druhé desátky přinášel jejich majitel do chrámu, kde je zkonsumoval ve stavu rituální čistoty před Hospodinem.(Jiří Beneš, *otevřené dveře Leviticus 19*)

Všechny desátky země z obilí země a z ovoce stromů budou Hospodinovy; jsou svaté Hospodinu.

„Jestliže si však někdo přeje vyplatit něco ze svého desátku, přidá pětinu obnosu navíc. Každý desátek ze skotu a bravu, každý desátý kus, který při počítání prochází pod holí, bude svatý Hospodinu. Nebude se prohlížet, je-li dobrý či špatný, a nezamění se za jiný ; jestliže jej pak přece zamění, bude ten i onen svatý. Nesmí být vyplacen.“ Toto jsou příkazy, které vydal Hospodin Mojžíšovi pro syny Izraele na hoře Sínaji.“ (Lv 27,30-33)

„Za určitých podmínek bylo možné tuto zemědělskou produkci prodat a do Jeruzaléma dovézt místo plodin utržené peníze, za které byly plodiny v Jeruzalémě koupeny“(Jiří Beneš, *otevřené dveře Leviticus 19*)

Majitel však neodevzdával deset procent, nýbrž musel odevzdat o celou pětinu více. Takto vyplacená úroda se stávala povolenou pro konzumaci na libovolném místě. Majitel namísto úrody přinesl do chrámu peníze, kterými ji vykoupil. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

„Potom na místo, které si vyvolí Hospodin, váš Bůh, aby tam přebývalo jeho jméno, budete přinášet všechno, co vám přikazuji: své zápalné oběti a oběti svých hodů i desátky a oběť pozdvihování svých rukou i všechno nejlepší ze svých záslibných darů, které jste Hospodinu přislíbili (Dt 12, 6-7)

V této knize je napsáno, že desátek je desetinou z úrody země, skotů a bravů, která má být oddělena pro Boha. Způsob dávání desátku z dobytka spočíval v tom, že Izraelita odděloval desátek tak, že po vyhnání dobytka ze stáje, označil každý desátý kus jako desátek,

který již nemohl vyměnit ani vyplatit, protože byl zasvěcen jako oběť Hospodinu. Označoval se každý desátý kus dobytka a nikoliv každý první z deseti. . [NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha.]

Měl-li Izraelita devět a méně kusů dobytka, potom nemohl odevzdat desátek, jelikož podle zákona měl Hospodinu patřit jen každý desátý kus. Z této příčiny nemohli méně majetní a chudí Izraelci desátek z dobytka odevzdávat, neboť dle zákona museli odvádět jen majetní Židé. Třetího a šestého roku byl druhý desátek nahrazen desátkem pro chudé. Jeho velikost byla rovněž deset procent ze zbylé úrody. (Dt 14,28) Každý třetí rok byl tento desátek přinášěn do městských bran. Sedmého roku se oběť pozdvihování nekonala a nebyly odevzdávány desátky. Půda byla ponechána ladem a většina zemědělských činností (orání, setí, prořezávání, sklizeň) byla zakázána. Dovoleny byly pouze nezbytné „udržovací“ práce, jako je například zavlažování, hnojení, plení apod. Úroda, která v tomto roce samovolně vyrostla, byla označena jako úrod bez majitele a plodiny mohl jíst každý, především však byly určeny pro sociálně slabé. Úroda, která zůstala po sběru, byla ponechána pro zvěř. Obdobná ustanovení měla platit také 50 roku. (Ex 23,10-11)

2.2.3.Desátek chudých

S desátkem chudých (hebrejsky מעשר *ma'aser ani* se setkáme v knize Mojžíšově se setkáváme s desátkem pro sociálně slabé. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha.]

„Když pak třetího roku, v roce desátků, odvedeš všechny desátky ze své úrody a dáš je lévijci, bezdomovci, sirotku a vdově, aby jedli v tvých branách a nasýtili se, řekneš před Hospodinem, svým Bohem: „Vynesl jsem z domu, co bylo svaté, a dal jsem to lévijci a bezdomovci, sirotku a vdově, zcela podle tvého příkazu, který jsi mi dal. Nepřestoupil jsem ani neopomenul žádné z tvých přikázání. Nejedl jsem z toho, když jsem měl zármutek, neodstranil jsem z toho nic, když jsem byl nečistý, nedal jsem z toho nic pro mrtvého.“ (Dt 14,28,29) Tento desátek dávali Židé pouze každý třetí a šestý rok sedmiletého cyklu, kdy ho skládali u bran měst, kde bydleli a jedli jej jen cizinci, sirotci a vdovy.

2.2.4. Původ zemědělských darů pro sociálně slabé

Místa, na které byly dary pro chudé ponechávány, jsou možná spojeny s tradicí před izraelskou.¹⁸ Původ zemědělských darů byl v minulosti díky diachronní interpretaci často dáván do souvislosti s pohanskými tradicemi spjatými s místy, kde „dary pro chudé“ vyrostly a kde byly ponechávány (pole, vinice, sad,), téměř všechny starší práce zmiňují, že to byla

právě ta místa, kde Izraelci byli po osídlení země sváděny původním obyvatelstvem k uctívání pohanských bohů plodnosti. Původ darů byl hledán v jejich zemědělských zvyklostech a magických praktikách, kde Židé údajně reinterpretovali a vyložili v rámci svých teologických představ, protože většina původních pohanských představ byla s jejich vírou neslučitelná. Zemědělské dary by pak odkazovaly děkovným obětím nebo darům božstvu, kterému pole, sad, nebo vinice patřili. *„Když pak třetího roku, v roce desátků, odvedeš všechny desátky ze své úrody a dáš je lévijci, bezdomovci, sirotku a vdově, aby jedli v tvých branách a nasýtí se, řekneš před Hospodinem, svým Bohem: „Vynesl jsem z domu, co bylo svaté, a dal jsem to lévijci a bezdomovci, sirotku a vdově, zcela podle tvého příkazu, který jsi mi dal. Nepřestoupil jsem ani neopomenul žádné z tvých přikázání. Nejedl jsem z toho, když jsem měl zármutek, neodstranil jsem z toho nic, když jsem byl nečistý, nedal jsem z toho nic pro mrtvého.“ (Dt 14,28)*

Měl-li Izraelita devět a méně kusů dobytka, potom nemohl odevzdat desátek, jelikož podle zákona měl Hospodinu patřit jen každý desátý kus. Z této příčiny nemohli méně majetní a chudí Izraelci desátek z dobytka odevzdávat, neboť dle zákona museli odvádět jen majetní Židé. Třetího a šestého roku byl druhý desátek nahrazen desátkem pro chudé. Jeho velikost byla rovněž deset procent ze zbylé úrody. Každý třetí rok byl tento desátek přinášén do městských bran. Sedmého roku se oběť pozdvihování nekonala a nebyly odevzdávány desátky. Půda byla ponechána ladem a většina zemědělských činností (orání, setí, prořezávání, sklizeň) byla zakázána. Dovoleny byly pouze nezbytné „udržovací“ práce, jako je například zavlažování, hnojení, plení apod. Úroda, která v tomto roce samovolně vyrostla, byla označena jako úrod bez majitele a plodiny mohl jíst každý, především však byly určeny pro sociálně slabé. Úroda, která zůstala po sběru, byla ponechána pro zvěř. Obdobná ustanovení měla platit také 50 roku (Ex 23,10-11)

Měl-li Izraelita devět a méně kusů dobytka, potom nemohl odevzdat desátek, jelikož podle zákona měl Hospodinu patřit jen každý desátý kus. Z této příčiny nemohli méně majetní a chudí Izraelci desátek z dobytka odevzdávat, neboť dle zákona museli odvádět jen majetní Židé.

Třetího a šestého roku byl druhý desátek nahrazen desátkem pro chudé. Jeho velikost byla rovněž deset procent ze zbylé úrody. (Dt 14,28) Každý třetí rok byl tento desátek přinášén do městských bran. Sedmého roku se oběť pozdvihování nekonala a nebyly odevzdávány desátky. Půda byla ponechána ladem a většina zemědělských činností (orání,

setí, prořezávání, sklizeň) byla zakázána. Dovoleny byly pouze nezbytné „udržovací“ práce, jako je například zavlažování, hnojení, plení apod. Úroda, která v tomto roce samovolně vyrostla, byla označena jako úrod bez majitele a plodiny mohl jíst každý, především však byly určeny pro sociálně slabé. Úroda, která zůstala po sběru, byla ponechána pro zvěř. Obdobná ustanovení měla platit také 50 roku. (Ex 23,10-11)

2.2.5. Názvy zemědělských darů pro chudé

Pro zemědělské dary se v Tanachu neuvádí žádný souhrnný název. Z třetí knihy Mojžíšovy (19,9) lze odvodit pouze název jednotlivých darů. Pea (okraj pole), Leket (paběrky), Olel (nedokonale vyvinuté hrozny), Peret (spadané bobule vína), Šichcha (zapomenutá produkce). Podle názoru některých židovských učenců obsahují uvedené názvy skrytou narážku na to, komu jsou určeny. [Beneš, J. Směrnice a řády]

„Pea je narážkou na ty, kdo žijí na okraji společnosti.

Leket na ty, které zpravidla přehlízíme.

Olel na ty, které jsou nedokonalí a často zdeformovaní v nejširším slova smyslu.

Peret j narážkou na ty, kteří se oddělili od společnosti a upadli velmi hluboko.

Šichcha je narážkou na všechny, na které většinou zapomínáme“ [Beneš, J. Směrnice a řády].

Hebrejské pojmy leket, šichecha a pe'a označují část úrody každoročně přenechanou chudým, tj. těm, kteří neměli kde sklízet. Hlavní myšlenkou, jenž stojí za těmito zákony, je vědomí obdarování. Veškerá sklizená úroda je majetkem Hospodina. Proto by člověk sám měl napodobit Boží atribut milosrdenství a obdarovat potřebné. Příslušná nařízení, zachycená Tórou v knihách Leviticus a Deuteronomium, dále rozvedl Talmud. Ačkoliv se v talmudickém období diskutovalo o rozšíření těchto zemědělských předpisů v diaspoře, zůstala v praxi omezená na hospodářství starověkého Izraele, podle biblické formulace: „*Až budete ve své zemi sklízet obilí...*“ (Dt 19,9).⁸⁵

Leket označuje paběrky z obilí, tedy klasy, které spadly během sklizně na zem. Klasy se při sekání jednou rukou přidržely a druhou podetnuly. Pokud se jedno nebo dvě stébla vysmekly, zůstaly na poli jako leket pro chudé, kteří je mohli sbírat. Podobné nařízení se

týkalo vinobraní. Jedno nebo dvě zrnka vína či malé trsy hroznů spadlé na zem, se nechaly ležet. Takto se praktikoval biblický příkaz: [Beneš, J. Směrnice a řády].

„Až budete ve své zemi sklízet obilí, nepožneš své pole až do samého kraje a nebudeš paběrkovat, co zbylo po žni. Ani svou vinici úplně nevysbíráš, nebudeš na své vinici paběrkovat spadaná zrnka; ponecháš je pro zchudlého a pro hosta“ (Lv19,9–10).

Šichecha znamená zapomenuté snopy (jeden nebo dva) na poli během sklizně. Podlerabínského výkladu zahrnuje i zapomenuté nepožnuté klasy. Ustanovení šichechy naleznemev Deuteronomiu: *„Když budeš sklízet ze svého pole a zapomeneš na poli snop, nevrátíš se proněj. Bude patřit bezdomovci, sirotku a vdově, aby ti Hospodin, tvůj Bůh, požehnal při každé práci tvých rukou“ (Dt 24,19).*

Tóra zahrnuje do tohoto příkazu i stromy: *„Když oklátíš plody ze své olivy, nebudeš ještě setřásat zbylé, ty budou patřit bezdomovci, sirotku a vdově“ (Dt 24,20).* Ačkoliv se v biblickém textu hovoří pouze o olivovníku, rabíni v talmudickém období rozšířili příkaz na ovoce všech stromů. [ARZI, A.: *Leket, shikhhah, and pe'ah*. In: Encyclopedia Judaica. [CD-ROM Edition]. Version 1.0. Israel:Judaica Multimedia, 1997]

Šichecha zahrnovala pouze zapomenutou úrodu, netýkala se ovoce, které spadlo na zem, s výjimkou zmíněných hroznů. Pojem *pea* označuje cíp obilného pole, který ponechal zemědělec pro chudé. Toto nařízení vychází z již citovaného verše Dt 19,9. Tóra nespecifikuje minimální míru *pey*, tedy bylo možné za splnění příkazu považovat i jediný nepožnutý klas. Z toho důvodu bylo stanoveno nejmenší množství jako jedna šedesátina úrody.(Jad Matanot anijim 1,15)

Ve výkladech týkajících se *pey* se objevujesnaha zamezit porušení příkazu, ke kterému by mohlo v praxi dojít. Proto rabíni zakázali najmutí nežidovských dělníků během žní, aby z nevědomosti nesklidili celé pole. Pokud k takové situaci přesto došlo, bylo nutné odevzdat jednu šedesátinu z již sklizené úrody. . [ARZI, A.: *Leket, shikhhah, and pe'ah*. In: Encyclopedia Judaica. [CD-ROM Edition]. Version 1.0. Israel:Judaica Multimedia, 1997] *Pea* nemá stanovenou ani maximální míru. Dává tak možnost svobodného rozhodnutí, jak velká část bude přenechaná chudým. Podle Maimonida by měl člověk vzít v úvahu velikost pole, míru chudoby v dané oblasti a úrodu. Pokud má člověk velmi malé pole, nemusela by stačit jako *pea* jedna šedesátina. Je-li v jeho okolí mnoho chudých lidí, měl by v závislosti na jejich potřebě rozšířit míru *pey*. A v případě dobré úrody, která je požehnáním od Hospodina,

dává poskytnutí většího množství sklizně chudým možnost vyjádřit vděčnost (Jad Matanot anijim 1,15).

Dávání pey omezuje halacha na určitou dobu. Chudí měli nárok na sklizeň ponechané úrody pouze ráno, v poledne a večer, mimo předepsaný čas nesměli přijít na pole. Toto časové vymezení má umožnit získání pey všem lidem, kteří potřebují pomoc. Předpokládalo se, že pro děti by bylo obtížné vstát brzy ráno, staří lidé mají potíže dojít na pole a kojící matky, které vstávají brzy, potřebují jíst hned ráno (Jad Matanot anijim 2,17). Pokud někdo např. kvůli svému zdravotnímu stavu přišel na pole až k večeru, zůstala tam stále část pey. Kdyby bylo dovoleno sklízet ponechanou úrodu po celý den, neměl by každý stejnou možnost pomoci a docházelo by ke znevýhodnění některých lidí. Zmíněný „host“ ve verši Lv 19,10 na kterého se vztahují všechna nařízení týkající se úrody, označuje podle výkladů člověka, který konvertoval k judaismu, tedy je Židem. Z hlediska halachy mohou tuto materiální pomoc za určitých podmínek využít i nežidé:

„...pokud přijdou společně s chudými Izraele, mohou si vzít (tuto pomoc), v zájmu míru (mipnej darchej šalom)“ (Jad Matanot anijim 1,9). Použitý hebrejský výraz darchej šalom, označuje mírumilovné způsoby, které by měly být praktikovány v mezilidských vztazích. Podle učení judaismu se tento požadavek nečiní rozdíl mezi Židem a nežidem. Darchej šalom se tak týká i pomoci komukoliv v obtížné životní situaci, což je v souladu s celým etickým poselstvím Tóry. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

Zemědělci podle halachy nemohli určit, komu se dostane část ponechané úrody (JadMatanot anijim 1,8). Nedochozelo tak k upřednostnění některých chudých, ani nevznikal vztah dárce a obdarovaného. Proto také Tóra ve verši Lv 19,10 používá termín „ponecháš“, nikoliv „daruješ“. Podle zákona měli chudí právo vzít si tuto část zemědělské produkce dokonce proti vůli vlastníka (Jad Matanot anijim 1,8). Toto ustanovení na jedné straně chrání důstojnost obdarovaného, který nemá závazky vůči dárci a není závislý na jeho vůli. Na druhou stranu zde zaznívá důležitá myšlenka typická pro dobročinnost v judaismu, kdy na straně chudého vzniká zcela legitimní nárok na poskytnutí pomoci.

Názory halachických autorit se rozcházejí v tom, zda je závazné poskytování leketu, šichechy a pey v diaspoře. Maimonides se odvolává na rabínské rozhodnutí v Talmudu, které považuje nařízení pey závazné i mimo Izrael a rozšiřuje ho na leket a šichechu (Jad Matanot anijim 1,14). Existovaly i odlišné halachické názory a v současné době nejsou tyto zákony praktikovány ani v ortodoxních komunitách v Izraeli.

2.2.6. Původ zemědělských darů pro chudé

„Místa, na kterých byly dary pro chudé ponechávány jsou možná spojeny s dobou předizraelskou, kterou nelze již věrně rekonstruovat. Ale zcela jistě jsou spjaty především s bohatou tradicí izraelskou. Představují místa, kde se projevuje Boží požehnání, množstvím a kvalitou úrody, nebo prokletí, neúroda, choroby plodin, hlad“. [Beneš, J. Směrnice a řady].

Překonat takřka existenciální a existenční závislost na půdě a úrodě vyžaduje nesobeckost, sebekázeň.

2.2.6. Milostivé léto

O historii židovského milostivého léta se dozvídáme z kapitoly knihy Leviticus. [Beneš, J. Směrnice a řady]

Tento zvyk začal Božím příkazem, aby Izraelci nechali půdu každý sedmý rok odpočívat a neobdělávali ji. Sedmý rok byl svátečním létem, v němž měla půda ležet ladem. Po celý rok se nic nesázelo ani nesklízelo.

„Šest let budeš osívat své pole, šest let budeš prořezávat svou vinici a shromažďovat z ní úrodu, ale sedmého roku bude mít země rok odpočinutí, slavnost odpočinutí, odpočinutí Hospodinovo. Nebudeš osívat své pole ani prořezávat svou vinici“ (LV 25,3-4)

Bůh na jeden rok prostě zastavil všechny zemědělské činnosti. To znamenalo, že Izraelci museli tuto dobu žít bez zřejmých prostředků obživy. Museli složit své životy zcela do Božích dlaní a důvěřovat Hospodinu, že naplní všechny jejich potřeby (LV 25,3-4)

K tomu bylo samozřejmě zapotřebí hodně víry. Po celý jeden rok nebude žádný přísun plodin...žádné žně a žádné zrní na nakrmění dobytka...žádná práce pro rolníky ani pro majitele vinic. [Robert Šimek: ...a Bůh stvořil desátky]

2.2.7. Desátky v knize Malachiáš

V této starozákonní knize nalezneme dvě poslední zmínky o desátcích. (Mal 3,7-15) Malachiáš vyzývá v desátém verši přinášení úplných desátků do skladů v božím domě. Malachiášova prorockví jsou vždy konzistentní s Mojžíšovým zákonem. Připomíná že, desátky patří Bohu. (Lv 27,30) Jeho slova jen potvrzují Zákon a jsou vždy v něm pevně zakotvena. Neustále připomíná ve svém prorockví Židům, desátky, oběti a další nařízení

Zákona. Prorok hovoří o skladu (Mal 3,10) a nikoliv o pokladnici, o potravě (Mal 3, 10)¹ a nikoliv o penězích. Desátky mají být odevzdány z obilí, ovoce, skotu a bravu. (Lv 27,30-32)

. Příjemci desátků jsou cizinci, sirotci a vdovy, (Lv 27,30-32)² protože Ti jsou ve svém životě závislých na desátcích, jelikož jsou utiskováni a nemajetní. Prorok úmyslně upozorňuje Židy na to, že neodváděním desátků neokrádají Boha, ale také tím utiskují skupiny chudých příjemců desátků

Malachiáš nabádá o dodržování desátků, které Bůh přikázal v zákoně, protože jenom s nimi bylo spojeno jak požehnání, tak kletba zákona. (Mal 1,14, Dt 14,28-29)³ Dalšími příjemci desátků jsou Lévijsi. Prorok hovoří o potravě v Božím domě. (Mal 3,10)⁴ Mazmiňuje tím nepřímo i další příjemce desátků, tedy Lévijské kněží. Desátky v naturáliích, což byla potrava určena pro služebníky chrámu. Žádný ze tří desátků nebyl určen k tomu, aby byl donesen do Božího domu, kde by neměly být použity v zármutku, při nečistotě a pro mrtvé. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha.]

2.3. Micvot

Mezi nejdůležitější micvot patří i pomáhat bližnímu svému, ať už materiálně nebo pouze v rámci duchovní roviny. Jejich součástí je například poskytování milodarů chudým lidem, bez ohledu na vlastní finanční situaci nebo případný prospěch, neboť větší část odměny za dobročinnost přichází až po smrti. Povinností každého Žida je také navštěvovat nemocné, modlit se za jejich uzdravení, a to i v případě, že nemocný nechce nebo nemůže návštěvu přijmout. Midraš nás ujišťuje o tom, že Bůh Abrahama osobně vyplnil micvu návštěvy nemocného: „*Když se Hospodin ukázal Abrahamovi při božišti Mamre*“, *nebyl ještě Abraham úplně zotaven po obřízce, kterou krátce předtím podstoupil.*“ (1M 18,1)

Toto zjevení bylo tedy na prvním místě návštěvou nemocného! Tak uvažuje a básní Midraš. Jeho prohlášení nemusíme zajisté chápat doslovně. [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích]. „*Odstraníme-li všechny ozdoby, zůstane před námi skutečné jádro věci: Návštěva nemocného je Božím dílem.*“ [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

„*Svou důležitost má i pomoc při řešení náročné životní situace, protože když někdo vidí osobu, která je v nebezpečí nebo v obtížné situaci, musí osobu zachránit. Záchrana života je nesmírně důležitá micva, o níž naši moudří řekli: „Kdo zachrání jeden židovský život, jakoby zachránil celý svět“.* Nevyžaduje se, aby člověk při záchraně života druhého Jedno z

nejdůležitějších nařízení upravuje chování k umírajícím a zemřelým. Je zvykem neopouštět umírajícího, stejně tak i již zemřelý člověk by neměl nikdy zůstat sám. Samotný pohřeb provází mnoho rituálů a s nimi spojená pravidla truchlení. Během pohřbu je povinností každého přítomného Žida mrtvého doprovázet na jeho poslední cestě a také nabídnout útěchu truchlícím. Během pohřbu je dovoleno přerušit. [DE VRIES, Simon Philip. Židovské obřady a symboly]

Mezi další dobré skutky patří štedrost k pocestným, úctyhodnou činností je také péče o sirotky nebo pomoc chudým dívkám, kdy je jim pomocí věna a výbavy umožněno vstoupit do manželství. GREENWALD, Rabi Ze'ev. Šaarej halacha: [Brány halachy. [Http://www.613.cz](http://www.613.cz) [online]. Praha: Agadah, 2009 [cit. 2012-03-06]]

Je micva dávat milodary chudým. To se odvozuje z verše „*Ochotně mu otvírej svou ruku.*“ (Dt 15,8) a „*Tvůj bratr bude žít s tebou.*“ (Gn 18,19) To je příkaz, abychom pomáhali našim bližním Židům podporou v tom, co potřebují. Je velká zásluha jednat lidumilně. Tóra říká o Avrahamovi: „*Důvěrně jsem se s ním sblížil, aby přikazoval svým synům a všem, kdo přijdou po něm: Jednejte podle spravedlnosti a práva.*“ (Gn 18,19)

Bůh chválí Avrahama za to, že své děti učil jednat laskavě. Zásluha je ještě větší, když někdo vykoná laskavý skutek vskrytu, aniž o tom kdo ví.“ GREENWALD, Rabi Ze'ev. Šaarej halacha: Brány halachy. [Http://www.613.cz](http://www.613.cz) [online]. Praha: Agadah, 2009 [cit. 2012-03-06]]

2. 4.Cdaka

Termín cdaka (dosl.“spravedlivost, zbožnost“) zahrnuje dobročinnost či finanční pomoci druhým. Tóra často připomíná zásadní povinnost pomáhat chudým a ostrčeným, což je v judaismu jednou z nejdůležitější micvot. Dobročinnost nemá spočívat jen v rozdávání almužny. Je třeba vzít přihlédnout na poměry žadatele a životní standard, ve kterém žil. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.] Dávat *cedaku* chudým se chápe jako splnění pozitivní micvy na základě biblického verše

„*Ochotně mu otevírej svou ruku a poskytni mu dostatečnou půjčku, podle toho, kolik ve svém nedostatku potřebuje*“ „*Nepřikazuje se Ti učinit je bohatým, ale dát mu vše, co potřebuje, třeba i koně nebo otroka.*“ [Dt 15,8] naopak neposkytnutí pomoci znamená

překročení negativní micvy: „...*nebude tvé srdce zpupné a nezavřeš svou ruku před svým potřebným bratrem*“ (Dt 15,7). V rámci náboženské praxe je *cedaka* dokonce důležitější než

starověké oběti spojené s existencí Chrámu: „*Prosazovat spravedlnost (ase cedaka) a právo je Bohu milejší než oběť*“ (Př 21,3). Formulace *ase cedaka*, kterou nalezneme v hebrejském textu, znamená doslova „činit spravedlnost“ a je zde zjevná spojitost s pozitivní *micvou*, jež se nazývá *micva ase*. Citace tohoto biblického verše poukazuje jednak na nutnost aktivní vůle člověka při plnění této *micvy* a také připomíná souvislost dobročinnosti a spravedlnosti.

K chudému člověku by měla být projevována ohleduplnost i v jiném smyslu. [POSTNER, R.: *Charity*. In: Encyclopedia Judaica. [CD-ROM Edition]. Version 1.0. Israel: Judaica Multimedia, 1997].

„*Kdyby dal člověk svému bližnímu všechny dobré dary na světě, ale jeho tvář by byla nevlídná, počítá se mu to, jako by mu nedělal nic, leč tomu, kdo svého bližního vítá s vlídnou tváří, se to počítá, jako by mu dal všechny dobré dary na světě, i kdyby mu nedal nic*“ (ARN XIII). „*Otevřeš-li svou duši hladovému (Iz 58,10)-nemáš-li nic, co bys mu dal, utěš je j slovy. Řeknu mu: Má duše se ti otevírá, protože nemám nic, co bych ti dal*“ (LvRXXXIV,15)“ [COHEN, Abraham. *Talmud: (pro každého)*

2.4.1.Cdeka v Bibli

V ostatních případech se vyskytuje termín v biblickém textu významu „spravedlnost“ či „zbožnost“, nikoliv ve spojení s pomocí chudým a potřebným. Kniha Daniel je jedním z nejmladších spisů Bible, což potvrzuje domněnku, že termín *cedaka* byl přejatý jako výraz pro dobročinnost až v pobiblickém období. [COHEN, Abraham. *Talmud: (pro každého)*].

Původní význam hebrejského slova *cedaka* připomíná důležitou zásadu dobročinnosti v judaismu. Tento výraz znamená „spravedlnost“, což je poskytnutí pomoci lidem ve špatné sociální situaci naplněním práva. Ze strany dárce se stává povinností, nikoliv projevem lítosti, na straně příjemce vzniká regulérní nárok, jenž zachovává jeho důstojnost. : [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha.]

Původní význam biblického verše nemusel souviset s dobročinností, když vezmeme v úvahu, že tato idea je mnohem mladší než vznik knihy Přísloví. Na druhou stranu judaismus neustále prostřednictvím ústních výkladů odkrývá hlubší význam biblických textů. Obdobná interpretace se týká verše Iz 1,27: „*Sijón bude vykoupen soudem a ti v něm, kdo se obrátí, spravedlností (bi-cedaka119)*.“ Plnění *micvy cedaky* tedy znamená nezbytnou podmínku pro konečnou spásu izraelského lidu. Láska, která je motivem židovské dobročinnosti, bude člověku oplacena od Hospodina: „...*aby upustil Hospodin od planoucího hněvu svého a udělil tobě milosrdenství (ve-natan lecha rachamim) a smíloval se nad tebou (ve-richamcha) a*

*rozmnožil tě, jak byl přísahou slíbil otcům tvým“ (Dt 13,18).*¹²² Hebrejský pojem *rachamim* neoznačuje pouze milosrdenství, ale znamená nezištnou lásku, která nemá přesný ekvivalent v češtině. Kořen slova obsahuje výraz *rechem*, jenž znamená „děloha“, což odkazuje k mateřské lásce, která je tou nejsilnější. Z uvedeného verše vyplývá, že Bůh dává člověku schopnost *rachamim*, projevovat nepodmíněnou a shovívavou lásku a Hospodin ho za to bude stejným způsobem milovat (*ve-richamcha*). Právě v nezištné pomoci chudým lidem je možné využít tuto schopnost člověka. [COHEN, Abraham. *Talmud: (pro každého)*].

V talmudickém období přejali rabíni termín *cedaka*, vyjádřili tím důležitou myšlenku, jenž platí i mimo judaismus. Použití pojmu *cedaka* v této práci bude vždy označovat materiální pomoc chudým lidem. Díky svědectví z Talmudu víme, že učenci se vyznačovali velkou pokorou. Mezi největší z nich byl Hilel. [COHEN, Abraham. *Talmud: (pro každého)*].

Ten s oblibou říkával: „Mé ponížení je mým povýšením a mé povýšení je mým ponížením“ (LvR I,5) Jeho dobrosrdečnou povahu dokazuje i tento příběh: „*Naši učenci učili: Člověk by měl být pokorný jako Hilel, a nikoliv prchlivý jako Šamaj. Jednou se přihodilo, že dva muži uzavřeli sázku, že ten z nich, kdo Hilela dokáže rozčítit, dostane čtyři sta zuzů. Náhodou byl předvečer šabatu a Hilel si právě myl hlavu. Jeden z mužů přišel ke dveřím jeho domu a křičel: Je doma Hilel? Hilel se zahalil a vyšel k němu ven a zeptal se: Co si přeješ můj synu? Chci Ti dát jednu otázku. Ptej se můj synu. proč mají Babylóňané kulaté hlavy? Položil jsi mi důležitou otázku. To proto, že namají obratné porodní báby. Muž odešel, chvíli počkal a v rátil se s křikem: Je Hilel doma? Učenec se zahalil, vyšel k němu ven a ptal se. Co si přeješ můj synu? Chci Ti dát jednu otázku. Ptej se můj synu. Proč mají obyvatelé Palmyry zakalená zrak? Položil jsi mi důležitou otázku. To proto, že žejí v písečných oblastech..atd.* [COHEN, Abraham. *Talmud: (pro každého)*].

2.4.2. Dávání a přijímání cedeky

Povinnost dávat *cedaku* se vztahuje na všechny Židy: „*Každý člověk má povinnost poskytovat cedaku podle svých možností. Dokonce i ten, kdo sám žije z cedaky“ (Kicur ŠA 34,2).* Toto rozhodnutí zdůrazňuje důležitost *cedaky* a také zároveň říká, že i malá pomoc je důležitá. Nabízí se otázka, jaký smysl má vyžadovat (i symbolickou) pomoc od člověka, kterému sám *cedaku* přijímá, ale toto nařízení je možné plnit pouze v tom případě, že to jeho situace umožňuje: „*Ten, kdo však nemá dostatek prostředků na vlastní obživu, nemá povinnost poskytovat cedaku, protože jeho vlastní obživa má přednost před ostatními“ (Kicur ŠA 34,2).* *Halacha* takto zabránila situaci, kdy by se splnění náboženské povinnosti *cedaky* stalo kontraproduktivní.

Dobročinnost se neomezuje pouze na židovskou komunitu, ale *halacha* nařizuje poskytnout pomoc i chudým nežidům. „*Chudé nežidy živíme a oblékáme spolu s chudými z Izraele, v zájmu míru*“ (Kicur ŠA 34,3). Jedná se o stejný důvod jako v případě praktikování biblických zákonů poskytujících část zemědělské produkce chudým. Dobré vztahy s okolím jsou důležité a při pomoci lidem v nouzi není rozdíl mezi Židem a nežidem.

V poskytování *cedaky* má vždy přednost nejbližší rodina: „*Ten, kdo podporuje své starší děti, které není povinen vyživovat (starší šesti let), aby učili jeho syny Tóru a jeho dcery správnému chování, nebo poskytuje dary rodičům (kteří se mohou živit jen z cedaky), tak pokud to opravdu potřebují, počítá se to jako cedaka*“ (Kicur ŠA 34,6). Dále se upřednostňuje například příbuzný před jinými chudými, chudý ze stejné komunity má přednost před chudým z jiné komunity. Zde můžeme vysledovat posílení solidarity v rámci rodiny a blízkého okolí. Je pravděpodobné, že tímto způsobem jsou posilovány vztahy v rámci komunity v souladu s biblickým veršem Dt 15,11: „*Ve své zemi ochotně otvírej ruku svému utišenému a potřebnému bratru.*“ Na druhou stranu *halacha* napomíná, aby ten, kdo je pověřeným vybíráním *cedaky* rozdělil získané prostředky spravedlivě a neupřednostnil vlastní příbuzné (Kicur ŠA 34,6).

Přijímat *cedaku* jsou upřednostněny ženy před muži, *halacha* to zdůvodňuje tím, že pro ženu je mnohem více zahanbující žádat o materiální pomoc, než pro muže (Jad Matanot anijim 8,15). Stejně tak je pravděpodobné, že žena může mít děti a nacházet se v obtížné situaci sama, protože v případě rodiny by o pomoc žádal muž. I z toho důvodu by měla mít přednost žena před mužem.

[GANZFRIED, Šlomo ben Josef. 2012. *Kicur Šulchan aruch*]

2.4.3. Množství cedaky

Halacha se zabývá v souvislosti s dobročinností, je množství *cedaky*. Minimální částka je desetina příjmů, po odečtení výdajů za domácnost, což odkazuje k biblickému desátku chudých, *ma'aser ani*. *Halacha* se zabývá i maximální výší *cedaky*: „*Člověk by neměl dávat více než jednu pětinu, aby se později sám nestal závislý na jiných*“ (Kicur ŠA 34,4). Omezení horní hranice *cedaky* však platí, pokud člověk žije, v závěti je možné odkázat až třetinu jmění (Kicur ŠA 34,4). Stanovení částky, která je přímo úměrná finanční situaci člověka, umožňuje plnění této důležité *micvy* v jakékoliv životní situaci někdo věnuje jako *cedaku* malou částku, protože si nemůže dovolit více, má stejnou zásluhu jako ten, kdo má možnost být štedrý. Není důležité, kolik člověk dává, ale s jakým úmyslem, zda je jeho dar vyjádřením skutečné zbožnosti (Kicur ŠA 34,2).

Při věnování materiální pomoci chudému by měl člověk dbát na to, aby poskytl to nejlepší: „*Kdo chce získat zásluhu, musí přemoci špatný sklon a do široka otevřít svou ruku. Vše, co člověk dělá ve jménu nebes (tj. bez myšlenky na osobní prospěch),¹²⁴ mělo by být nejlepší a nejhezčí. Když nechá postavit synagogu, měla by být krásnější než jeho vlastní dům. Když sytí hladové, měl by jim nabídnout nejlepší a nejchutnější ze svého stolu. Když odívá nahé, měl by jim dát ze svých nejlepších oděvů. Když něco posvětit, měl by vybrat to nejlepší ze svého majetku, neboť je psáno: A všechen tuk patří Hospodinu“ (Kicur ŠA 34,5). Formulace „*A všechen tuk patří Hospodinu*“ je citací biblického verše Lv 3,16 a váže se k pravidlům přinášení obětí v Chrámu. Pokud Tóra přikazuje v rámci starověké bohoslužby obětovat to nejlepší, tím spíše by měl člověk dbát na to, aby dal to nejvybranější ze svého vlastnictví jako cedaku, která je důležitější než přinášení obětí. [GANZFRIED, Šlomo ben Josef. 2012. *Kicur Šulchan aruch*]*

2.4.4. Způsoby poskytování cedaky

Lidé, kteří se stali závislí na cedace, potřebují nejen materiální pomoc, ale i psychickou podporu. Proto důležité zachovat jeho důstojnost: „*Každý, kdo dává cedaku s nepříjemným výrazem ve tváři, s pohledem chladným nebo zarytým do země, i kdyby dal tisíc dukátů, ztrácí svou zásluhu*“ (Kicur ŠA 34,7). I v případě, že člověk nemá co poskytnout, měl by alespoň projevit svou účast: „*Je zakázáno být hrubý k chudému, nebo na něj křičet, protože je na duchu zlomený a ponížený*“ (Kicur ŠA 34,8).

Plnění micvy dobročinnost Maimonides rozděluje do osmi stupňů. Stejná pomoc tak může mít mnoho faktorů. Nejvyšším stupněm je situace, kdy se zabráni tomu, aby člověk v obtížné situaci spadl na samé dno, například poskytnutím půjčky, zaměstnání nebo účasti na obchodu (Jad Matanot anijim 10,7). Toto opatření je pravděpodobně neúčinnější ve snaze zabránit chudobě, protože se nejen zabráni nejhorším důsledkům finančních potíží, ale tento člověk může být v budoucnu sám opět nápomocný druhým. Další možnost představuje situace, kdy o sobě nevědí ani dárce ani příjemce cedaky. Jedná se o „splnění micvy pro ni samou“, bez jakéhokoli zisku (Jad Matanot anijim 10,8), což judaismus hodnotí vždy kladně. Taková pomoc je možná například prostřednictvím dobročinné organizace. Dalším stupeň dobročinnosti představuje situace, kdy dárce ví, komu prostředky poskytl, ale příjemce neví, od koho je dostal (Jad Matanot anijim 10,9). Opačný případ, kdy chudý zná dárce, ale ten nezná příjemce, podle Maimonida znamená nižší stupeň (Jad Matanot anijim 10,10). Poskytnutí *cedaky*, aniž by o to byl člověk požádán, se hodnotí jako lepší případ (Jad

Matanot anijim 10,11), než situace, kdy potřebný musí požádat o pomoc, ale ta je mu poskytnutá (Jad Matanot anijim 10,12). V posledních dvou stupních stojí výše poskytnutí menší *cedaky*, než o jakou byl člověk požádán, ale s vlídným jednáním (Jad Matanot anijim 10,13), a nejnižší darování *cedaky* se zjevnou nelibostí (Jad Matanot anijim 10,8).

V jednotlivých stupních dobročinnosti podle Maimonida, můžeme vidět snahu o zachování důstojnosti člověka ve špatné sociální situaci, i důraz na skutečný altruismus.

Halacha zdůrazňuje, že samotné fungování systému *cedaky* je důležité a mělo by se dbát na dodržování této *micvy*: „*Ten, kdo přiměje druhé, aby poskytovali cedaku, má větší zásluhu než ten, kdo jen sám dává*“ (Kicur ŠA 34,11). Z toho důvodu měly židovské obce od raného středověku své výběrčí *cedaky*, kteří spravovali dobročinné fondy a zajišťovali distribuci této pomoci. Vybírala se tzv. *kupa*, což byly výhradně finanční prostředky, a *tamchuj*, to zahrnovalo dary v naturáliích – např. chléb a další potraviny (Jad Matanot anijim 9,2-3). Při výběru osoby na funkci výběrčího *cedaky*, hebr. *gabaj cedaka*, se velmi dbalo na jeho morální kvality, aby nedošlo ke zpronevěře. Proto během finančních sbírek chodili vždy nejméně dva výběrčí společně (Jad Matanot anijim 9,5). Prostředky *kupy* byly rozdělovány vždy v pátek¹²⁶ tak, aby vydržely chudým na celý týden a *tamchuj* bylo nutné přidělit vždy na

konci dne (Jad Matanot anijim 9,1-2).

Maimonides také zmiňuje, že „*nikdo nikdy neviděl, ani neslyšel o židovské obci, která by neměla pokladničku na výběr cedaky (kupa še-li-cedaka 127)*“ (Jad Matanot anijim 9,3).

2.4.5. Přijetí *cedaky*

V souladu s *halachou* by se měl člověk snažit zabránit tomu, aby se stal závislým na pomoci druhých. Lepší je snášet nepohodlí, pokud se může uskromnit, než žít z podpory jiných. Dokonce i velký učenec, který se dostane do špatné finanční situace, by si měl najít jakékoliv zaměstnání, než přijímat *cedaku* (Kicur ŠA 34,15). Lze předpokládat, že člověk, který dokáže vyřešit situaci vlastními silami, i za cenu toho, že bude vykonávat podřadné zaměstnání, si zachová větší hrdost, než kdyby zůstal odkázaný na pomoc druhých.

V případě, že člověk *cedaku* skutečně potřebuje, má povinnost jí přijmout: „*Kdo pomoc potřebuje a neobejde se bez ní, ať kvůli nemoci či kvůli stáří, ale z hrdosti ji odmítá, je jako vrah a nese zodpovědnost za ztrátu svého života*“ (Kicur ŠA 34,16). Úcta k lidskému životu, která je důležitým prvkem judaismu, zasahuje i do zákonů *cedaky*. Nemocný či starý člověk, jenž se obtížně aktivně podílí na své sociální situaci, by měl přijmout nabízenou

pomoc. V tomto nařízení můžeme plně docenit právní charakter dobročinnosti. Stejně, jako je poskytnutí pomoci přikázáno v konkrétním množství halachou, nikoliv ponecháno na vůli dárce, tak je její přijetí splněním povinnosti a ne projevem slabosti. Na jedné straně tak halacha zaručuje dostatek prostředků, na straně druhé chrání lidskou důstojnost.

. [GANZFRIED, Šlomo ben Josef. 2012. *Kicur Šulchan aruch*]

2.5. *Gmilut chasadim*

Neboli „prokazování milosrdných skutků“ Je to širší a obsažnější židovský pojem, než prostá „dobročinnost“ (cdeka). [COHEN, Abraham. Talmud: (pro každého). Pro lidstvo je z morálního hlediska významnější. Je jedním ze základních pilířů, na nichž stojí svět, neboli společenský řád. (52 Avot I,2). Pokud srovnáme oba dva druhy milosrdenství – cdeku a gmilut chasadim zjistíme, že „Skutky milosrdenství jsou větší než milodary ve třech ohledech: milodary se provádějí penězi a skutky milosrdenství osobní službou nebo penězi, milodary se omezují na chudé, kdežto skutky milosrdenství mohou být prokázány chudým i bohatým, milodary mohou být poskytovány pouze živým, kdežto skutky milosrdenství jak živým tak bohatým“ (Suka 49b)

Tora skutkem milosrdenství začíná i končí. „*Hospodin Bůh udělal Adamovi a jeho ženě kožené suknice a přioděl je*“ (Gn 3,21) a na konci je řečeno „*Pochoval ho v údolí*“ (Dt 34,6)

Gmilut chasadim jsou všechny milosrdné skutky, které pomáhají nuznému od jeho trápení. Mezi důležité milosrdenství je označeno pohostinnost vůči pocestným. Navštěvování nemocných a pohostinnost k pocestným je označováno jako ctnost. [COHEN, Abraham. Talmud: (pro každého). V Bibli se můžeme dočíst, jak praotec Abrahám zasadil v Beer-šebě tamaryšek (Gn23,33), což je vykládáno : „Ešel-to je místo k přenocování, kde Abrahám hostil pocestné, a když pojedli a popili říkával: „*Zůstaňte přes noc a žehnejte Bohu*“

Gmilut chasadim splu s Tórou a modlitbou tvoří hlavní pilíř židovské víry. Talmudští učenci prosadili z Gmilut chasadim základní společenskou ctnost, ve které je obsaženo forma lidské pomoci bližnímu svému: Je to např. almužna, návštěva nemocných (biruk cholin), utěšování (avela) a účast na pohřbech (halvajat ha-met). [NEWMAN, Ja'akov. 1992. *Judaismus od A do Z*. Praha].

Ve středověku nastala převratná novinka, která umožňovala zajistit lidem v nouzi bezúročnou půjčku. Ve spojení s Chevrou kadiša označuje tento termín peníze vybrané

místo poplatků místo poplatků, který se používá k dobročinným účelům. [NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha].

2.6. Péče o nemocné- Chevra Bikur Cholim

Nejvíce ceněným projevem milosrdenství, uváděném v Talmudu je péče o zemřelé, neboli Bikur cholim. Dle Maimonida je tento předpis odvozen od LV, 19:18 „*Miluj bližního svého jako sebe sama*“ Návštěva nemocných znamená pomoci bližnímu v praktických činnostech. [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

Toto nařízení zvané met micva se týká povinnosti dodržovat rituály při pohřbívání. Talmud praví, že pokud není pro vypravení pohřbu k dispozici nikdo z rodiny, může tělo pohřbít dokonce i velekněz, kterému je jinak v rámci jeho pozice zakázán kontakt s mrtvým tělem. [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

Být laskavý je o moc důležitější než obětovat. Dobrota je větší než milosrdenství. Ten, kdo podnikne konat dobro, je větší než ten, kdo ho koná. Ten, kdo je milosrdný ve stínu, je větší než Mojžíš.“ [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

Talmud dále upravuje pravidla chování vůči cizincům, zabývá se cenou lidského života, pojednává o chování jednotlivce v opozici vůči společnosti, zdůrazňuje význam existence a jejích morálních hodnot, z nichž za jednu z nejdůležitějších předkládá pravdu.[NEWMAN, Ja'akov. 1992. Judaismus od A do Z. Praha].

„Ten, kdo poví pravdu ve jméno toho, kdo ji vyslovil, přináší vysvobození pro svět. Necht' požehnání prostého člověka není v tvých očích maličkostí. Ten, kdo zdvihne ruku na svého bližního, je hříšníkem i tehdy, když ho neudeří.“ [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

Členové Spolku pro navštěvování nemocných (Chevra Bikur Cholim) vykonávali své povinnosti nejen u členů své obce, ale i u jejích návštěvníků. Podstatou těchto návštěv byly především modlitby za postupné ulevování od bolesti až do konečného uzdravení. Pokud příslušníci bratrstva při návštěvě chorého zjistili, že se mu nedostává dostatečné péče, bylo jejich povinností okamžitě mu zajistit nejen potřebnou lékařskou péči, ale i prostředky na léky.

V Talmudu se říká, že kdo navštěvuje nemocného, ulehčuje mu od bolesti tím, že si odnáší jednu šedesátinu jeho nemoci. [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích]. Rabi Akiva říká: „*Každý, kdo nenavštěvuje nemocné, jako by proléval krev.*“ [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích]. Důkazem toho, že Židé považují návštěvu

nemocného za velmi důležitý akt milosrdenství je i to, že je obsahem již druhého paragrafu stanov Chevra kadiša. Členové se seznamují se všemi potřebami trpícího, aby mu tak dokázali zaopatřit nezbytnou podporu a pomoc, jak duševního, tak tělesného rázu. Vše má být provedeno s maximálním taktem jak vůči nemocnému, tak vůči jeho rodinným příslušníkům. Obzvláště v případě, kdy jde o peněžitou pomoc. Ošetřující lékař by měl být předem vyrozuměn o intervenci člena bratrstva, aby se zabránilo případnému nedorozumění, které by mohlo způsobit zhoršení zdravotního stavu nemocného. Pokud by byl nemocný již odevzdán do vůle Boží, mohou být nad ním odříkány modlitby k tomu určené i vyznání hříchů. [COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

Není vhodné navštěvovat nemocného, pokud by ho to rušilo. V takovém případě je na místě se na zdraví nemocného pouze optat ve vedlejší místnosti. [Liebermann, A.: Der Schulchan Aruch, M. Poppelauer, Berlin 1912].

2.7. Péče o umírající

Nejvýše ceněným aktem milosrdenství je péče o mrtvé, neboť je vedena čistými pohnutkami.

[COHEN, Raphaël. Talmud v otázkách a odpovědích].

V knize Genesis Jákob říká Josefovi: „...prokaž mi milosrdenství a věrnost: Nepohřbívej mě prosím v Egyptě!“. [Liebermann, A.: Der Schulchan Aruch, M. Poppelauer, Berlin 1912].

Podle pravidel halachy musí každý člen pohřebního bratrstva – byl-li k tomu vyzván setrvat po celou dobu, ve dne i v noci, u lůžka umírajícího, pokud se jeho stav zhorší do takové míry, že je nutné mluvit o agónii. [Doležalová, Jana: Úcta k živým i mrtvým, Židovská ročenka 5751/1990-91, Evangelické nakladatelství] Důvody, proč umírající nesmí zůstat sám, jsou dva. První důvod je obava, aby se umírající, který by byl sám, se příliš netrápil myšlenkami na smrt. Druhý důvod se rozšířil ve středověku, kdy se věřilo, že ve chvíli smrti dochází k souboji mezi anděly a démony o duši zesnulého. Je-li u umírajícího přítomna jiná lidská bytost, nemůže duši uchvátit démon. [Kolatch Alfred J.: The Jewish Mourner's Book of Why, Jonathan David Publisher, New York 1993]

Pokud je nemocný do posledního okamžiku při vědomí, je nezbytné se vyhnout všemu, co by jeho stav mohlo zhoršit. Proto se musí všichni rodinní příslušníci, kteří se neubrání hlasitému pláči, vzdálit z místnosti a tím se zajistí klid pro umírajícího. Také je zakázáno přistupování k lůžku umírajícího, pokud se mu zrovna nepodává polévka, čaj nebo voda a dotýkat se tepny nemocného. Tyto úkony jsou vyhrazeny jedině členům Chevra

kadiša. Veškeré úkony, odříkávání žalmů a modliteb se v této době musejí vykonávat s největší vážností. [Goldberg, Sylvie-Anne: Les deux rives du Yabbok, Cerf, Paris, 1989] Je vhodné, aby ti, kdo stojí u umírajícího, dohlédli, aby žádný z jeho údů nepřecházel mimo lůžko. Neboť jak stojí psáno o Jákobovi: „... a když přestal Jákob přikazovat synům svým, složil nohy na loži svém a umřel“(Gn 49,33)

Vzhledem k tomu, že v judaismu je životu přikládán velký význam, není dovoleno dělat nic, co by přispělo k smrti nebo ji urychlilo, a to ani v případě, že by to vyloučilo utrpení. Euthanasii, sebevraždu a asistovanou sebevraždu židovské zákony striktně odmítají a zakazují. V případě, že smrt je nevyhnutelná a blízká a pacient trpí, židovské právo povoluje zastavit vše, co uměle prodlužuje život.

3. Sociální činnost ve středověku

Ve středověku vznikla charitativní organizace, která se snažila zabezpečit sociálně slabé a znevýhodněné židovské obyvatelstvo. Tato organizace se nazývala Chevra kadiša. Tento spolek se staral zpočátku o všechny rituální a organizační záležitosti související s židovským umíráním a pohřbem., později o správu a zakládání židovských hřbitovů,. Pod tuto organizaci spadaly i další spolky, které zabezpečovaly člověka od narození až po smrt. Byl to Spolek kmotrů, Spolek starších, Spolek zbožných žen a Spolek navštěvování nemocných.

3.1.Chevra kadiša

Chevra kadiša de- gomlej chasidim, Chevra kadiša (doslova „svaté bratrstvo“) [3 NEWMAN, Ja'akov; SIVAN, Gavri'el. Judaismus od A do Z. Praha : Sefer, 1992] nesou názvy spolků neno bratrstva, které pod svými názvy ukrývají instituce, které ovlivňovaly a ovlivňují život v židovských obcích od starověku po současnost. Chevra kadiša své rituály a předpisy vystavěla na Bibli, Talmudu a i na Šulchan aruchu. Bible výslovně předepisuje pohřbívání do země, neboť je psáno: „*Prach jsi a v prach se navrátíš.*“ (Gn 3,19)

Nejstarší prvky vznikajícího „*svatého bratrstva*“ sahají do rané doby ještě před zničením chrámu v Jeruzalémě. V té době chevra ještě nebyla sdružením ani spolkem, ale pouze skupina obětavých lidí, která se stmelila při daných příležitostech. První dochované zmínky o chevrah se objevují i v Talmudu, v traktátu Mo'ed katan.V sefardských oblastech se spolky začaly rozvíjet dříve a napodobovaly již existující křesťanské spolky, zatímco v aškenázských oblastech byl vývoj poněkud odlišný, na rozdíl od sefardských Židů žili Aškenázové v poměrně nepřátelském prostředí, často vystavováni útokům ze strany okolního, především křesťanského obyvatelstva. To mělo za následek, že v otázkách náboženství byli mnohem rigidnější než Sefardé, kterým nedělalo problém se zakomponováním cizích vlivů do židovské náboženské filozofie. [3 NEWMAN, Ja'akov; SIVAN, Gavri'el. Judaismus od A do Z. Praha : Sefer, 1992]

3.2. Chevra kadiša ve středověku

Pražské stanovy jsou nejstarším dokumentem toho typu a slouží jako zdroj Stanov podobným spolkům po celém světě.

Světověznámý pražský rabín Jehuda Léwi ben Becalel, který je mimo jiné i autorem pravidel pro Chevru kadišu, založenou v Praze roku 1564. Do té doby existovaly v židovských obcích pohřební spolky dobročinného charakteru. Již ve středověku vznikaly organizované dle řádu fungující společnosti, které se staraly o smuteční záležitosti. Původní náplň spolků chevry byla pouze péče o tělo zesnulého a zajištění důstojného pohřbu. Až v pozdějších dobách se členové Chevra kadiša starali i o nemocné a umírající, poskytovali jim nejen duchovní, ale i materiální potřeby a podporu na „poslední cestě“. V průběhu staletí a let se do činnosti Chevry kadiši přidala výstavba a následná péče o samotné hřbitovy, jelikož zřízení židovských hřbitovů bylo komplikovanou a poměrně drahou záležitostí, ale sehrávají v pohřbívání neodmyslitelnou úlohu. [Katz, Eliáš: Chevra Kadiša, Věstník ŽNO, roč. XV., 1953] Hřbitov je těžištěm mnoha pohřebních rituálů, a i proto jsou hebrejské názvy hřbitovů odvozeny z biblického textu: *bejt ha-kvarot* – *dům hrobů* (Neh 2,3), *bejt ha-olam* – *dům věčnosti* (Kaz 12,5) a *bejt ha-chajim* – *dům života* (Jb 30,23). Názvy hřbitova vyjadřují víru v nesmrtelnost duše a ve zmrtvýchvstání. [Pěkný, Tomáš: Historie židů v Čechách a na Moravě].

Poměrnou část své práce však věnuji rituálům a praktikám pražského pohřebního bratrstva. Nejvíce poznatků čerpám z knihy Stanovy kterou bez písemných stanov. Nový model Chevry Kadiši se rychle ujal prakticky v celém aškenázském světě. [Pěkný, Tomáš: Historie židů v Čechách a na Moravě].

3.2.1. Chevra kadiša -součastnost

Pražská Chevra kadiša byla obnovena v roce 2003, jako náboženský spolek spadá pod Ministerstvo kultury a jejím zřizovatelem je Federace židovských obcí v České republice a spolupracuje i s ostatními židovskými obcemi u nás. Hlavním cílem obnoveného pohřebního bratrstva je navštěvování a péče o dlouhodobě nemocné. [Goldberg, Sylvie-Anne: Les deus rives du Yabbok, Cesf 1989]

3.3. Členové Chevra kadiša

Ve své práci bych ráda alespoň nastínila, jak spolky Chevra kadiša ovlivňovaly nejen své členy, ale i celou jeho komunitu. Bylo obrovskou ctí a vyznamenáním být členem takového bratrstva. Pokud byl ze spolku někdo vyloučen, mělo to negativní následky nejen pro něj samotného, ale i pro jeho celou rodinu. Vyloučením byla dotyčnému a jeho rodině odeprána péče v nemoci či se jim nedostalo řádného pohřbu, většinou nezískali ani místo na hřbitově.

Členové spolku byli voleni na dva roky, při následující řádné valné hromadě však odstupovala po vylosování jedna polovina těchto členů představenstva. Odstupující členové však mohou být opět voleni. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936].

Od 17. století se systém volby představenstva prakticky nezměnil. Ve starých stanovách je volba popsána takto: *v předvečer svátku šavuot se gabbaim a mevorarim shromáždili v hlavní pražské synagoze (Altneuschül) avylosovali mezi staršími sedmnáct jmen (čl. 12) Volby se musely konat podbdělým dozorem předsedy rabínského soudu, vrchního rabína, pokud takový byl v úřadě. Mezi těmito 17 staršími muselo být zvoleno 10 osob, které měly po dobu jednoho roku (čl. 20) vytvořit výbor gabbaim a mevorarim – čl. 12 však upřesňuje, že těchto 17 zvolených vytváří „členstvo synagogy“, jehož úkolem je volit a vypracovat stanovy bratrstva. Čl. 13 hovoří o rotaci a stanoví, že se každý rok ve skupině zvolených nahrazuje sedm osob, přičemž se zachovává většina starších členů.*⁹⁷ Ještě v den volby se ustavilo představenstvo, které si mezi sebou rozdělilo jednotlivé funkce. Všichni oprávnění voliči z řad starších byli vyzváni k volbě ve stanovený den. Volba byla právoplatná pouze tehdy, když bylo přítomno nejméně 25 starších.

3.4. Poslání Chevra kadiša

Smrt je konečným zdrojem rituální nečistoty. Jakýkoli kontakt se smrtí zakládá rituální nečistotu dané osoby. Hlavním posláním pohřebního bratrstva bylo oddělit svět mrtvých od světa živých. Bratrstva pomáhala nejen zemřelému, aby předstoupil před Boha v čistém stavu, ale i pozůstalým překonat smutek a být jim nablízku v nepříznivém období smutku. V poslední části práce se věnuji spolkům, které se staly součástí Chevra kadiša až v posledních staletích. Byly to spolky pečující o nemocné, spolky kmotrů. Později se připojily i spolky, ve kterých se sdružovaly ženy. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

Chevra kadiša- pohřební bratrstvo, které vykonává skutky milosrdenství. Ustanovení tohoto spolku je součástí všech židovských obcí, slouží potřebám celé židovské obce, prostředky získává z dobročinných darů a užívá je opět ve prospěch nejpotřebnějších. Jeho členové na sebe dobrovolně berou povinnost postarat se a pohřbít mrtvého, aby tím uchránili pozůstalé příbuzné v době jejich zármutku, duševního vyčerpání a utrpení. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

3.5. Členství

Privilegia bratrstva Chevra kadiša se původně vztahovala jen na aktuální členy chevry. Dvacet dva nejdůležitější povinností byla příprava těla v souladu s tradicemi a zákony spojenými se smrtí. Těm, kteří se chopili tohoto svatého úkolu, se říkalo „mitasekim“ (ti, kteří se tím zabývají). Chevra kadiša požívala v rámci židovské komunity největší úcty a uznání. Členství bylo podmíněno stupněm vzdělání, bezúhoným způsobem života, zbožností a vážností v rámci kongregace. [Goldberg, Sylvie-Anne: Les deux rives du Yabbok, Cef 1989]

Další nezbytnou podmínkou pro členy bratrstva bylo naprosté podrobení se všem ustanovením stanov spolku. Stálí členové těchto spolků byli vzděláni v rituálních předpisech a připraveni poskytnout své služby kdykoliv. To uchazeč stvrdil podpisem v knize pro tyto účely zvlášť určené.⁷³

Členy Chevra kadiša mohli být pouze muži a chlapci po dosažení 13 let (bar micva), děti se však mohly podílet na činnosti jako přispívající členové. V případě majetnějších členů náboženské obce bylo obvyklé, že přihlásili své děti do chevry ve chvíli, kdy se narodily.⁷⁴

Jméno nového člena bylo po přijetí zapsáno do spolkové zápisové knihy. Plnému členství často předcházela učňovská a tovaryšská období, po dosažení 15 let věku dítěte, se děti mohly zúčastnit všech náboženských obřadů během oblékání i pohřbívání zesnulých. Ženy, které se sice nemohly stát členkami chevry, mohly požívat výhod „přímluvčích“ tím, že poskytovaly peněžité či věcné dary nebo konaly dobré skutky – například vybíraly na charitu.

Pohřební a „pečovatelská“ bratrstva byla takřka autonomní a často uplatňovala jurisdikci, která vyjadřovala jejich nezávislost. Úkolem členů pohřebního bratrstva bylo navštěvovat nemocné židovského vyznání, být jim nablízku v jejich posledních okamžicích před smrtí. Po smrti se museli postarat o rituální omytí těla zesnulého, jeho pohřební oblečení, které mívá podobu bílého rubáše podle náboženských pravidel. Spolek o svátcích pesach a sukot a také v měsíci švat poskytoval peněžitou pomoc chudým členům, vdovám a sirotkům po členech spolku. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

3.6. Vedlejší spolky

Činnost Chevra kadiša je velice rozsáhlá. Stará se o člověka od jeho narození až po smrt. Doprovází člověka modlitbami i po smrti. Z tohoto důvodu si ve větších městech Chevra kadiša vytvářela specializované vedlejší spolky. Byly jimi spolek Sandekoes, Spolek starších, Spolek zbožných žen a Spolek pro navštěvování nemocných. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

Všechny tyto spolky byly v mezích svých stanov naprosto svéprávné, zejména v oblasti udílení podpor a při honorování vykonaných funkcí. Byly však povinny každý rok předkládat představenstvu Chevry kadiši finanční zprávu i seznam členů. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

3.6.1. Spolek Sandekoes

Účelem „Spolku kmotrů“ (Sandekoes, něm. Gevater) bylo poskytnout na požádání každé chudé šestinedělce židovského vyznání finanční pomoc v mateřství, na lékaře, porodní asistentku a výbavičku. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

Mimo to výbor spolku určil losem jednoho člena, který byl kmotrem při obřících. Tento člen také dostal od spolku peníze. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

Dalším úkolem spolku bylo vylosovat čtyři jeho členy, kteří doprovodili do hrobu ty chudé zesnulé, při jejichž pohřbu nebyl nikdo, kdo by se pomodlil modlitbu kadiš, nebo i tehdy, kdy bylo možné předpokládat, že se nesejde minjan (tedy deset dospělých mužů) při pohřbu na hřbitově. Výbor spolku měl sedm členů, kteří se volili každoročně za přítomnosti představenstva Chevry kadiši.

Spolku Sandekoes bylo také povoleno, aby kontroloval příjmy a nedoplatky, aby vedl zvláštní knihy, kam se zapisovaly vybírané roční spolkové příspěvky. Příslušné částky však mohl vybírat pouze prostřednictvím zřízců Pohřebního bratrstva. (čer. Stanovy Pražského židovského Pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša,).

3.6.2. Spolek starších pečujících o chudé

Název spolku odpovídá verši „*Blaze tomu, kdo má pochopení pro nuzného*“ [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

Spolek starších neboli Chevra kadiša zekenim maskim el dol (něm. Senioren) byl zřízen s cílem poskytovat podporu každému nemocnému členu tohoto spolku po dobu šesti týdnů. V případě potřeby se také každému členovi poskytoval finanční příspěvek na lázeňskou péči. [Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936]

O svátcích pesach, svátku týdnů a sukot obdarovával spolek chudé penězi. Ti, kterým se pomoc poskytovala, byli vybíráni losem a museli být alespoň tři.

Výbor tohoto spolku měl tři členy, kteří byli stejně jako výbor spolku Sandekoes voleni každý rok představenstvem Pohřebního bratrstva.

3.6.3.. Spolek zbožných žen

Chevra kadiša nošim cidkonijos neboli Spolek zbožných žen (něm. Frommen Frauen) nebyl, na rozdíl od ostatních vedlejších spolků, zcela autonomní. Představenstvo Chevra kadiša vypracovávalo spolku stanovy a volilo ze svého středu i jejich předsedu. I když byly

ženy vyloučeny z přímé účasti na vedení obce, v této instituci dostaly možnost uplatnění. V první řadě jim byly vyhrazeny činnosti, které muži z etických důvodů nemohli vykonávat.

Neboť v talmudském traktátu Semachot (12:10) se říká: „Muž může obléknout do hrobu a ovázat tělo muže, nikoliv však ženy. Žena může obléknout do hrobu a ovázat tělo muže nebo ženy. Muž může navštěvovat jiného muže trpícího střevním onemocněním, ne však ženu.

[Katz, Eliáš: Chevra Kadiša, Věstník ŽNO, roč. XV., 1.2.1953, č. 2.]

Žena může navštěvovat muže i ženu trpící střevním onemocněním.“ Šlo tedy především o návštěvy a o péči o nemocné ženy a o rituální omývání a oblékání zemřelých žen.“

Neméně záslužnou práci vykonávaly členky v oblasti „hachanosas halo“, tedy vdávání snoubenek. Nešlo jim o zprostředkování sňatků, ale jen o jejich umožnění. Jejich péče se týkala jen židovských dívek z chudých rodin nebo osiřelých, které by se pro nedostatek finančních prostředků nemohly vdát.

Ženy z tohoto spolku v zimních měsících poskytovaly všem potřebným mimořádnou zimní pomoc ve formě paliva a teplého oděvu. Ženám bylo také dovoleno šít rubáše a být pomocnicemi Pohřebního bratrstva.[Sylvie-Anne: Women and Hevra Kaddisha; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007]

Kromě Spolků zbožných žen vznikala i tzv. Frauenchevra, sesterstva, po celém židovském německém světě. Nejstarší Frauenchevra vznikla v roce 1762 ve Frankfurtu nad Mohanem. Cílem bylo převzít. odpovědnost za přípravu pohřbů všech zemřelých členů obce. [Katz, Eliáš: Chevra Kadiša, Věstník ŽNO, roč. XV., 1.2.1953, č. 2] V době, kdy se rozšířily nemocnice a kliniky, zajišťoval tento spolek, aby žádný souvěrec, který si to přál, nezůstal bez rituálně připravené stravy. [Sylvie-Anne: Women and Hevra Kaddisha; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007].

3.6.4. Spolek Hachnasat Kala

Se může překládat jako „vedení nevěsty“, neboli zajištění její svatby, hostiny, obřadu a veškerého veselí spojeného se svatbou. Talmudští učenci apelovali na důležitost této micvy a řadili ji na přední místo mezi předpisy v judaismu. Už v biblických dobách patřila Hachnasat Kala mezi základní povinnosti, díky tomu i nevěsty bez věna mohly získat všechny potřebné věci k založení domova. K tomuto účelu slouží speciální spolky [Sylvie-Anne: Women and

Hevra Kaddisha; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007]

3.6.5. Spolek Hachnasat Orchim

Je povinnost vůči pocestným, řadí se mezi deset dobročinných skutků, které dle Talmudu přináší ovoce na zemi a zajišťuje blaho na v posmrtném životě. Tento příklad můžeme najít už v Bibli Gn: 18,1-16, kdy Avrahám pohostil tři cizince. [Sylvie-Anne: Women and Hevra Kaddisha; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007]

3.7. Rituální zvyklosti

Chevra kadiša provází židovského člověka od jeho narození až do smrti, ba dokonce i po smrti. Jak už jsem se zmínila a nastínila v předešlé kapitole. Mezi nejdůležitějšími činnostmi pohřebního bratrstva je péče o nemocné, umírající a zemřelé. Patří k nim také příprava pohřbů a obřadů včetně všech charitativních sociálních aktivit spojených s péčí o pozůstalé, s odříkáváním modliteb za zemřelé a s výběrem almužen. Činnost pohřebního bratrstva se považuje za nejčistší podobu dobročinnosti, protože se v ní neočekávají slova díky. [Sylvie-Anne: Women and Hevra Kaddisha; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007]

Pravidla návštěv a péče o nemocné, péče o umírající a pravidla očisty těla zesnulého a jeho přípravy na pohřeb jsou obsahem Jore dea, druhého oddílu knihy Šulchan aruch, kterou sepsal Josef Karo.

3.8. Rituální předměty

Památky spojené s činností pražského Pohřebního bratrstva dochované ve sbírkách Židovského muzea v Praze jsou různého charakteru.

Jsou to jak předměty používané při rituálech tahary, tedy rituálního omývání zemřelého, tak nerituální předměty požívané bratrstvem během výroční schůze či během voleb.

Rituální předměty

Mezi rituální předměty patří především čistítka nehtů a hřebeny na česání vousů a vlasů zesnulých. Také sem patří konvičky na polévání těla zemřelého, prkno na omývání těla nebo různé misky. Všechny tyto předměty slouží k rituálnímu omývání těla zesnulého před pohřbem a k rituálům levišy – oblékání mrtvého podle náboženských předpisů. Většinou jsou vyráběné ze stříbra.

3.8.1.Čistítka

Čistítka mají tvar plochých jehel nebo drobných lžiček. Slouží k očištění nehtů na rukou a nohou zemřelého.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.8.2.Hřebený

Obvykle mají jednoduchý obdélníkový tvar bez výrazné ozdoby. Délka hřebenů není přesně stanovena, ale pohybuje se mezi 10-20 centrimetry. U starších exemplářů bývá ozubení hřebenu oboustranné. Hřebenem česají členové Pohřebního bratrstva zemřelému vlasy a vousy. Hřebený jsou v naprosté míře vyráběny ze stříbra.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.8.3.Miska

mělká miska s dělenou prohlubní a rukojetí slouží k dočasnému uložení součástí těla, například vlasů nebo úlomků nehtů, které byly v průběhu očisty odděleny od těla a musely být později pohřbeny spolu s ním. Stříbro bylo materiálem, z kterého se vyrábí.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.8.4. Konvička pro tahar

Slouží při rituální očištění těla mrtvého a také k omývání rukou osob provádějících obřad. Konvička musí být označena identifikačním nápisem, aby nemohla být zaměněna. Její velikost není všude jednotná, vyplývá totiž z předpisů jednotlivých pohřebních bratrstev.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.8.5.Pokrývka na rakev

Přes jednoduchou nezdobenou dřevěnou rakev se někdy pokládá zvláštní, složitě tvarovaná černá pokrývka ze sukna nebo sametu, která při pohřebním obřadu rakev zcela překrývá. Může být zdobena tradičními smutečními motivy i donačními nápisy. Pokrývání rakve podobnými textiliemi je zřejmě novodobou tradicí, nejspíše inspirovanou honosnými pohřebními obřady křesťanů. [Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.8.6.Prkno pro taharu

Prkno se používá jako podložka těla při rituální očiště zesnulého. Jeho charakteristickým znakem jsou řezané sbíhavé žlábký pro rychlejší odtok vody. Někdy se místo prkna používá kamenný stůl umístěný ve vyčleněné místnosti v prostorách pohřebního bratrstva.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.9.Nerituální předměty

Mezi tyto předměty se řadí především holby a džbány, zvonek používané při výroční hostině pohřebního bratrstva. Také sem patří pokladničky na vybírání peněžitých darů, a to nejen při pohřbu, ale i v obřadní síni pohřebního bratrstva. [Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.9.1.Džbán

je používán na nápoje podávané při výroční hostině pořádané členy pohřebního bratrstva. Obvykle se vyrábí z kameniny a na svém plášti nese identifikační nápisy a malované výjevy z činnosti pohřebního bratrstva. Nejčastějším motivem byli členové bratrstva v tmavých šatech nesoucí nosítka se zesnulým na hřbitov. Na holbách bývají často nápisy nebo citáty z Tóry nebo Talmudu. V některých případech byl uzavírán kovovým víkem s plastickou výzdobou. Velikost džbánů se pohybuje v poměrně velkém rozpětí, průměrná výška je mezi 20-30 centimetry. [Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.9.2.Zvonek

je používán při zasedání pohřebního bratrstva. Je zdobený a vyráběný ze stříbra.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

3.9.3. Jídelní náčiní a nádoby pohřebního bratrstva

Se prakticky neliší od běžného jídelního náčiní. Musí však vždy být označeno alespoň hebrejskou zkratkou pohřebního bratrstva. Písmena chet a kuf tak vyjadřují slova chevra kadiša, toto náčiní a nádoby se využívá jen pro výroční hostinu pohřebního bratrstva.¹²⁰

3.9.4. Pokladnička

Používá se k vybírání příspěvků na činnost pohřebního bratrstva buď v jeho sídle, nebo během pohřebního obřadu, kdy ji pokladník nesl v pohřebním průvodu. Pokladničky jsou opatřeny nápisem „*Cedakatacil mimaves*“ – „spravedlnost a milosrdenství zachraňují před smrtí“. Na plášti pokladničky bývaly někdy nápisy jejího dárce, místo používání a datum.

[Kosáková, Eva; Kuntoš, Jaroslav a kol.: Slovník judaik; Židovské muzeum v Praze, 2004]

4. ŽIDOVSKÁ OBEC PRAHA

Kontakt: Židovská obec Praha

Maiselova 18,

110 01 Praha 1

4.1. Historie pražské židovské obce

První písemná zmínka o židovském osídlení v českých zemích pochází z 10. století, kdy Židé v Praze vytvořili obchodní osady v pražském podhradí na Újezdě a na Vyšehradě. Tyto osady požívaly jisté míry autonomie, ale právní ochrana Židů však byla dosud značně nejistá. Později se osady přesunuly na Josefov a rozvinuly se v relativně autonomní ghetto, které poskytovalo Židům bezpečí. Po křižáckých masakrech hledali ochranu u samotného panovníka. Postavení Židů se stalo ještě více nejisté po Třetím a Čtvrtém lateránském koncilu, které nařídily segregaci Židů od křesťanského obyvatelstva. Napětí mezi židovským a křesťanským obyvatelstvem se stále zvyšovalo, docházelo k přepadům Židů, až nakonec papež Inocenc IV. vydal dvě buly, které zakazovaly jakékoli násilnosti vůči Židům.

[*Židovská obec v Praze* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2, Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>>]

Nepokojům se snažili předcházet i čeští králové. První privilegia vydal Židům Václav I., Přemysl Otakar II. vydal privilegia pod názvem *Statuta Iudaeoru*, Židé se tak dostali do zvláštního postavení *servi camerae regiae* nebo-li *služebníci královské komory*, kdy se stali královským majetkem, a jakýkoli útok na Židy byl tudíž považován za útok na majetek královské komory, a podle toho byl také trestán. Za královskou ochranu museli Židé ovšem náležitě platit daně a ochotně poskytovat panovníkovi půjčky. Z panovníkova pohledu představovali Židé výhodnou instituci, jejich osud však býval nejistý. Pokud se panovníkovi znelíbili přicházeli oni i jejich dědicové o vše. . [PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě]

Výrazným rozvojem měst, ve 13. a 14. století vznikly židovské obce v každém větším městě v 2. polovině 13. století byli kromě Prahy Židé usazeni už na několika místech v českých zemích, zejména ve významných obchodních centrech jako byla Brno, Olomouc, Jihlava, Znojmo, Litoměřice, Příbram. Nástup Lucemburků na český trůn přinesl Židům v českých zemích větší stabilitu. Ačkoli Karel IV., dovolil říšským městům uspořádat protižidovské pogromy, české židy chránil, takže masivní pogromy se jich na ojedinělé vyjimky vyhnuly. I přesto se Židé nezdálo stávali obětmi kriminality a nadále trvala omezení z předcházejících staletí. [PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě]

V době husitství cítili někteří Židé zprvu sympatie a husitská revoluce skutečně oslabil feudalní společenské vazby a uvolnila některá omezení týkající se Židů. Narůstající tlak v době křížáckých tažení proti Husitům měl za následek opětovné pronásledování Židů. Brzy sami husité rozpoutali několik pogromů, neboť platnost *Statuta Iudaeorum* v té době nikdo nezaručoval. Celé 15. stol. v Evropě bylo provázáno silnými židovskými pogromy. Zdálo se natolik drtivé, že se nám, z této doby, nedochoval jediný židovský hřbitov. Hlavním záminkou pro pronásledovatele se staly rituální vraždy a znesvěcení hostie. Postupně Židé byli vypovídáni z měst. Židé se do měst mohli navracet jen v době trhů, ale museli platit zvláštní židovské clo. Po skončení husitských válek se situace stala o něco stabilnější, přesto si však Židé v žádném případě nemohli být jisti před pogromy. [ČAPKOVÁ, Kateřina. Češi, Němci, Židé?: Národní identita Židů v Čechách 1918–1938]

Během vlády Jagellonců se situace zlepšila jen málo. Královská moc byla oslabena a panovník jen těžce získával zpět své regály, včetně pravomoci nad Židy. Nelze si nevšimnout historické skutečnosti, že pokud se dařilo dobře Židům, rozvíjela se dobře ekonomika celé země.

Zlaté časy představuje až doba vlády Rudolfa II., za kterého Židé v Praze dosáhli světového věhlasu, dodnes je neustále připomínán osud a dílo rabi Löwa. Rudolf II. využíval služeb dvorského Žida Mordecha Maisla, který financoval mnohé stavby v židovském ghettu jako byla Židovská radnice, Vysoká synagoga, Maiselova synagoga. Podobně se rozvíjely i další židovské obce v českých zemích a napomáhal rozvoji židovských obcí. V této době také vznikla kodifikovaná moderní forma pohřbívání: chevra kadiša, která se stala vzorem pro celý aškenázský svět. [PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě]

Během třicetileté války se Židé postavili na stranu Habsburků, neboť postojem stavů si nemohli být jisti. Habsburkové zase od Židů potřebovali obrovské sumy peněz na vedení války, za což se jim dostávalo relativního bezpečí a zrušení některých omezení, především byly zvětšeny svobody v oblasti řemesel a volnost v usidlování v celé zemi. Židé stejně jako ostatní obyvatelstvo nesli obtíže války a v Praze se roku 1648 účastnili obrany města proti Švédům.

Ke zhoršení situace došlo v roce 1726 vydáním translokačního ediktu, kterým bylo nařízeno vystěhování Židů do ghett. Zároveň byl vydán familiantský zákon, jenž spočíval o zachování daného počtu židovských rodin. Podle tohoto zákona se směl ženit pouze nejstarší syn z každé židovské rodiny. Ostatní měli možnost buď odejít ze země nebo zůstat svobodný což bylo v rozporu s židovskou tradicí.

Za vlády Marie Terezie byli Židé nařčeni ze spolupráce s protivníkem, následkem nařčení byli vyhoštěni z Čech, o něco později i z Moravy a Slezska. Poté, co někteří odešli, docházelo k hospodářskému úpadku, a proto jim byl povolen v roce 1748 návrat, avšak byli po středověkém vzoru označeni.

Josef II. zrušil jejich označení a dovolil jim zapojit se do univerzitního systému a začlenit se do služeb státu.

Pojem Ghetto definitivně ztratilo svůj význam, až díky uvolnění po roce 1848. Židé se začali stěhovat z venkova do měst, mnohé obce zanikly. Majetek byl zabaven a rozprodán či přešel do vlastnictví sousední židovské obce. Židé získali svobodu pohybu, usidlování a sňatků, zároveň byla ukončena platnost numeru clausu a Židé již nadále nemuseli platit toleranční daň. Roku 1867 byly tyto změny potvrzeny ústavou, která Židům přiznala stejná práva jako ostatním obyvatelům země. Židé se tak mohli stěhovat do dříve zakázaných míst, počet židovských obcí stoupal, takže roku 1890 musel být vydán zákon, který vzniku a fungování židovských obcí dával řád. [PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě]

Plná občanská práva si Židé užívali jen mezi lety 1867 až 1939. Vznik Československé republiky Židé přijali rozpačitě, někteří nový stát uvítali, jiní však byli dosti opatrní. Svůj vliv na to měl i poslední pogrom na našem území, který se udál v Holešově ve dnech 3. – 4. prosince 1918. Při něm bylo systematicky vydrancováno 50 židovských domácností a provozoven, některé byly vypáleny.

[*Židovská obec v Praze* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2, Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>]

Nakonec však pozitivní přístup převážil a Židé se aktivně zapojili do politického i hospodářského života republiky. Ve snaze oslabit německou národnost bylo Židům umožněno přihlásit se k „židovské národnosti“ a Židé dokonce založili Židovskou stranu, která ve volbách roku 1929 a 1935 získala v parlamentu několik křesel.

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v 15. března 1939 byli Židé postupně systematicky vyřazováni z hospodářského i kulturního života, díky přijetí některých protizidovských opatření. Veškeré židovské záležitosti měla na starosti Ústředna pro židovské vystěhovalce, která donutila pražskou židovskou náboženskou obec vykonávat nacistická nařízení a podílet se na deportacích Židů do koncentračního tábora Terezín, na počátku deportací v listopadu 1941 bylo v Praze evidováno 39 395 Židů, válku přežilo 7540 z nich. Židé, kteří přežili řádění nacistů a hlásili se k německé národnosti, byli po válce pronásledováni jako Němci. Mnozí Židé ani neměli chuť dále v Evropě setrvávat a odešli do rodičího se Izraele. Ti, kteří zůstali, si mnohdy ze strachu nechali změnit jméno.

Komunistický režim začal velmi brzy vůči Židům vystupovat nepřátelsky a znovu vyvolával antisemitské předsudky. Po sovětské invazi v srpnu 1968 a během následné normalizace došlo k druhé významné emigrační vlně do Izraele. Za časů totality byla činnost obce pečlivě sledována ze strany StB. Po pádu režimu se pražská obec stala hybným motorem obnovy judaismu v Čechách. Mužeme konstatovat, že po roce 1989 se začala psát nová éra židovských dějin v českých zemích. Židovské komunity mohou opět svobodně provozovat náboženské a kulturní aktivity, mezi kterými je zahrnuta i prezentace izraelské kultury. Byly rovněž zřízeny instituce, které mají napomáhat poznávání dějin a kultury Židů v českých zemích, mezi něž patří zejména Židovské muzeum v Praze nebo Tereziánská iniciativa.

Židovská obec Praha je největší v České republice, sdružuje občany z více než čtyřiceti procent území České republiky, kteří se hlásí k židovskému vyznání, národnosti nebo původu. Aktuálně má židovská obec evidováno 1894 řádných členů, z toho 875 mužů a 1019 žen. Průměrný věk členů se pohybuje u mužů kolem 50 let u žen 55 let.

Obec rozvíjí své aktivity ve třech hlavních směrech: 1) náboženství, 2) kultura a vzdělávání, 3) sociální péče. Pro členy židovských obcí i pro veřejnost nabízí širokou paletu akcí a projektů, podporuje vzdělávání svých členů v židovských tradicích, judaismu a celkové židovské historii. Angažuje se v boji proti antisemitismu, rasismu a dalším formám netolerance a chrání památku židovských obětí.

Díky příznivé kombinaci vnitřních a vnějších faktorů je Pražská židovská obec příslibem zlepšujícího se soužití Židů s majoritní populací. [*Židovská obec v Praze* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012 [cit. 2012- 01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>>.]

4.2. Činnosti jednotlivých oddělení ŽOP

4.3. Rabinát

Do působnosti rabinátu se zahrnuje zabezpečování veškerých náboženských aktivit ŽOP, organizování svátků, organizace rabínského soudu, přijímá návrhy na jmenování rabínů, kantorů, duchovních a dalších odborníků v náboženských záležitostech. Dále se zabývá vedením matriky židovských sňatků, vydáváním příslušných potvrzení. Rabinát také vykonává příslušný dohled na náboženskou výchovu a výukou. Dohlíží a rozhoduje o přijímání nových členů do ŽOP. Kontrola košer potravin ve výrobnách a sestavování seznamu košer potravin pro potřeby členů ŽOP. Provádí dozor nad provozem rituálních lázní, rituálních porážkách a stravování v rámci ŽOP i mimo ni. Pod jeho správu spadá i dohled nad stavem rituálních předmětů.

4.3.1. Střediska sociální a zdravotní péče ŽOP

Hlavním cílem práce je poskytovat sociální a zdravotní služby na profesionální úrovni podle potřebných potřeb uživatelů. Podle cílové skupiny uživatelů jsou jednotlivá střediska rozdělena na sociální nebo zdravotní služby. Patří k nim:

4.3.2. Komplexní domácí péče Ezra

Komplexní domácí péče Ezra je nestátní zdravotnické zařízení, které od roku 2002 poskytuje propojenou formu sociální a zdravotní péče. Nejprve byla poskytována

sociální služba pečovatelská, avšak roku 2006 byla tato služba z důvodu převažujících potřeb jejích klientů a zájemců změněna na registrovanou službu osobní asistence.

KDP Ezra poskytuje zdravotní a sociální pomoc osobám, které z důvodu vysokého věku, zdravotního postižení či jiného dlouhodobého onemocnění potřebují dopomoc jiné osoby s každodenními úkony péče o svou osobu nebo zdravotní péči v rámci pomoci jiné osoby. Cílovou skupinou zařízení jsou mladší a starší senioři, zvláštní zřetel je věnována přeživším šoa.

Posláním této zdravotně-sociální služby je poskytnout péči, která umožní, co největší prodloužení doby pobytu v domácím prostředí, a tím oddálí nutnost umístění v institucionální péči sociální i zdravotní. Sociální i zdravotní služba je individuálně uzpůsobena každému jejímu uživateli, přičemž záleží na úrovni jeho soběstačnosti a na jeho potřebách.

Cílovou skupinu klientů tvoří osoby z celého území města Prahy, ale služba zároveň věnuje mimořádnou pozornost klientům, kteří přežili šoa či osobám, které byly jinak postiženy nacistickým režimem. Služba je poskytována maximálně dvanáct hodin denně (od 8.00 do 20.00 hod.) po celý kalendářní rok, dle osobních potřeb konkrétního klienta. Mezi služby patří sociální poradenství, osobní asistence a ergoterapie.

[*Židovská obec v Praze* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012 [cit. 2012-01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>>.]

„Zásady poskytovaných služeb KDP Ezra:

1. Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejímu předcházení.
2. Rozsah a forma pomoci a podpory zachovává lidskou důstojnost.
3. Vychází z individuálně určených potřeb osob a působí na osoby aktivně.
4. Podporuje rozvoj samostatnosti.
5. Motivuje k činnostem, které vedou pokud možno k překonání nepříznivé sociální situace.
6. Motivuje sociální začleňování osob.
7. Služby jsou poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.“

[Židovská obec v Praze [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012 [cit. 2012-01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>>.]

KDP Ezra zároveň provozuje půjčovnu kompenzačních pomůcek. Správu půjčovny mají na starosti ergoterapeutky, které na základě sociálního šetření v místě bydliště zhodnotí zdravotní stav klienta, a dle jeho potřeb je bydlení upraveno. Jsou například odstraněny prahy, je zajištěn bezbariérový přístup a k dispozici je polohovací lůžko či další kompenzační pomůcky.

Komplexní domácí péče Ezra poskytuje sociální služby každý den, třistašedesát pět dní v roce včetně všech svátků a víkendů. Činnost organizace je vyjimečná zejména v úsilí a nasazení pro uspokojení všech potřeb klientů. Pokud organizace nemá dostatečnou kapacitu zaměstnanců na zajištění všech potřeb klientů, zprostředkovává spolupráci s dalšími organizacemi domácí péče či osobní asistence a zároveň vypomáhá se zajištěním široké agendy vyřizování sociálních dávek.

Specifičnost sociální činnosti spočívá především v osobním nasazení všech pracovníků v práci s klienty. Pokud je klient například hospitalizován ve zdravotnickém zařízení, osobní asistentky jej navštěvují a nadále udržují s klientem sociální kontakt.

4.3.3. Domov sociální péče Hagibor, denní stacionář a odlehčovací služby- pobytová i ambulantní sociální péče.

Domov sociální péče Hagibor je největším projektem Židovské obce v Praze, který vznikl jako forma pomoci nejen pro osoby, jež potřebují sociální péči, ale také pro přeživší šoa, kterým poskytuje péči velmi specifickou. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že oběti holocaustu tvoří 90 % klientů domova.

Historická budova Domova sociální péče Hagibor sloužila vždy k sociálním účelům. Její vznik spadá do roku 1888, kdy vedení ŽOP založilo Jubilejní nadaci císaře Františka Josefa pro choré, která měla spolu s dalšími nadacemi za úkol shromažďovat finance na rozvoj zdravotnických služeb. Postupem času vznikl *Výbor pro zřízení chorobince* a projekt dostali na starosti roku 1908 pražský židovský architekt Viktor Kafka a stavitel Antonín

Schlosser. [Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.]

Izraelský chorobinec na Žižkově zahájil svou činnost 11. května 1911 a z původního počtu šestnácti nemocných pacientů bylo zařízení schopné nakonec pojmout šedesát sedm lidí. Služba však nebyla zaměřená pouze na léčebnou činnost, ve své podstatě se jednalo o domov pro staré a nemohoucí občany. Součástí zařízení byla dříve také synagoga, která však byla později přeměněna na pokoj pro nemocné. Provoz zařízení byl hrazen z finanční podpory ŽOP a ze soukromých darů.

V blízkosti starobince působil *Tělovýchovný židovský sportovní klub Hagibor*, jehož náplní byly v té době zejména sportovní aktivity dětí a mládeže a klub sloužil též jako místo pro společenské aktivity židovské mládeže. Odtud pochází současný název sociálního zařízení – Hagibor.

Činnost chorobince fungovala bez problémů až do začátku druhé světové války. I v době války však Hagibor sloužil k charitativním účelům. Zařízení se stalo jakýmsi posledním azylem pro židovské děti. Probíhala zde školní výuka, provozovány byly zájmové kroužky a pořádány hry. To vše probíhalo za velmi improvizovaných podmínek až do roku 1941, kdy byla téměř veškerá činnost přerušena nuceným vystěhováním Židů formou transportů do koncentračních táborů. Ke konci války zde byl vytvořen pracovní tábor pro Židy ze smíšených manželství.

[Domov sociální péče Hagibor [online]. Praha: ŽOP, Posl. úpravy 21.12. 2011 [cit. 2011-11-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.dsphagibor.cz>>.

Po skončení druhé světové války se zařízení nakrátko opět stalo útočištěm pro staré a nemocné, avšak poté byla budova vyvlastněna a začalo zde fungovat dětské oddělení Vinohradské nemocnice, které zde provozovalo svou činnost až do roku 2006. Poté byla stavba zrekonstruována, byla přistavěna nová budova a DSP Hagibor zahájil svou činnost v květnu roku 2008. Domov sociální péče Hagibor poskytuje své služby ve dvou budovách. Stará zrekonstruovaná budova slouží spíše ke společenským a zájmovým účelům a sídlí zde jídelna s košer stravou.

[Židovská obec v Praze [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012]

Domov nabízí široké spektrum sociálních služeb. Největší počet klientů tvoří služba domova pro seniory, dále domov poskytuje odlehčovací službu a denní stacionář. Součástí zařízení je Klub Hagibor, dále se v prostorách domova se nachází Třigenerační komunitní centrum. Samotná budova je rozdělena do dvou částí. Nová přístavba slouží jako bydlení klientů a je rozdělena do dvou pater, která jsou nazývána „zelené a žluté“. Původní budova, jinak též denní centrum, slouží k provozování zájmových a kulturních aktivit. Tyto aktivity slouží klientům všech sociálních služeb DSP Hagibor a patří mezi ně ergoterapie, trénink paměti, hydroléčba, pravidelné cvičení, uzpůsobené zdravotním dispozicím klientů a arteterapie.

Stejně jako pro všechny členy ŽOP, je i pro klienty domova k dispozici systém autodopravy, který mohou využívat pro úřední i privátní účely. Součástí služeb je celodenní provoz knihovny, tělocvičny, modlitebny, kavárny, počítačového klubu, terapeutické dílny, společenského sálu a obchodu s košer potravinami. Mezi sociální služby patří rehabilitace a fyzioterapie, ergoterapie, psychoterapie, hudební a taneční terapie a k dispozici je také bazén.

Kromě zmíněných aktivit probíhají v zařízení pravidelné společenské akce, mezi které například patří taneční terapie, společné grilování nebo hraní kuželek na zahradě. Klienti dále mají možnost věnovat se akvaristice, konverzovat v cizím jazyce, cvičit taiči, spinning a navštěvovat besedy, kterých se účastní i vrchní rabín. Domov Hagibor vydává také svůj vlastní interní dokument LIST Hagibor, kde mají klienti možnost sdílet své pocity, dojmy nebo stížnosti.

Mezi další služby patří pořádání kulturních akcí, pořádání výstav a koncertů, slavení židovských svátků, možnost shledávání v kavárně nebo čajovně, kde pravidelně probíhá tzv. literární odpoledne.

Domov sociální péče Hagibor je pravidelně centrem kulturních událostí, které zahrnují především koncerty, výstavy fotografií či obrazů, vystupují zde i celé rodiny v rámci Třigeneračního komunitního centra nebo zde probíhají literárně-dramatické pořady. Velký důraz je kladen na dodržování židovských tradic, svátků a zařízení zároveň poskytuje košer stravování.

„Filosofie péče v DSP Hagibor vychází z obecných zásad judaismu a základních společenských hodnot: úcta k životu, k moudrosti stáří, doprovázení seniora do konce jeho životní cesty v jeho prostředí; respekt k partnerství, individuální přístup neboli péče na míru.“ . [Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.]

Domov je z velké části financován Židovskou obcí v Praze. Dále je zařízení financováno z úhrady klientů za poskytované služby a z grantů a z Úřadů práce jsou pobírány dávky příspěvku na péči, které slouží jako úhrada za sociální služby. Soustavu zaměstnanců tvoří velký počet pracovníků, který se skládá z vedení domova, ošetrovatelského personálu, aktivizačních pracovníků, zdravotnického personálu, administrativních pracovníků, podpůrného personálu, externích pracovníků a dobrovolníků.

Z hlediska zaměstnanců je za největší pozitivum zařízení označována samotná budova sociálního zařízení. Ke staré části byla přistavěna část nová, která slouží k bydlení klientů. Obě dvě části jsou vzájemně propojeny a vnitřní prostor tvoří zahrada. Tato stavba získala roku 2008 nominaci na titul stavba roku a ve stejném roce cenu předsedy senátu parlamentu ČR za nejlepší stavbu určenou k veřejnému zájmu, a to za zdařilé skloubení rekonstrukce historické budovy s moderní přístavbou.

v[Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.] Další kladnou vlastností DSP

Hagibor je snaha o prevenci odcizení uživatelů služeb a to formou fakultativních služeb, mezi něž patří například pedikúra, kadeřnictví nebo pořádání kulturních akcí.

Mezi nejzajímavější akce patří časté výstavy a koncerty, přičemž mezinějoblíbenější koncerty klientů se řadí vystoupení klavírního virtuosa profesora Plánského.

Mezi další kulturní zážitky, které jsou pro klienty velkým přínosem, patří knihovna, jejíž vybavení je záměrně tvořeno staršími kusy nábytku, aby se klienti cítili „jako doma“. Touto formou má klient také možnost vrátit se do dětství, neboť všechno vybavení v knihovně dobový vzhled a jsou zde, stejně v jako celém domově, vystaveny předměty s judaistickou symbolikou. [Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.]

Výjimečnou činnost provozuje DSP Hagibor také na mezinárodní úrovni.

Zařízení trvale udržuje styky s Izraelskou ambasádou v Praze, se samotným Izraelem a organizuje projekty s podobnými sociálními zařízeními na mezinárodní úrovni.

Pro uživatele služeb je jedním z velkých přínosů také možnost stálého kontaktu s organizacemi, jejichž byli v minulosti členy. Klienti tak mají dále možnost setkávat se, komunikovat a podílet se na činnosti kulturních, uměleckých, vědeckých či zdravotnických organizací. Klientům je tak i ve stáří umožněno účastnit se různých forem společenského života a zůstat tak i ve vysokém věku aktivní.

Sociální služby v DSP Hagibor znamenají pro jeho klienty také možnost zůstat v kontaktu s vnějším světem a s rodinou. Všichni klienti mají k dispozici internet a zejména skype, pomocí kterého mohou volat do zahraničí a být tak v kontaktu se svou rodinou. Tato služba je velkým přínosem zejména pro klienty, kteří byli nuceni v období druhé světové války opustit své domovy a velkou část života žili v zahraničí. Jejich příbuzní tak často žijí velmi daleko a nemají možnost se častěji stýkat. Z tohoto důvodu si klienti též cení možnosti výuky německého, anglického a hebrejského jazyka, neboť někteří členové jejich rodin neumějí česky.

[Domov sociální péče Hagibor [online]. Praha: ŽOP, Posl. úpravy 21.12. 2011
[cit. 2011-11-21].Dostupné na WWW: <<http://www.dsphagibor.cz>>.]

Přínosem jak pro klienty, tak zaměstnance DSP Hagibor je časté slavení židovských svátků, kterých není během roku málo. Klienti mají ve spolupráci se zaměstnanci možnost podílet se na přípravě, výrobě a výzdobě společenských akcí v průběhu jednotlivých svátků. Do zařízení dochází při těchto příležitostech také rabín.

Většina výzdoby DSP Hagibor vychází z židovských tradic a zvyků. Nejčastější formu výzdoby tvoří různorodé podoby stromů, které mají v židovském myšlení velkou tradici. Jeden z židovských svátků je dokonce stromům věnován. Mezi nejvýznamější stromy judaismu patří strom života, který rostl ve středu rajske zahrady na samém počátku stvoření. Strom je v judaismu symbolem nesmrtelnosti v očekávaném budoucím světě a v tradičním židovství mohou být stromy také zpodobněním Tóry či svitku Tóry.

Ceněnou službou je také styl stravování. V DSP Hagibor je poskytována pouze košer strava, jejíž podstatou je oddělování mléčných a masitých výrobků. Pro tyto účely jsou v zařízení dvě kuchyně a dvě sady nádobí. Tato forma stravování splňuje nejen stravovací zvyky judaismu, ale je také považována za jednu z nejzdravějších forem stravování, tzv. biostravu. Kontrolou košer stravy v kuchyni a ve stravovacích prostorách jsou pověřeni tzv. mašgiachové.

[Domov sociální péče Hagibor [online]. Praha: ŽOP, Posl. úpravy 21.12. 2011
[cit. 2011-11-21].Dostupné na WWW: <<http://www.dsphagibor.cz>>.]

4.3.4. Domov pro seniory

Ještě před vznikem DSP Hagibor fungoval v Praze pro členy židovské obce Dům seniorů Milady Horákové na Letné, kde byla maximální kapacita počtu klientů dvacet lidí. Z tohoto důvodu uznala ŽOP nutnost výstavby nového domova pro seniory.

Domov pro seniory poskytuje svým klientům celodenní ošetrovatelskou a sociální péči a je určen pro osoby, které již nemohou z důvodu ztráty soběstačnosti pobývat bez pomoci ve svém domově.

„Posláním zařízení je poskytovat široký výběr sociálních služeb seniorům. Patří sem zejména zajištění příjemného ubytování, sociální a ošetrovatelská péče, kvalitní strava, sociálně-terapeutické služby, skupinové a individuální aktivity. Speciální důraz je kladen na individuální přístup ke každému člověku a zachování lidské důstojnosti i v nepříznivých životních situacích.“

[Podmínky poskytování sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi upravuje § 65, zákona.]

Cílovou skupinou této sociální služby jsou senioři, kteří mají natolik sníženou soběstačnost, že již nejsou schopni pobytu v domácím prostředí a potřebnou péči jim zároveň nemůže zajistit rodina či jiná sociální služba (služba domácí péče, či služba osobní asistence). Služba je poskytována každý den, po celý rok, maximální kapacita počtu klientů je šedesát.

Domov pro seniory se nachází v nové přístavbě, která vznikla až roku 2008 a je zde celkem čtyřicetšest bytových buněk. Pro klienty, kteří mají nejvíce ztíženou formu sebeobsluhy a potřebují tak plnou dopomoc, je k dispozici čtrnáct dvoulůžkových a sedmáct jednolůžkových bytů, služba pro autarkní klienty má prostory v penzionové části a tvoří ji patnáct jednolůžkových bytů.

4.3.5. Odlehčovací služba

Služba respitní péče poskytuje dočasnou pomoc seniorům a dospělým osobám se zdravotním postižením, které již nejsou schopny zvládat péči o vlastní osobu a o které již pečují v domácím prostředí jejich blízcí. Služba zajišťuje celodenní pobyt, stravu a zdravotnickou a sociální péči s ohledem na přání a dispozice klienta tak, aby se jeho zdejší pobyt co nejvíce podobal způsobu života v domácím prostředí.

Odlehčovací služba zároveň nabízí možnost potřebného odpočinku osobám,

které o klienta doma pečují, a poskytuje jim tak šanci pro načerpání nových sil.

108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [Podmínky poskytování odlehčovací služby upravuje § 44, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.]

Dále nabízí úlevu při řešení nepříznivé sociální situace v rodině či pomáhá překlenout období, kdy je klient čekatelem na umístění v domově pro seniory. Odlehčovací služba je dočasnou formou pomoci a je poskytována celodenně po celý rok, doba pobytu klienta na odlehčovacím lůžku je však nanejvýš tři měsíce. V maximální výši pojme odlehčovací služba současně 10 klientů. Tato služba vznikla jako druhá v pořadí po domově pro seniory roku 2010.

4.3.6. Třígenerační komunitní centrum

Třígenerační komunitní centrum

Ve spolupráci s Domovem sociální péče Hagibor a Střediskem sociálních služeb je provozováno Třígenerační komunitní centrum. Posláním jeho činnosti je posílení vazeb a zejména porozumění mezi jednotlivými generacemi.

„Jeho hlavní myšlenkou je živý judaismus v rámci komunitních programů.“

[Židovská obec v Praze [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012]

Podobný projekt se v nežidovských sociálních zařízeních vyskytuje velice zřídka. Židovská obec v Praze projevuje svou výjimečnost ve svém úsilí o zachování židovských zvyků, svátků a tradic tím, že předává historické a praktické znalosti mladé generaci, a usiluje tak o zachování existence a principů židovství.

Jako prostředek pro výkon této činnosti vznikají pravidelně komunitní programy v duchu judaismu, které probíhají formou dílen, oslav svátků, divadelních kroužků nebo pořádáním společenských akcí. Na všech těchto programech spolupracují rodiče s dětmi a také se zapojují senioři.

Centrum soustřeďuje svou činnost na pomoc široké veřejnosti. Každý rok probíhají charitativní akce, jejichž výtěžek putuje nejen k užitku sociálních zařízení ŽOP, ale také ve prospěch jiných sociálních zařízení. Třígenerační komunitní centrum trvale spolupracuje například s ČČK České republiky či s projektem Fondu ohrožených dětí.

Třígenerační komunitní centrum je z velké části navštěvováno dětmi všech věkových skupin, které se věnují převážně výtvarné činnosti a to zejména malbě, grafice, kresbě či keramické výrobě. Tato služba však není přínosem pouze pro děti, ale i pro klienty DSP Hagibor, kde aktivity probíhají. Tyto činnosti často probíhají ve spolupráci dětí a seniorů, kteří tak oceňují možnost styku s mladou generací, děti naopak oceňují možnost nabýt nové zkušenosti a vědomosti v oblasti judaismu od zkušenější generace. Skutečným obohacením je pak také přítomnost rodičů dětí a to zejména při příležitostech konání nějaké kulturní akce či výstavy, kterou děti ve spolupráci se seniory uspořádaly.

4.3.7. Středisko autodopravy

Obec má k dispozici také koordinovaný systém autodopravy, jehož provozovatelem je Středisko autodopravy. Tuto službu mohou využívat všichni členové obce a zejména klienti sociálních zařízení. Středisko nabízí odvoz do DSP Hagibor či Klubu Hagibor, dovoz k lékaři, na úřady nebo na výlety. Zároveň také rozváží košer obědy. K dispozici jsou tři osobní automobily a dva mikrobuses, které jsou uzpůsobeny klientům, kteří mají limitovanou pohyblivost. Počet zaměstnanců tvoří tři řidiči.

4.3.8. Středisko praktického lékaře- zdravotní péče

Praktický lékař

„Ambulance praktického lékaře poskytuje léčebně-preventivní péči členům ŽOP a jejich rodinným příslušníkům, zaměstnancům ŽOP a členům spolků, přidružených ŽOP a FŽO.“ [Židovská obec v Praze [online]. Praha: Židovská obec v Praze, Posl. úpravy 18. 1. 2012 ,01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.kehilaprag.cz>>.]

Praktický lékař zároveň funguje jako lékař závodní pro zaměstnance ŽOP a FŽO a provádí u nich vstupní a preventivní prohlídky. Mezi klienty praktického lékaře patří také klienti Penzionu Charlese Jordana i Domova sociální péče Hagibor. Praktický lékař poskytuje rovněž terénní služby, kdy pacienty navštěvuje v domácím prostředí nebo ve zdravotnických zařízeních. Jako konzultant slouží také pro členy jiných židovských obcí a je ve spojení s Komplexní domácí péčí Ezra.

4.3.9. Sociální oddělení, služby pro rodiny s dětmi, seniory a osoby se zdravotním postižením

Služby jsou především určeny osobám patřící k židovské komunitě a jejich blízkým nacházející se v nepříznivé sociální situaci.

4.3.10. Denní stacionář

Denní stacionář [Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.]

je ambulantní službou, která je určena osobám se sníženou soběstačností a osobám s chronickým duševním onemocněním, o které již pečují jejich blízcí v domácím prostředí. Tato služba je nemladší registrovanou sociální službou v DSP Hagibor, která vznikla až roku 2011. Cílem služby denního stacionáře je dočasně poskytnout ulehčení pečující rodině a zároveň zachovat dosavadní způsob života klienta. Služba nabízí možnost trávit den plnohodnotnou činností prostřednictvím nabízených aktivit a možnosti utvoření nových společenských vazeb.

Provoz denního stacionáře je od 8.00 do 16.00 hodin, maximální počet klientů je deset, avšak ve stejnou dobu může služba pojmout pět klientů.

4.3.11. Klub seniorů Hagibor

Klub Hagibor je součástí Domova sociální péče Hagibor a je provozován ve spolupráci se Střediskem sociálních služeb ŽOP. Slouží jako sociální služba pro seniory, kteří nejsou závislí na pomoci jiné osoby a klub navštěvují, aby trávili volný čas ve společnosti svých vrstevníků. Náplní společných aktivit může být například široké spektrum kutilských činností, zpěv nebo oslava židovských svátků. Počet zájemců o tuto službu není nijak omezen, pravidelně však do něj dochází přibližně patnáct klientů.

4.3.12. Knihovna a informační centrum, středisko předarchivní péče

Knihovna Židovské obce v Praze se zabývá nákupem, zpracováním a půjčováním knih, časopisů a hudebního fondu. Informační středisko se zabývá dotazy, které se vztahují k židovské historii, hledáním židovských předků či pátrání žijících osobách židovského původu. Dotazy přicházejí prakticky z celé Evropy, USA i Izraele. Většina hledání je úspěšná, i když ji předchází zdlouhávavá a složitá cesta. . [Domov sociální péče Hagibor [online]. Praha: ŽOP, Posl. úpravy 21. 12. 2011 [cit. 2011-11-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.dsphagibor.cz>>.]

4.3.13. Restaurace Šalom

Hlavním posláním restaurace je příprava košer stravy, zajišťování a prodej košer potravin pro členy ŽOP a jejich rodiny. Mezi její další úkoly patří zajištění občerstvení pro různé kulturní a společenské akce pořádané v rámci ŽOP.

4.3.14. Program Lauderovy školky v Praze

Je jediná židovská školka v Praze. V této školce se používá předškolní vzdělávací program Začít spolu, tento program u dětí přiměřenou formou rozvíjí klíčové dovednosti, jako je schopnost bezproblémové komunikace, spolupráce, rozvoj kreativity a umění poradit si v řešení problémů.

Mezi další cíle školky patří hravou formou pronikat do bohatého světa židovských příběhů, svátků a tradic, výukou hebreštiny. Školka má částečný bilingvní charakter. Jedna z učitelek, která je rodilou mluvčí, komunikuje s dětmi hebrejsky. Součástí každodenního programu je ranní modlitba vedená zábavnou formou, požehnání před a po jídle a společná páteční šabatová oslava. Židovský a obecný program školky se úzce prolínají. Děti se během roku v týdenních cyklech setkávají s židovskými svátky, příběhy z Tóry nebo tématy spojenými se státem Izrael. Každé téma mají možnost uchopit všemi smysly při tvořivých výtvarných úkolech, zpívání písniček, vyprávění, při práci v kruhu a při společných oslavách svátků. Financování školky je zajišťováno státem obdobě jako v jiných státních předškolních zařízení. Specifickou péči spojenou s židovskou výchovou, výukou a košer stravováním hradí Židovská obec Praha.

4.3.15. Ekonomické oddělení

Slouží k obvyklému chodu a rozvoji ŽOP.

4.3.16. Bezpečnostní oddělení

Toto oddělení věnuje největší pozornost hrozbám ze strany islamistů a pravicových extremistů. Podle výroční zprávy ŽOP v roce 2012 zaznamenali znatelný růst antisemitistických projevů slovem i obrazem než v předchozí roce, přičemž k nárůstu došlo zejména na internetu. Ale můžeme zhodnotit, že atmosféra ve většinové společnosti i mezi politickými představiteli je pro Židy pozitivní. [Domov sociální péče Hagibor [online]. Praha: ŽOP, Posl. úpravy 21. 12. 2011 [cit. 2011-11-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.dsphagibor.cz>>.]

Závěr

Diplomová práce se zabývá sociální činností židovské společnosti. Jak jsem již v úvodu popisovala, téma je obsáhlé. Popisuji zde od původu sociální péče v biblické době až po současnou dobu. Cílem této diplomové práce bylo stručné zmapování charitativní činnosti v judaismu od biblické doby a po současnost. V prvních třech kapitolách popisuji jen termíny, které jsem se snažila objasnit, ale díky návštěvě v Hagiboru jsem pochopila co znamená výborná sociální péče pro seniory. Toto zařízení se věnuje svým klientům perfektně. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že mechanismus konání dobrých skutků tvoří již od počátku jeden z hlavních pilířů židovské víry. Výsledek výzkumu vedl k překvapivému zjištění, že židovská sociální zařízení i jejich služby jsou na velmi vysoké úrovni, klientům je věnována jedinečná péče, velká výjimečnost spočívá zejména v duchovní, materiální a sociální pomoci přeživším šoa i jejich rodinám. Podstatou sociální činnosti je skutečnost, že ji poskytují všichni členové obce a ne jen ti v pomáhajících profesích. Zároveň bylo zjištěno, že náboženská východiska pro vykonávání sociální činnosti jsou uložena v jeho historických i náboženských pramenech a principy víry, které jsou v nich obsažené, slouží jako morální kodex a zároveň model chování k bližním.

Conclusion

The diploma thesis deals with the social activities of Jewish society. As I described in the introduction, the topic is very extensive. I try to describe the origin of social care from biblical times to contemporary times. The main focus of this thesis was a brief mapping of charity in Judaism since biblical times to the present. The first three chapters describe only terms that I tried to explain; however, thanks to my visit to Hagibor I really understood what the excellent social care means for the seniors. This unit is dedicated to its clients perfectly. The research has found that the mechanism of doing good deeds is one of the main pillars of the Jewish faith since the beginning of its time. The result of the research led to the surprising discovery that Jewish social facilities and their services are at a very high level, clients are given a unique treatment, a large uniqueness lies mainly in the spiritual, material and social assistance to survivors of the Shoah and also to their families. The principle of social activity is that it is provided by all members of the community and not just by those in helping professions. It was also found that religious basis of providing social activities are imposed in its historical and religious sources and principles of faith, which are contained, they serve as a moral code and as a pattern of behavior towards our neighbor.

5. Výroční zpráva ŽNO 2012

Obálka:

Židovská obec v Praze

Výroční zpráva 2012

logo ŽOP

Obsah

I. Úvodní slovo předsedy

II. Základní údaje o ŽOP

Poslání

Spolky

Lauderovy školy

Členové statutárních orgánů a vedení ŽOP

Synagogy ve správě ŽOP navštěvované turisty

III. Obecní noviny

IV. Kulturní a společenské akce, oslavy židovských svátků, pietní akty

V. Zpráva o činnosti jednotlivých oddělení ŽOP

1. Rabinát a Nový židovský hřbitov

2. Oddělení sociální a zdravotní péče

3. Knihovna a informační centrum, středisko předarchivní péče

4. Restaurace Šalom

5. Program Lauderovy školky v Praze

6. Ekonomické oddělení

7. Bezpečnostní oddělení

VI. Matana, a. s.

VII. Webové stránky ŽOP

VIII. Granty, dotace a dary poskytnuté ŽOP v roce 2012

IX. Hospodářský výsledek ŽOP v roce 2012

X. Zpráva auditora

I. Úvodní slovo předsedy

Jako každý rok jsme se přiblížili do období, kdy připravujeme vydání výroční zprávy, ve které bilancujeme vše dobré, co se podařilo, a snažíme se stanovit směry dalšího postupu v roce následujícím. Jsem ve funkci předsedy Židovské obce Praha teprve několik měsíců, a proto se mi tento text píše trochu obtížně. Především mi nejprve dovozte poděkovat bývalému předsedovi, nyní místopředsedovi naší obce, panu Františku Bányaiovi, který mi předal perfektně fungující, dobře spravovanou obec. Stejný dík patří panu Michalu Borgesovi, kterého znám jako mimořádně výkonného manažera, s nímž je radost spolupracovat. Zejména díky oběma pánům je naše obec v dobré ekonomické kondici, pečuje o naše starší členy, rozvíjí židovské školství v Praze a zároveň se snaží zajistit svůj budoucí vývoj. Chtěl bych slíbit, že se budu snažit, abych ze všech svých sil napomohl pokračování těchto pozitivních tendencí.

Dominantní událostí, ke které došlo na konci loňského kalendářního roku, je schválení Zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi č. 428/2012 sb. Cílem tohoto vyrovnání je definitivní odluka církví a náboženských společností od státu. Stav, kdy církve byly vlastně organizace podřízené státu, tzn. státním orgánům, a duchovní byli dokonce státními zaměstnanci, je relikt komunistické totality, která se snažila mít církve a náboženské společnosti pod permanentní kontrolou. I když díky B...u nejhorší zvěle přestala již před více než dvaceti lety, faktická odluka se uskuteční až naplněním tohoto zákona. Po třiceti letech přestane stát hradit církvím, v našem případě Federaci židovských obcí, kompenzace za nevydaný majetek, a tím okamžikem skončí snižující se závislost židovské komunity na státním rozpočtu.

Zatímco nesvoboda je velmi pohodlná, svoboda a nezávislost bolí, přestože je významnou hodnotou. Bude se muset změnit celý systém financování židovské komunity, a to se týká i naší obce. Dosavadní zdroje projdou hlubokou proměnou, zmizí státní financování duchovních. Již dnes jsou tyto platby chápány jako příspěvek na provoz židovských obcí. Nadále bude zdrojem financí pro život obcí jen vlastní majetek a příspěvky členů. Nebude už možné, aby obce živily své členy, členové budou žít své obce.

Největší nebezpečí, které vnímám, je spojeno s penězi, jež mají přijít do židovské komunity od státu. Jednotlivé obce i jednotlivé organizace mají různé cíle a různé

představy o tom, jak s těmito prostředky naložit. Jsou to zjevně poslední větší peníze, které mohou, za předpokladu jejich moudrého užití, zajistit budoucí fungování naší komunity. Takovéto peníze však také mohou vést ke sporům, jaké si většina z nás ještě pamatuje z doby před deseti lety, a velmi poškodily jak pověst pražské obce, tak celé komunity. K tomu, aby se taková situace neopakovala, je třeba postupovat moudře a ve vzájemném konsenzu. Věřím, že na konci roku budu moci informovat členy Židovské obce v Praze o tom, že se to podařilo.

PhDr. Jan Munk

II. Základní údaje o ŽOP

Poslání

Židovská obec v Praze sdružuje občany z více než čtyřiceti procent území České republiky, kteří se hlásí k židovskému vyznání, národnosti nebo původu a kteří nejsou příslušníky jiných církví nebo náboženských společností nebo jiné židovské obce v ČR a byli přijati za členy. Zajišťuje náboženský a kulturní život svých členů, prostřednictvím oddělení sociální a zdravotní péče poskytuje pomoc v oblasti sociální a psychosociální členům židovské obce a jejich rodinným příslušníkům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Podporuje vzdělávání svých členů v židovských tradicích a přispívá k všeobecnému vzdělání v judaismu a židovské historii, zejména při práci s mládeží. Aktivně vystupuje proti všem projevům antisemitismu, rasismu, xenofobie, nacismu, fašismu, proti diskriminaci a netoleranci a chrání památku židovských obětí.

V roce 2012 bylo k 31. prosinci 2012 evidováno 1894 řádných členů (z toho 875 mužů a 1019 žen), 164 nositelů mimořádného statusu (z toho 80 mužů a 84 žen) a 9 hostů (z toho 5 mužů a 4 ženy).

Průměrný věk členů se v posledních letech stabilizoval: u mužů je 50 roků (u nositelů mimořádného statusu 42 a u hostů 23), u žen 55 (u nositelek mimořádného statusu 50 a u hostů 39).

Meziročně došlo k nárůstu počtu členů i nositelů mimořádného statusu. U nositelů statusu hosta došlo díky důslednému dodržování jednoletého trvání statusu hosta k

dalšímu poklesu počtu hostů. Nárůst členů vzrostl o 22, nositelů mimořádného statusu o 17 a hostů ubylo 18.

V důsledku neplacení příspěvků po dobu delší než dva roky má k 31. prosinci 2012 pozastaveno členství celkem 440 členů a 14 nositelů mimořádného statusu. Dne 11. listopadu 2012 uplynuly již více než čtyři roky od platnosti nových Stanov, které stanovují, že „*pokud se člen dostane do prodlení s placením členských příspěvků delším čtyř let, zaniká jeho členství v ŽOP*“. V budoucnu tedy lze očekávat výrazný úbytek členů.

Shromáždění členů

V neděli 7. října 2012 proběhlo ve Velkém sále Městské knihovny předvolební shromáždění členů ŽOP. Účast na shromáždění byla nízká, a tudíž nebylo usnášeníschopné. V době zahájení shromáždění bylo přítomno 100 osob. Kquorum pro usnášeníschopnost shromáždění členů bylo 131 osob. V souladu s jednacím řádem se tedy nekonalo řádné shromáždění, ale diskusní fórum.

Účastníkům byla předána zpráva o hospodaření Židovské obce v Praze za rok 2011 a zpráva o činnosti revizní komise. Poté následovalo plánované předvolební představení kandidátů.

Volby do orgánů ŽOP 2012

Důležitou událostí roku 2012 byly 2. prosince 2012 volby do orgánů ŽOP. Volby proběhly v souladu s platnými Stanovami ŽOP, schválenými 9. listopadu 2003, a Volebním řádem ŽOP, schváleným 22. května 2005. Celkový počet odevzdaných hlasů ve volbách do reprezentace a revizní komise ŽOP byl 468. Za členy reprezentace ŽOP bylo zvoleno prvních 24 kandidátů, za členy revizní komise ŽOP bylo zvoleno prvních 6 kandidátů.

Na následné první schůzi nové Reprezentace ŽOP dne 6. prosince 2012 byl za přítomnosti notáře zvolen předsedou Židovské obce v Praze PhDr. Jan Munk, prvním místopředsedou Eva Lorencová a druhým místopředsedou František Bányaí, členy

vedení pak Tomáš Pasternak, Jiří Pacovský, Barbora Rappaport, virilními členy zůstávají tajemník Michal Borges a vrchní pražský rabín Karol Efraim Sidon.

Současně proběhla volba do orgánů Federace židovských obcí ČR, kde pražskou obec reprezentuje 19 zástupců.

V roce 2012 dotovala ŽOP činnost těchto spolků, organizací a skupin:

- Dětské divadlo,
- Besamim,
- Terezínská iniciativa,
- Institut Terezínské iniciativy,
- Rafael Institut,
- Bejachad,
- Chinuch,
- Schwarzeide.

Lauderovy školy při ŽOP

Také v roce 2012 dotovala ŽOP významným způsobem činnost Lauderových škol, které jsou řízeny Radou Lauderových škol.

Lauderovy školy představují jedinečný vzdělávací projekt určený dětem, žákům a studentům se zájmem o výchovu v duchu židovství. Základní škola vznikla v roce 1997, od roku 1999 existuje čtyřleté gymnázium a od roku 2009 osmileté gymnázium a mateřská škola Gan Jehuda. Výuka na všech vzdělávacích stupních probíhá podle vlastního školního vzdělávacího programu Le chajim, vycházejícího z rámcových vzdělávacích programů pro předškolní, základní a gymnaziální vzdělávání, navíc obohacených o židovská specifika – židovskou výchovu a hebrejštinu. Lauderovy školy jsou otevřeny nejen židovským dětem, ale všem, kdo chtějí blíže poznat židovskou kulturu, historii a tradici.

Členové statutárních orgánů a vedení ŽOP

V roce 2012 pracovali ve vrcholných orgánech ŽOP tyto představitelé:

Předseda – *statutární zástupce obce*

František Bányai (*do voleb*)

PhDr. Jan Munk (*po volbách*)

Vedení – plní roli obecní exekutivy

pracovalo do voleb ve složení:

František Bányai, předseda

Tomáš Pasternak, první místopředseda

Eva Lorencová, místopředsedkyně

Michal Borges, tajemník

Jan Munk

Jiří Pacovský

Barbora Rappaport

Efraim Karol Sidon, vrchní pražský a zemský rabín

Po volbách:

Jan Munk, předseda

Eva Lorencová, první místopředsedkyně

František Bányai, druhý místopředseda

Tomáš Pasternak

Jiří Pacovský

Barbora Rappaport

Michal Borges, tajemník

Efraim Karol Sidon, vrchní pražský a zemský rabín

V roce 2012 se vedení sešlo na osmi řádných schůzích (do voleb sedmkrát a po volbách jedenkrát).

Reprezentace – je volena jednou za čtyři roky, po shromáždění členů je nejvyšším orgánem obce a plní roli obecního parlamentu. Jednání jsou členům obce přístupná, termíny jsou uveřejněny na webové stránce obce.

V roce 2012 pracovala Reprezentace ŽOP ve složení:

do voleb:

František Bányai

Ivan Berkovič

Marek Bouda

Jiří Daníček

Ivana Jurečková

Eva Kalhousová

Pavol Kolan

Eva Kosáková

Tomáš Kraus

Petr Kučera

Eva Lorencová

Jan Munk

Vida Neuwirthová

Jiří Pacovský

Tomáš Pasternak

Leo Pavlát

Zuzana Peterová

Daniel Putík

Barbora Rappaport

Tomáš Schäfer

Jakub Šváb

Michaela Vidláková

Sylvie Wittmannová

Gabriel Zuri

Virilní členové:

Michal Borges, tajemník

Efraim Karol Sidon, rabín

Po volbách:

František Bányai

Marek Bouda

Jozef Braun

Jiří Daníček

Ivana Hrubá

Ivana Jurečková

Pavol Kolan

Eva Kosáková

Pavel Král

Tomáš Kraus

Petr Kučera

Eva Lorencová

Marta Malá

Jan Munk

Vida Neuwirthová

Jiří Pacovský

Tomáš Pasternak

Leo Pavlát

Zuzana Peterová

Barbora Rappaport

Jan Roubínek

Tomáš Schäfer

Michaela Vidláková

Sylvie Wittmannová

Virilní členové:

Michal Borges, tajemník

Efraim Karol Sidon, rabín

Revizní komise

V roce 2012 pracovala Revizní komise ŽOP v tomto složení:

do voleb:

Ivana Hrubá, předsedkyně

Otto Herman

Petra Jurečková

Verona Miletinová

Zuzana Pultrová

Petr Horák

Jaroslav Němec

Po volbách:

Jaroslav Němec, předseda

Michal Dostál

Otto Herman

Petr Horák

Petra Jurečková

Tomáš Taussig

V roce 2012 se uskutečnilo devět řádných jednání reprezentace za účasti členů revizní komise (do voleb osmkrát a po volbách jedenkrát).

Synagogy ve správě ŽOP navštěvované turisty

Staronová synagoga

Staronová synagoga je dnes nejstarší památkou pražského Židovského Města a nejstarší dochovanou užívanou synagogou ve střední Evropě. Od roku 1995 je národní kulturní památkou. Pravidelně se zde konají bohoslužby a další náboženské obřady. V roce 2012 klesla nepatrně návštěvnost, celkem si přišlo synagogu prohlédnout 174 000 platících

návštěvníků. Staronová synagoga se také dočkala nových textilií z dílny Marka Podwala. I v roce 2012 se dařilo dlouhodobě zlepšovat regulaci vlhkosti a teploty v objektu, a tím zpomalovat degradaci kamenných prvků.

Jeruzalémská synagoga

Jeruzalémská synagoga byla jako každý rok i v roce 2012 přístupna veřejnosti pouze v letních měsících (duben – říjen) a pro veřejnost se zde pořádaly také koncerty.

Návštěvnost synagogy stagnuje a nepatrně i klesla. V roce 2012 si ji prohlédlo 17 005 platících návštěvníků. Vždy jednu neděli v měsíci také pokračovaly komentované prohlídky, které se těšily velkému zájmu, a současně byly realizovány každou první středu v měsíci komentované večerní prohlídky, které byly doplněny o nevšední hudební zážitek, a to varhanní intermezza v podání varhaníka Václava Petera.

Významnou událostí roku 2012 se stala skutečnost, že varhany v Jeruzalémské synagoze opět ožily. Tento cenný historický nástroj z dílny pražského varhanáře Emanuela Štěpána Petra se dochoval od roku 1906 do dnešních dnů v původním zvukovém stavu, což je naprosto ojedinělé. Varhany v Jeruzalémské synagoze se totiž z důvodu nedostatečného ventilátoru pro přívod vzduchu k píšťálám ocitly dlouhodobě mimo provoz. Proto nebyly příliš využívány, a tím také ani „opravovány“. V roce 2012 odborná firma nástroj osadila novým elektrickým ventilátorem, vyčistila varhanní stroj a píšťály a poté varhany naladila a celkově vyregulovala. Byly také provedeny některé menší opravy, při kterých však byly důsledně dodržovány restaurátorské principy pro zachování historické hodnoty varhan. O jejich znovurozeznění po čtyřiceti letech se nemalou měrou zasloužil varhaník Václav Peter.

Za finanční podpory Magistrátu hl. města Prahy pokračovalo také restaurování stropních maleb na galerii synagogy.

Koncerty a kulturní akce v Jeruzalémské synagoze

15. dubna 2012 byla zahájena výstava **Zapomenuté ženy – Švýcarská humanitární Dětská pomoc 1917–1948**. Výstava připomíná ženy, které se dobrovolně angažovaly

ve švýcarské humanitární organizaci Dětská pomoc. Výstava byla inspirována knihou *Zapomenuté ženy, humanitární Dětská pomoc a oficiální politika pro uprchlíky 1917–1948* autorky Heleny Kanyar Beckerové, která se na výstavě kurátorsky podílela a zúčastnila se také slavnostního zahájení. Výstavu zahájil předseda Židovské obce v Praze František Bányai, kulturní rada Švýcarského velvyslanectví v Praze Marianne Gerberová a prezidentka Švýcarského svazu Židovské pomoci Gabrielle Rosensteinová. Výstavu uspořádala Židovská obec v Praze a Švýcarské velvyslanectví v ČR za finanční podpory VSJF – Švýcarského svazu Židovské pomoci v Curychu.

20. června 2012 koncert kanadské zpěvačky Lenky Lichtenberg s názvem *Písně pro dýchající stěny*. Zazněly liturgické písně tradiční, současné i autorské.

24. června 2012 byla slavnostně otevřena na druhé galerii Jeruzalémské synagogy v Praze nová stálá expozice nazvaná *Židovské památky a jejich rekonstrukce po roce 1989*. Nová expozice na deseti panelech a dvou touchscreenech umožňuje návštěvníkům dohledat 64 lokalit a přibližuje různost a různorodost problematiky oprav židovských památek. Expozice vznikla za finanční podpory Magistrátu hlavního města Prahy, Ministerstva kultury České republiky, Nadace Židovské obce v Praze a Wittmann Tours.

28. června 2012 byla zahájena výstava *Sarajevská Hagada*. Výstavu iluminací a textů ze Sarajevské Hagady připravilo Občanské sdružení Lastavica ve spolupráci s Oddělením pro vzdělávání a kulturu ŽMP a ŽOP.

4. září 2012 – koncert v rámci cyklu „Hudební paleta židovské kultury 20.století“.

Účinkující: Andrea Stankovská-Hallon – klavír a flétna, Stefan Reiter – housle, Juraj Alexander – violoncello, Dušan Stankovsky – klavír. Na koncertě zazněly skladby G. Gershwina, L. Bernsteina, F. Loeweho a J. Bocka.

III. Obecní noviny

V roce 2012 pokračovalo vydávání interního neprodejného tisku *Obecní noviny* určeného členům ŽOP a vyšlo jedenáct řádných čísel. Do *Obecních novin* byl vkládán *Rabínský list* jako samostatná příloha připravovaná rabinátem. I v tomto roce se potvrdila spokojenost s úrovní těchto novin, které svým obsahem a pravidelným uveřejňováním zpráv z jednání reprezentace a vedení ŽOP přispívají k větší

informovanosti o činnosti ŽOP a ke zkvalitnění komunikace mezi členy ŽOP.

Pravidelně vycházela dvojstrana věnovaná informacím z Lauderových škol, kterou připravoval Petr Karas. Nová stálá výstava v Jeruzalémské synagoze v Praze, věnovaná rekonstrukcím a opravám židovských památek ve vlastnictví ŽOP, byla v Obecních novinách avizována ukázkami a popisem několika jednotlivých lokalit ve čtyřdílném seriálu Mgr. Blanky Rozkošné nazvaném *Židovské památky ve vlastnictví ŽOP*.

Pravidelně vycházely úvahy vrchního rabína Efraima K. Sidona (*Úvahy nad Sidurem*). V roce 2012 vycházely informace o novinkách v činnosti Židovského muzea v osmi pokračováních (1. *Proměna muzea*, 2. *Dvacáté století v expozici a archivu*, 3. *Oddělení pro vzdělávání a kulturu*, 4. *Výzkum v ŽMP*, 5. *Podpora pro projekty ŽMP*, 6. *Nová expozice v Maiselově synagoze*, 7. *Opravy a rekonstrukce nemovitostí*, 8. *Spolupráce s ŽOP a dalšími židovskými organizacemi*). V roce 2012 také *Obecní noviny* publikovaly povídky z židovského prostředí z pera Rut Sidonové (*Zimomřenka, Sekeľ*). Noviny stručně informovaly o významných projektech, přinášely příspěvky k aktuálním politickým otázkám, informace o Federaci židovských obcí v ČR. Podrobně referovaly o výsledku hospodaření ŽOP za uplynulý rok a o schváleném rozpočtu na rok následující.

Pravidelně vycházely informace o nových knihách a Psychokoutek paní Goldy.

Vyšly rozhovory s předními představiteli ŽOP: Františkem Bányaie, Janem Munkem, Leo Pavlátem a Jiřím Daníčkem a také ohlédnutí vrchního pražského rabína Karola Efraima Sidona při příležitosti jeho životního jubilea. Na své pohnuté životné osudy vzpomínali MUDr. Gustav Singer, Anna Lorencová, Michaela Vidláková, Viktor Wellemín, Lea Skácelové, Helena Kovanicová, Alexandr Fried a Jindřich Schemer.

Vyšla také vzpomínka na dvacet let Matany od jejího prvního ředitele Michala Borgese. V roce 2012 byl prvním rokem novým šéfredaktorem Petr Balajka, který se svého úkolu zhostil velice úspěšně.

IV. Kulturní a společenské akce, oslavy židovských svátků, pietní akty, významné návštěvy

28. ledna 2012 byl u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu uspořádán ve spolupráci s profesorkou Zuzanou Růžičkovou, ŽOP a ŽMP koncert ve Španělské synagoze. Na koncertě zazněl výběr židovských písní v podání mužského sboru Zimratya Choir z Izraele a jeho sólistů. Skladby Felixe Mendelssohna-Bartholdyho a Antonína Matznera pro varhany zahrál Robert Hugo. Na koncertě byl přítomen i pražský arcibiskup kardinál Dominik Duka a další osobnosti.

19. dubna 2012 se k konala v Pinkasově synagoze vzpomínka na oběti genocidy Židů u příležitosti dne Jom ha-šoa.

Rozhlasový pořad *Šalom alejchem*

K pozitivnímu obrazu obce přispívá již mnoho let rozhlasový pořad ŽOP *Šalom alejchem – Mír s vámi*, vysílaný každou sudou neděli na stanici Regina (92,6 FM) od 19.30 do 20 hodin. Pořad formou čtených příspěvků, autorských promluv i rozhovorů přináší nejširší veřejnosti aktuální informace o ŽOP a jejích aktivitách, přibližuje židovské dějiny, judaismus a židovskou kulturu, život Izraele i židovských obcí ve světě. Koncepčně i obsahově pořad připravuje od jeho vzniku v listopadu 1994 PhDr. Leo Pavlát ve spolupráci s Vidou Neuwirthovou a Janem Jelínkem.

Kulturní a společenské akce, oslavy židovských svátků

V roce 2012 pokračovaly diskusní pořady *Káva o čtvrté*, které se uskutečnily čtrnáctkrát. Termíny byly přizpůsobeny možnostem hostů a přednášejících i židovskému kalendáři. Hosty v tomto roce byli: Ondřej Slačálek – politolog, Martin Janeček – autor knihy *Islámská rozpínavost*, MUDr. Jan Pirk, DrSc. – kardiolog, Jiří Suchý – básník, zpěvák a herec divadla Semafor, Andrej Babiš – majitel agrochemického holdingu, Jaroslav Flégr – prof. Přírodovědecké fakulty UK, David Peter – rabín, Miroslav Bárta – prof. Českého egyptologického ústavu, Václav Cvrček, PhD. – jazykovědec, MUDr. Jan Hnízdil – psychosomatická medicína, Karel Hvižd'ala – novinář a spisovatel, František Koukolík – sociální psycholog a neuropatolog, Jan Fischer – kandidát na úřad prezidenta republiky.

Pořady připravil a odpolednem vždy provázel Jan Neubauer. Pořady jsou realizovány za finanční podpory Magistrátu hl. města Prahy.

V roce 2012 také pokračovaly pořady nazvané *Podvečer s Yvonne Přenosilovou*, celkem se konaly sedmkrát a hosty byli Václav Hybš – dirigent, Hana Maciuchová – herečka, Jan Petránek – publicista a komentátor, Petra Janů – zpěvačka, Emma Srncová – malířka a herečka, Petr Janda – zpěvák a lídr skupiny Olympic, Jiřina Bohdalová – herečka.

17. ledna 2012 – Diskusní úterý v Maislovce. Téma „Jací budou? Nad vzděláním židovských dětí“. Hosté: Gafna Váňová, Jan Divecký, Petr Karas. Moderovala Irena Kalhousová.

19. ledna 2012 představila autorka Zuzana Peterová svou novou knihu *Příběhy zraněné duše* (z deníku psychoterapeutky). Ukázky z knihy přečetla Miriam Kantorková.

2. února 2012 představilo nakladatelství KVARTUS MEDIA, k. s., novou knihu Michala Krause *Deník 1942–1945*. Ukázky z knihy přečetl Arnošt Goldflam.

7. února 2012 – oslava svátku Tu bi-švat, židovského Nového roku stromů.

15. února 2012 – Diskusní úterý v Maislovce. Téma „Strážci odkazu, nebo dědici tragédie? Pohled tří generací na šoa“. Hosté: Helga Hošková-Weissová, Eva Kalhousová a Lucia Hindlsová. Moderoval Jan Fingerland.

7. března 2012 – Purim pro dospělé. Večerní oslavu svátku moderovala Vida Neuwirthová. Úvodem promluvil rabín Karol Sidon o svátku Purim, divadlo Feigele předvedlo nově nastudovanou hru a následovalo taneční vystoupení sester Noemi a Daily Nurnberg. Režisérka divadelních a rozhlasových her Hana Kofránková přednesla úryvky z knihy Ephraima Kishona a na závěr programu vystoupil zpěvák Han Smigmator, který zazpíval swingové písně a evergreeny. Ve třetím patře hrála k tanci kapela Trombenik. Připravila agentura Erneyi Art.

8. března 2012 – Purim pro děti – dětský purimový maskarní bál, Divadlo Feigele.

16. dubna 2012 se uskutečnilo ve společenském sále radnice diskusní odpoledne s předsedkyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR paní Miroslavou Němcovou na téma: Lze politiku dělat slušně? Moderoval František Bányai.

30. května 2012 byl v sále ve třetím patře radnice promítán dokumentární film o osudech bývalého ghetta v průběhu času *Pátá čtvrť: zmizelé město pražské*. Hosté:

režisér Josef Císařovský a prorektor Literární akademie David Jan Novotný. Moderoval František Bányai.

19. června 2012 – Diskusní úterý v Maislovce. Téma „Eisen, Levy: život a svět očima velvyslanců USA a Izraele“. Hosté: Norman L. Eisen, velvyslanec USA v ČR a Yaakov Levy, velvyslanec Izraele v ČR). Moderovala Irena Kalhousová.

9. září 2012 – v rámci Dnů evropského dědictví byla uspořádána komentovaná prohlídka Obřadní síně na Novém židovském hřbitově.

19. září 2012 – Diskusní úterý v Maislovce. Téma „Rozumná uzavřenost? Je ve Federaci židovských obcí místo pro Bejt simcha?“. Hosté: František Bányai (předseda ŽOP), Peter Gyori (Bejt Praha) a Tomáš Kraus (Federace židovských obcí v ČR). Moderovala Irena Kalhousová.

23. října 2012 byla ve Společenském sále radnice za přítomnosti Tomáše Töpfera představena kniha Helgy Hoškové-Weissové *Deník 1938–1945. Příběh dívky, která přežila holocaust*. Pořad připravilo Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze.

30. října 2012 – Diskusní úterý v Maislovce. Téma „Jiní, nebo stejní? Kdo jsou nováčci, kteří kandidují do reprezentace ŽOP?“. Hosté: Marta Malá (ředitelka NFOH), Jan Roubínek (historik, Tereziánský památník) a Gustav Vodrážka, právník). Moderovala Irena Kalhousová.

8. prosince 2012 – Chanuková zábava pro dospělé ve Společenském sále radnice, večer zahájil rabín Efraim Karol Sidon a chanukové písničky děti z divadelního souboru Feigele, následovalo vystoupení flétnového virtuóza Jiřího Stivína, krásné čtení spisovatelky Daniely Fischerové, hudební vystoupení izraelského umělce Diega a izraelské tance v podání folklorního souboru Besamim. Na závěr hrála kapela Jazz, Jews and Swing.

11. prosince 2012 – Chanuka (nejen) pro seniory ve Společenském sále radnice. Vystoupily děti z mateřské školky. Tomáš Hnízdil, posluchač Konzervatoře J. Deyla, zahrál za doprovodu Stanislavy Bradové Sonátu B-dur Benedetta Marcella, violoncellista Adam Klánský přednesl za doprovodu svého otce prof. Ivana Klánského skladby Camille Saint-Saënsa a Benedeta Marcella. Na závěr zazněly písně v podání účastníků kurzů biblické hebrejštiny ŽLU.

16. prosince 2012 – Chanuka pro děti ve Společenském sále radnice. Vystoupily děti z divadla Feigele, kouzelník a klaun .

Pietní akce

27. ledna 2012 uspořádal Nadační fond obětí holocaustu ve spolupráci s Federací židovských obcí v ČR již pošesté setkání u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti v Senátu Parlamentu ČR. Významného setkání se zúčastnilo téměř sto přeživších šoa, zástupci státní správy a zástupci židovských i romských organizací. Záštitu převzala předsedkyně Poslanecké sněmovny Miroslava Němcová a místopředseda Senátu Přemysl Sobotka, oba k přítomným přednesli projevy. Na ně navázala předsedkyně Terezínské iniciativy Dagmar Lieblová, předseda Sdružení Romů na Moravě Karel Holomek a závěrečným slovem oficiální část setkání ukončil předseda FŽO Jiří Daníček. Mezi projevy vystoupil klavírista Lukáš Klánský.

8. března 2012 se konala v Pinkasově synagoze vzpomínková tryzna za „rodinný tábor“ v Osvětimi-Březince, který byl v noci z 8. na 9. března 1944 vyvražděn.

Modlitbu za zavražděné přednesl vrchní zemský rabín Karol E. Sidon, promluvil ředitel ŽMP Leo Pavlat a za Terezínskou iniciativu přeživší Luděk Eliáš.

19. dubna 2012 se konala v Pinkasově synagoze vzpomínka na oběti genocidy Židů Jom ha-šoa 5772 (2012).

V. Zpráva o činnosti jednotlivých oddělení ŽOP

1. Rabinát

Do působnosti rabinátu patří: zabezpečování veškerých náboženských aktivit ŽOP, organizování svátků, organizace a svolávání zvláštního rabínského soudu, návrhy na jmenování rabínů, kantorů, duchovních, učitelů náboženství a dalších odborníků v náboženských záležitostech, vedení matriky židovských sňatků a další příslušné dokumentace a vydávání příslušných potvrzení, dohled nad náboženskou výchovou a výukou členů ŽOP (pravidelná výuka náboženství v midraši a konání nepravidelných

kurzů), dohled nad přijímáním nových členů do ŽOP, rozhodování o výběru žadatelů o přestup, zajištění jejich výuky a výchovy k židovství, dozor nad provozem rituální lázně, dohled nad činností učitelů náboženství, rozhodování v záležitostech kašrutu, udělování hechšeru (certifikátu o dodržení předpisů kašrutu), dozor na rituálních porážkách a stravování jak v rámci ŽOP, tak i mimo, zabezpečení vybavenosti synagog, dohled nad stavem rituálních předmětů, odpovědnost za užívané rituální předměty a jejich stav, spolurozhodování o využití sakrálních objektů ve vlastnictví ŽOP, úzká spolupráce s Lauderovými školami a občanským sdružením Bejachad, které slouží předškolním dětem. Kontrola košer potravin ve výrobnách a sestavování seznamu košer potravin pro potřeby členů ŽOP. Rabinát zodpovídá za fungování Nového židovského hřbitova.

Rabinát vydává měsíční přílohu k Obecním novinám *Rabínské listy*. Současně probíhají v midraši ŽOP stále přednášky jako: úvod do judaismu, kurz přípravy na bar micva, Gemara, Halacha, Mišna, Maharal atd. Pravidelně se poskytují interview do České televize, Českého rozhlasu a dalších rozhlasových stanic.

Vrchní pražský rabín: Efraim K. Sidon.

Vedoucí rabinátu: Lior Sharafi.

Rabíni: Menachem Kalcheim (odpovědný za kašrut), David Peter (rabín Jeruzalémské synagogy).

Sekretářka rabinátu: Alžběta Turková.

Kantoři a vedoucí bohoslužeb:

Efraim K. Sidon, Staronová synagoga,

Alexandr Putík, Jeruzalémská synagoga,

Bryan Wood, Staronová synagoga.

Učitelé v midraši: Michael Dushinsky, Efraim K. Sidon, David Peter, Chaim Kočí.

Mašgiachové: Václav Bittner, Marie Goldbergerová, Jakub Peter, Mark Polevoj, Jana Peterová (mikve), Chaim Kočí.

Šámesové:

Andrej Nosičenko, Staronová synagoga a Vysoká synagoga,

Emil Svátek, Jeruzalémská synagoga,

Václav Peter, Domov sociální péče Hagibor.

Modlitby: Každodenní ranní a odpolední modlitba probíhá ve Vysoké synagoze, každodenní večerní modlitba probíhá ve Staronové synagoze, šabatové a sváteční modlitby ve Staronové a Jeruzalémské synagoze.

Rabínský soud (Bejt din): předseda rabínského soudu – rabín Noach Landsberg, členové soudu – rabíni Eliezer Damari a David Peter. Tajemník soudu David Peter. Za rok 2012 se uskutečnilo jedno zasedání rabínského soudu, konvertovali dva dospělí kandidáti a dvě děti.

Kašrut: Kromě rituálního zabezpečení stravovacích zařízení ŽOP a restaurace Dinitz byly vystaveny košer certifikáty 18 potravinářským firmám. V průběhu roku byly zajištěny výroby základních košer potravin: např. sýrů a tvarohu z mlékáren Polná, Olešnice, biofarmy Střemeníčko (kozí a ovčí sýry), chlebů a pečiva z Biopekárny United bakeries firmy Mansson, majonézy a kečupu z firmy Spak.

Obřízky: tři.

Bar micva: tři.

Svatby: jedna, oddával rabín Efraim K. Sidon.

Noví členové: ŽOP přijala za rok 2012 celkem 71 řádných členů, 14 členů s mimořádným statusem a 7 hostů.

Semináře a konference: rabín Efraim K. Sidon a rabín David Peter se zúčastnili dvou mezinárodních konferencí.

Tryzny a pietní akty: zástupci rabinátu se zúčastnili sedmnácti akcí.

Přednášková činnost: denní vyučování judaismu v midraši ŽOP, přednášky na Hagiboru a v Penzionu Charlese Jordana.

Přednášková činnost mimo ŽOP: rabín Efraim K. Sidon přednášel v mimopražských obcích, gymnáziích, židovských spolcích a ve Vzdělávacím a kulturním centru ŽMP v Praze a v Brně.

Nový židovský hřbitov

Nový židovský hřbitov (NŽH) patří mezi památkově chráněné objekty. Jelikož se jedná o hřbitov, který je kontinuálně využíván ke konání pohřbů zesnulých židovského vyznání od roku 1895, vyžaduje jeho stav stále nákladnější péči. Provoz tohoto hřbitova

a urnového háje se řídí řádem neveřejného pohřebiště platným od 1. ledna 2002 a náboženskými zvyklostmi židovské obce.

V srpnu 2010 došlo k rozdělení správy NŽH na dvě části, část rituální podřízenou rabinátu ŽOP a část technickou ve správě Matana, a. s. Pod nově vzniklou správou byla převedena i pracovní četa čítající čtyři pracovníky v dělnické profesi (hřbitovní dělníci, zahradníci a údržbáři). Na této technické správě během roku 2011 již plně ležela odpovědnost za správu zeleně, budov, komunikací i náhrobních kamenů a hrobek. Rituální správa byla v srpnu 2011 doplněna vedoucím, jenž v součinnosti s technickou správou coby delegát rabinátu ŽOP zajišťoval veškeré činnosti spojené s pohřby, ukládáním uren, archivační činností a dohled nad dodržováním rituálních pravidel. Pro styk s veřejností, poskytování základních informací a zajišťování přístupnosti objektu hřbitova byla zachována dvě místa na pozici vrátného.

Během roku 2012 bylo uskutečněno 15 tradičních pohřbů a 13 ukládání uren.

Celkově správa NŽH také v tomto roce pokračovala v údržbě zeleně a v postupné renovaci poškozených náhrobků. Byla zahájena výstavba rozšíření urnového háje.

Průběžně byla aktualizována nová hřbitovní databáze tak, aby maximálně korespondovala se skutečným stavem. V rámci propagace a zatraktivnění objektu NŽH také pro turisty proběhly komentované prohlídky hřbitova a přednášky o židovském pohřebním ritu.

2. Střediska sociální a zdravotní péče ŽOP

Hlavním cílem práce středisek je poskytovat sociální a zdravotní služby na profesionální úrovni podle individuálních potřeb jejich uživatelů.

Cílovou skupinou všech poskytovaných služeb jsou potřebné osoby se zvláštním zřetelem k potřebám přeživších šoa.

Jednotlivá střediska vzájemně spolupracují a jsou rozdělena podle cílové skupiny uživatelů služeb a druhu sociální nebo zdravotní služby. Patří k nim:

1. Komplexní domácí péče Ezra – terénní sociální a zdravotní péče,
2. Sociální oddělení – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, seniory a osoby se zdravotním postižením,
3. Pečovatelská služba v Penzionu Charlese Jordana,

4. Domov sociální péče Hagibor, denní stacionář a odlehčovací služby – pobytová a ambulantní sociální péče,
5. Třigenerační komunitní centrum,
6. Středisko autodopravy,
7. Středisko praktického lékaře – zdravotní péče.

2.1. Komplexní domácí péče Ezra

Komplexní domácí péče Ezra (dále jen KDP Ezra) je nestátní zdravotnické zařízení a registrovaná terénní sociální služba „Osobní asistence“. Od roku 2002 poskytuje uživatelům služeb propojenou formu zdravotní a sociální péče v přirozeném sociálním prostředí podle individuálních potřeb. Hlavním cílem této komplexní péče je podporovat a prodloužit život uživatelů ve vlastním domácím prostředí co nejdéle, jak je to možné a bezpečné.

Služby jsou poskytovány potřebným osobám – uživatelům služeb se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby.

Komplex sociálních a zdravotních služeb je poskytován klientům v jejich přirozeném sociálním prostředí, při činnostech, které potřebují a se zvláštním zřetelem k potřebám přeživších šoa, někdejších obětí nacionálněsocialistického násilí, jejichž osobní cíle vycházejí z židovských tradic a kořenů.

Služby byly poskytovány 12 hodin denně, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce podle individuálních potřeb klientů, na území hlavního města Prahy.

V roce 2012 bylo v péči KDP Ezra 230 klientů a celkem jim bylo poskytnuto 15 184 výkonů sociálních a zdravotních služeb.

Komplex poskytovaných služeb KDP Ezra v roce 2012:

- domácí zdravotní péče – odborná zdravotní péče podle odbornosti 925,
- služby sociální péče – sociální poradenství a výkony osobní asistence podle § 39 sociálního zákona 108/2006 a vyhlášky 505, § 5,
- ergoterapie – odborná zdravotní péče podle vyhlášky č. 55/2011 Sb.,
- půjčovna kompenzačních pomůcek.

Náklady na služby byly financovány z více zdrojů: ŽOP, státní granty a dotace, zdravotní pojišťovny, NFOH, granty Claims Conference a spoluúčast klientů.

Tým KDP Ezra byl v roce 2012 vedený ředitelkou MUDr. Ivanou Rymešovou a byl složen z týmu: hlavní sestra, zdravotní sestry, pracovnice v sociálních službách – osobní asistentky, sociální pracovnice, ergoterapeutky, administrativní asistentky a asistentky sociální práce. Celkově tvořilo tým v roce 2012 třicet zaměstnanců.

Důležité informace jsou k dispozici na webových stránkách ŽOP www.kehilaprag.cz.

2.2. Sociální oddělení

Sociální oddělení poskytovalo v roce 2012 **sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením**. Tyto služby jsou určeny především osobám patřícím k židovské komunitě a jejich blízkým nacházejícím se v nepříznivé sociální situaci ať už z důvodu věku, ztráty soběstačnosti, nemoci, krizové situace nebo zdravotního stavu.

Velký důraz byl také kladen na podporu rodiny a rodinných vztahů, výchovu dětí, partnerské soužití, rodinné a mezigenerační konflikty. Programy jsou zaměřeny především na mladé rodiny s dětmi, a to v rámci **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**. Služby jsou zaměřeny na podporu manželských párů a partnerských dvojic, které patří k židovské komunitě a kromě obvyklých partnerských a rodičovských otázek řeší také otázky identity.

V **Penzionu Charlese Jordana** je poskytováno klientům trvalé ubytování a pečovatelská služba.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a pro seniory v roce 2012:

Sociální poradenství

Pomoc Dusiach – psychoterapeutické služby, krizová intervence po telefonu a v přímém kontaktu, trénink paměti a mozkového joggingu, trénování pozitivního myšlení.

Zdravotní fond Claims Conference – finanční příspěvky na léky a zdravotní pomůcky a **Kompenzační fond pro oběti holocaustu**.

Klub zdraví – plavání v bazénu AXA, cvičení v tělocvičně v DSP Hagibor, výlety a procházky v přírodě, letní a zimní rekondiční pobyty, výlet parníkem.

Doprovody, pochůzky, podpůrné rozhovory;

Dovoz košer stravy po celé Praze;

Sociální podpory a sociální byty;

Letní ozdravné pobyty pro děti a rodiny s dětmi.

Komunitní rodinné centrum Gešer – programy pro rodiny s dětmi, děti, seniory a další členy komunity – společné oslavy židovských svátků, společenská setkání, Akademie volného času, výtvarné a tvořivé dílny pro děti, cvičení pro maminky, Kavárna Gešer, PC učebna.

Dobrovolnický program pro zahraniční i místní dobrovolníky. Dobrovolnická kavárna Miriam.

Sociální dílna Becalel. V roce 2012 byl zahájen nový projekt zaměřený na druhou a třetí generaci, a to projekt řemeslné dílny, kde jsou zaměstnáváni lidé, kteří hledají obtížně práci na běžném pracovním trhu.

V roce 2012 využilo služeb Sociálního oddělení 460 klientů a většina z nich byla zapojena do dvou a více programů.

Tým Sociálního oddělení v roce 2012 pracoval v tomto složení: vedoucí střediska Jana Wichsová, tři sociální pracovníce, sociálně-pedagogická pracovníce, psychoterapeutka, finanční asistentka, tři pracovníce rozvozu obědů, tři sociálně aktivizační pracovníce.

V roce 2012 pro středisko pracovali dva zahraniční dobrovolníci z Německa a Rakouska a třicet pět dobrovolníků ze skupiny Tsmicha.

2.3 Pečovatelské služby v Penzionu Charlese Jordana

Penzion Charlese Jordana patří k dalším projektům Sociálního oddělení ŽOP a poskytuje svým klientům trvalé ubytování a pečovatelskou službu. V pětipatrovém činžovním domě je 26 bytů – garsoniér s předsíní a koupelnou se sprchovým koutem a toaletou a dvě dvougarsoniéry. Dvougarsoniéry jsou určeny pro dvě osoby – manželský pár, popřípadě pro jednu osobu s tělesným postižením, která potřebuje více kompenzačních pomůcek, a tím více prostoru.

Klienti mají dále k dispozici společenskou místnost, víceúčelovou tělocvičnu a koupelnu s pračkou. Mohou také využívat balkony a posezení na dvoře.

Správu domu zajišťuje Matana, a. s.

V roce 2012 byly poskytovány klientům v Penzionu Charlese Jordana pečovatelské služby a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Jednalo se především o služby: pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při péči o hygienu, pomoc při péči o domácnost, zajištění stravy, nákupy, pochůzky, doprovody. Velmi důležitou součástí pak byly kulturní a společenské aktivity jako např. Kavárna Jordan: společné oslavy narozenin, oslavy židovských svátků, skupinová a individuální cvičení s ergoterapeutkou, výlety a plavání s klubem zdraví, rekondiční pobyty v Medlově, Harrachově a Železné Rudě.

Domácí zdravotní péči v roce 2012 zajišťovala KDP EZRA a Domácí péče Naděje.

V Penzionu pracují pod vedením sociální pracovnice čtyři pečovatelky a jedna prادلena.

Do Penzionu dochází pedikérka a kadeřnice. Službu na vrátnici nepřetržitě zajišťuje osm pracovníků.

V roce 2012 využilo pečovatelskou službu, která je poskytována každý den od 8 do 20 hodin, 38 klientů v cca 10 000 úkonech sociální péče.

2.4. Domov sociální péče Hagibor

Domov sociální péče Hagibor (DSPH) je sociálním zařízením, které poskytuje komplex sociálních služeb.

V roce 2012 byly poskytovány následující registrované sociální služby: domov pro seniory s kapacitou 52 lůžek, odlehčovací služby s kapacitou 10 lůžek a denní stacionář s kapacitou 10 míst.

Pobytová služba **domov pro seniory** nabízí trvalé ubytování, celodenní stravování, sociální péči dle § č. 49 zákona č. 108/2006 Sb. a § 15 Vyhlášky č. 505/2006 Sb. a zdravotní péči seniorům v rozsahu odbornosti 913. Služba je poskytována seniorům, kteří se z důvodů věku, zhoršeného zdravotního stavu a snížené soběstačnosti již nemohou o sebe starat sami ve svém přirozeném prostředí a potřebují celodenní pomoc druhé osoby.

Pobytová služba **odlehčovací služby** poskytuje nezbytný odpočinek rodinám nebo osobám pečujícím o svého člena – blízkou osobu v domácnosti. Klienty této služby

mohou být jak senioři, kteří z důvodů snížené soběstačnosti a zhoršeného zdravotního stavu potřebují celodenní péči druhé osoby, tak dospělé osoby se zdravotním postižením, které potřebují celodenní péči druhé osoby. Rozsah sociální péče určuje § 44 zákona č. 108/2006 Sb. a § 10 Vyhlášky č. 505/2006 Sb. Maximální délka pobytu je tři měsíce.

Ambulantní služba **denní stacionář** je určena pro seniory, kteří mají sníženou soběstačnost z důvodů věku nebo zdravotního postižení, a osoby s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Klienti docházejí ze svých domovů. Služba je poskytována v pracovních dnech v době od 8 do 16 hodin. Rozsah sociální péče určuje § 46 zákona č. 108/2006 Sb. a § 12 Vyhlášky č. 505/2006 Sb.

Všechny služby jsou poskytovány se zvláštním zřetelem k potřebám obětí šoa a osob, jejichž osobní cíle vycházejí z židovských tradic a kořenů. Průměrný věk klientů DSPH byl v tomto roce 89,5 let.

V roce 2012 pokračovala spolupráce se Sociálním oddělením Židovské obce v Praze v rámci jejich registrované sociální služby „Sociálně aktivizační služby pro seniory“ (Klub Hagibor). V prostorách DSPH probíhal projekt setkávání dobrovolníků, klientů DSPH a dalších členů ŽOP Kavárna Miriam a ve spolupráci s občanským sdružením Bejachad fungovalo Třígenerační komunitní centrum.

Dalšími poskytovanými službami v DSPH byly: ergoterapie, rehabilitace, psychoterapie, ambulance praktické lékařky a odborných lékařů. V roce 2012 docházelo na fyzioterapii v rehabilitačním centru ambulantně 183 pacientů. Jednalo se především o indikace k léčebné tělesné výchově, magnetoterapii, vodoléčbě a přístrojové lymfatické masáži, k níž jsme zakoupili nový lymfodrenážní přístroj. Z DSPH docházelo na rehabilitaci celkem 50 klientů.

Externí odborníci zajistili v prostorách DSPH následující služby a aktivity: skupinové cvičení pro seniory, služby kadeřnice, služby pedikérky, služby masérky.

V roce 2012 se v DSPH uskutečnily následující společenské akce:

24 koncertů – Klavírní matiné s prof. Ivanem Klánským, Jidiš písně – Hana Frejková a Marianna Borecká, Hejret Band, Nedělní hudební odpoledne s dětmi – prof. P.

Jahodová a A. Slivanská, folková skupina Jarabáci, Magická kytara – Jaroslav Houdl, koncerty žáků Gymnázia Jana Nerudy, cyklus koncertů klavírních skladeb E. Griega – hrál Gerard Langer, skladby Mieczysława Weinbergera a židovských skladatelů v provedení Anety Majerové, Daniely Vodáčkové a Petra Nouzovského, Renesanční pokušení – Duo Conspiro, Skladby pro čtyři ruce – Božena Steinerová a Vojtěch Fröhlich.

10 výstav – výstava fotografií Aleny Kecové, Obrazy Oldřicha Pražana, Obrazy Juraje Šajmoviče, Cesta pouští – obrazy a fotografie Ivy Podhrázké a Petra Kareše, Obrazy a kytice malířky Rozy Rubínové a aranže Jany Stegurové, Obrazy a ilustrace Petra Šmahy, Zázraky přírody – fotografie Barbory Opatrné, Pilíře věků – obrazy Zuzany Veselé, Obrazy Jindřišky a Ladislava Kapuciánových, Uman 5773 – fotografie Vladimíra Železného.

12 besed a setkání – Za zlatokopy do Francouzské Guajany s Janem Kobylákem, besedy s vrchním pražským a zemským rabínem K. E. Sidonem – O svátcích Purim, Tu bi-švat, Šavuot, Pesach, Sukot, Chanuka, Z dějin Židů v poválečném období – Lea Skácelová, *Pátá čtvrť* a *Sidra Noach* – beseda s Davidem Janem Novotným, Centrum Franze Kafky – beseda s dr. Markétou Mališovou, Beseda s ředitelem Židovského muzea v Praze dr. Leo Pavlátem, Moderní židovská kuchařka aneb Šoulet a jiné básně – prezentace knihy Karla Sýse a Magdy Saxlové.

4 literárně dramatické pořady – Táta a bratr Arnošt Lustig – vzpomínkové pásmo k prvnímu výročí úmrtí slavného spisovatele s Josefem Lustigem a Hanou Hnátovou, Tanec nejen pro vozíčky – purimové vystoupení sboru Haggisbor a dr. Petra Velety, Jaro hudbou i slovem – žáci ZUŠ Orphenica, Izraelské tance – taneční pásmo studentů taneční školy z Izraele.

Společenské akce byly velmi dobře přijímány jak klienty, tak i návštěvníky DSPH a dotvářely atmosféru a prostředí. Akce byly realizovány na základě podpory Ministerstva kultury ČR.

V provozu byly v roce 2012 webové stránky DSPH www.dsphagibor.cz, stejně tak vycházel oblíbený *List Hagibor*, na jehož tvorbě se podílejí i klienti DSPH, a na různých interních akcích vystupoval pěvecký sbor Hagisbor, složený ze zaměstnanců a někdy i klientů.

V rámci rozšíření kulturního a komunitního života byly v roce 2012 realizovány za podpory dalších institucí tyto projekty: Pohyb je život (Hlavní město Praha), Hodnoty seniorů s prožitkem holocaustu – tištěná publikace (Nadační fond obětí holocaustu).

Domov sociální péče Hagibor byl i v roce 2012 místem pro výkon praxe pro školská zařízení i agentury zajišťující rekvalifikační kurzy. Spolupracovali jsme s následujícími školami a institucemi: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, VOŠ pedagogická a sociální, SOŠ pedagogická a Gymnázium (Evropská ul.) VOŠ, SOŠ a ZŠ MILLS, SOŠ sociální svaté Zdislavy, Střední škola – Waldorfské lyceum, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště (Drtinova ul.) v oboru sociální práce; UK v Praze, 3. LF, Vysoká škola zdravotnická (Praha), Technická univerzita v Liberci, Univerzita Pardubice, VOŠ zdravotnická a SZŠ (ul. 5. května), SZŠ (ul. Ruská) – praxe zdravotních sester + program Erasmus; UK v Praze, 3. LF, Západočeská univerzita v Plzni – ergoterapie; UK v Praze, 3. LF – fyzioterapie, nutriční terapeut; SZŠ a VOŠ zdravotnická Kladno, SOŠ sociální, o. p. s., SZŠ (ul. Ruská) – praxe pečovatelská a ošetrovatelská; Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – zdravotně sociální praxe; MAVO, s. r. o., ACZ, spol. s r. o. – rekvalifikační kurzy – pracovník v sociálních službách; Diakonie ČCE – středisko v Krabčicích – odborná stáž.

Zaměstnanci DSPH tvořilo dle organizační struktury celkem 81 pracovníků. Tým v roce 2012 pracoval v tomto složení: ředitelka Mgr. Elena Jaroševská, asistentka ředitelky, 2 manažeři úseků, 61 pracovníků Úseku sociálních a zdravotních služeb, 16 pracovníků Úseku ekonomiky a provozu.

Třígenerační komunitní centrum

V roce 2012 pokračovala v prostorách DSPH činnost Trígeneračního komunitního centra (TKC) pod záštitou DSPH a ve spolupráci s o. s. Bejachad a Sociálním oddělením ŽOP. Hlavním cílem činnosti byla podpora komunikace mezi jednotlivými generacemi, zapojení rodin a jednotlivců do vytváření života komunity.

V jídelně DSPH probíhaly šabatové večere, kterých se účastnili senioři DSPH, děti z Bejachadu i jejich rodiče. TKC během roku dále pořádalo oslavy svátků. Při příležitosti svátku Tu bi-švat přišli rodiče se svými dětmi tvořit do kavárny Maluj, kde si pod vedením lektorky každý mohl vyzdobit keramický předmět v duchu Tu bi-švatu. V březnu se konala ve společenském sále DSPH velká oslava svátku Purim se čtením Megily a zábavou pro všechny generace. Proběhly oslavy svátků Roš ha-šana a Sukot s programem pro děti v Jeruzalémské synagoze i slavnostní večere v hagiborské suce. V květnu se uskutečnilo „vítání hvězdiček“, kdy předseda ŽOP přivítal děti narozené v posledních třech letech a poblahopřál jejich rodičům. TKC také pořádalo výlety za poznáním a zábavou, například na hrad Loučeň.

V roce 2012 TKC začalo pracovat na novém projektu Radost seniorům, jehož cílem je shromáždit dobrovolníky, kteří by měli chuť doprovázet ve svém osobním volnu seniory na různé společenské akce a výlety. V rámci tohoto projektu proběhla přednáška pro budoucí dobrovolníky o specifických potřebách seniorů. První akcí projektu Radost seniorům byla návštěva programu „Podvečer Yvonne Přenosilové“ s Jiřinou Bohdalovou. Činnost TKC v roce 2012 vyvrcholila v prosinci chanukovou oslavou a chanukovým během, pořádaným ve spolupráci s hnutím Hakoach. K spolupráci se podařilo získat i jiné subjekty, např. sdružení Chinuch, které v DSPH uspořádalo chanukovou dílnu pro děti.

Středisko autodopravy ŽOP

Středisko autodopravy ŽOP (AD, Autodoprava) nabízí své služby členům židovských obcí v České republice, zaměstnancům ŽOP a členům přidružených spolků.

Vybavení automobilů a provoz Střediska autodopravy jsou uzpůsobeny tak, aby služeb mohli využívat hlavně klienti s omezením mobility, zejména senioři, a to pro cesty k lékaři, k pravidelnému dojíždění do Denního stacionáře DSPH či do Klubu Hagibor a zpět domů, na úřady, na kulturní akce, na výlety a rekondační pobyty. Vozidla jsou také využívána pro rozvoz košer obědů do jednotlivých domácností.

Služby Střediska autodopravy navazují na služby poskytované sociálními a zdravotními středisky ŽOP, a podílejí se tak na zajištění komplexní péče o seniory.

Každý klient si může objednat autodopravu u střediska, které o něj již pečuje, nebo přímo u dispečerky autodopravy.

Vedoucí Střediska autodopravy ŽOP je Ing. Markéta Heřmanská.

Autodoprava v roce 2012 disponovala třemi osobními automobily, jedním mikrobusem (16 míst) a jedním mikrobusem s plošinou (11 míst). Zakázky klientů zajišťovali tři řidiči Střediska autodopravy společně s externími smluvními dopravci Taxi Praha a Profi Taxi.

Spolupráce s externími dopravci umožnila uspokojovat požadavky klientů na dopravu v pozdních odpoledních či večerních hodinách, o víkendech a státních či židovských svátcích.

Autodoprava byla v roce 2012 financována z těchto zdrojů:

6 % ... úhrady klientů,

54 % ... střediska ŽOP,

2 % ... externí klienti mimo ŽOP (FŽO, TI apod.),

37 % ... ŽOP (tj. ve výši záporného hospodářského výsledku).

Celkem bylo v roce 2012 vyřízeno **3734** objednávek a ujetu **65 139** km. Vývoj v posledních 5 letech znázorňují tabulky:

Rok	Počet objednávek celkem	Z toho:		
		Řidiči AD ŽOP	Taxi Praha	Profi Taxi
2008	3 311	48 %	52 %	-
2009	3 977	56 %	44 %	-
2010	3 903	52 %	48	-

			%	
2011	3 696	48 %	52 %	-
2012	3 734	51 %	22 %	27 %

Externí dopravci zajišťovali v rámci svých zakázek ponejvíce dopravu k lékaři, částečně se podíleli také na rozvozech obědů a soukromých jízdách.

Rok	Počet najetých km celkem	Z toho:		
		Řidiči AD ŽOP	Taxi Praha	Profi Taxi
2008	87 692	68 %	32 %	-
2009	76 886	66 %	34 %	-
2010	71 454	67 %	33 %	-
2011	69 820	56 %	44 %	-
2012	65 139	64 %	11 %	25 %

Nejvíce kilometrů bylo ujetu při rozvozech obědů (47 %, tj. 31 000 km), při jízdách k lékaři (18 %, tj. 12 000 km) a při služebních jízdách středisek ŽOP (16 %, tj. 10 000 km).

Již méně se na celkovém počtu podílely ostatní jízdy uskutečněné do Denního stacionáře a zpět (6 %), soukromé jízdy (4 %), výlety (3 %) aj.

Nejvíce kilometrů bylo ujetu pro Sociální oddělení (50 %) a pro jednotlivé klienty (29 %). Ostatní střediska využívají pro poskytování svých služeb Středisko autodopravy v menším rozsahu (max. 5 %).

Věříme, že i v roce 2013 bude Středisko autodopravy poskytovat své služby klientům k jejich spokojenosti.

Praktický lékař

Ordinace praktického lékaře pro dospělé nadále sídlí v budově DSP Hagibor a pracuje v rámci plného úvazku. Pravidelná léčebná a preventivní péče je věnována klientům DSP Hagibor a Penzionu Charlese Jordana v Praze 7. Ordinace zajišťuje i závodní péči zaměstnancům ŽOP.

Ambulance praktického lékaře zajišťují nadále MUDr. Daniela Macháčková a MUDr. Karin Taussig, od března 2012 také MUDr. Marie Zunová. Tak se podařilo opět zabezpečit každodenní plnou ordinační dobu. V ordinaci stále pracuje i zdravotní sestra Kateřina Čítková, na kterou se pacienti obrací ohledně objednávání na vyšetření praktickým lékařem, odběrů krve i jiného biologického materiálu včetně vyšetření Quickova času, CRP a glykémie z prstu. MUDr. Marie Zunová díky zkušenostem z nefrologické a cévní ambulance rozšířila možnosti konzultací i v těchto oborech. V roce 2012 byla nadále zajišťována návštěvní služba v domácnostech registrovaných pacientů. Pokračovala také úspěšná těsná spolupráce s Komplexní domácí péčí EZRA, kde bylo plně využíváno možností domácí rehabilitační péče a asistentských služeb. Díky této spolupráci se mnohdy dařilo udržet v domácím prostředí i pacienty s velkým zdravotním omezením.

Ambulance praktického lékaře spolupracovala pravidelně s řadou specialistů, z nichž někteří pravidelně docházeli do DSP Hagibor – např. gerontolog MUDr. Zdeněk Kalvach, neuroložka MUDr. Lenka Hlinková, psychiatr MUDr. Tomáš Dostál a diabetoložka MUDr. Jana Houdová.

Velkou pomocí při péči zejména o klienty bydlící v pobytové části DSP je přítomnost rehabilitačního oddělení v budově DSP Hagibor.

. Knihovna a informační centrum, středisko předarchivní péče

Knihovna Židovské obce v Praze se zabývá nákupem, zpracováním a půjčováním knih, časopisů a hudebního fondu.

V roce 2012 získala knihovna 150 titulů, které byly nakoupeny nebo získány formou darů a následně zpracovány a zařazeny do knižního fondu. Knihovnu navštívilo 590 čtenářů, kteří si vypůjčili 346 knih. Prezenční fond využilo 240 čtenářů. Knihovnice se zabývaly revizí knižního fondu.

Informace o nových knihách jsou pravidelně uveřejňovány v Obecních novinách.

Informační středisko se zabývá dotazy, které se vztahují k židovské historii, hledáním židovských předků či pátráním po žijících osobách židovského původu. Dotazy přicházejí prakticky z celé Evropy, z USA a Izraele. Informační středisko spolupracuje s Národním archivem a ostatními archivy v Čechách a na Slovensku. Nepostradatelným

pomocníkem v pátrání se stal internet, telefonní seznamy místní i mezinárodní, velkou pomocí je Terezínská pamětní kniha, pro další informace slouží původní kartotéka z Terezína. Většina hledání je úspěšná, mnohdy jsou však zdoluhavá a složitá. Středisko předarchivní péče v roce 2012 převzalo od jednotlivých oddělení ŽOP celkem 22 bm písemností. Od akciové společnosti Matana byly převzaty 3 bm písemností, především stavební dokumentace k jednotlivým objektům ŽOP. Poté, co prošly dezinfekčním procesem v Národním archivu, byly do depozitáře převezeny dokumenty původně uložené v Jeruzalémské synagoze. Z téže synagogy také pochází soubor notového materiálu, který byl na místě nahruho očištěn a následně převezen do depozitáře. V březnu roku 2012 byla archivem Židovského muzea v Praze převzata první část písemností vzniklých z činnosti Židovské obce v Praze před rokem 1990. Vedle běžné vyhledávací a rešeršní agendy pro jednotlivá oddělení ŽOP připravovalo Středisko předarchivní péče podklady pro rabinát vzhledem k revizi členské základny. Také vypracovalo opatření předsedy o nakládání s dokumenty, které začalo platit v druhé polovině roku 2012. Vedoucí knihovny, střediska informačního a střediska předarchivní péče je Eva Fantová.

Restaurace Šalom

Hlavním posláním restaurace Šalom je příprava košer stravy, zajišťování prodeje košer potravin pro členy, zaměstnance ŽOP a jejich rodiny. Součástí jsou také cateringové služby.

Restaurace měla v roce 2012 deset zaměstnanců a celkem připravila 31 949 porcí jídla jak pro členy ŽOP v restauraci Šalom, tak pro obyvatele Penzionu Charlese Jordana. Současně za pomoci sociálního oddělení ŽOP a dobrovolníků byla zajištěna roznáška košer obědů do bytů potřebným členům ŽOP.

Pro turisty bylo v roce 2012 připraveno 1156 porcí jídel.

Restaurace Šalom se jako každoročně podílela na zajišťování občerstvení při různých společenských a kulturních akcích pořádaných ŽOP. Mezi obzvlášť významné patřilo zajišťování občerstvení pro potřeby FŽO, spolků ŽOP, KKL a další akce.

Do působnosti střediska spadá i prodejna košer potravin, kde patří k nejnáročnějším akcím komplexní zajištění potravin na Pesach a ostatní svátky. V roce 2012 přispělo středisko stravování k dalšímu rozšíření sortimentu prodeje košer potravin.

Vedoucím restaurace byl v roce 2012 Marek Holík.

. Program Lauderovy školky v Praze ve fakultní mateřské škole při Pedagogické fakultě UK

Ve třídě pro židovské děti je ve fakultní mateřské škole Na Výšinách vytvořen specifický program pro děti ve věku od tří do sedmi let, který je realizován osmnáctým rokem. Zahrnuje výchovu v židovských tradicích, výuku hebrejštiny a keramickou dílnu se zaměřením na židovské tradice i košer stravování. Předškoláci se s vrstevníky z ostatních tříd věnují podle zájmů jednotlivců angličtině, hře na flétnu, aktivitám ve výtvarném, tanečním nebo dramatickém kroužku. Program je od jeho vzniku veden PhDr. Kateřinou Bíglovou.

Vzdělání a výchova jsou zacíleny na individualizovanou péči a optimální vývoj dětí v předškolním věku. Výuka hebrejštiny je určena všem dětem, které přivykly na svou třídu. Nově přijaté děti zůstávají v rámci adaptace se svou učitelkou ve třídě, zatímco starší děti se učí hravou formou hebrejsky ve skupinách podle věku. Děti jsou společně vedeny k židovským tradicím a historii. Pravidelně se v průběhu roku věnují přípravám na židovské svátky.

Děti z Programu Lauderovy školky před zápisem navštěvují Lauderovy školy a v roce 2012 pak několik z nich přišlo s rodiči k zápisu. Před svátkem Tu bi-švat děti vytvořily malbu velkého stromu pro klub Gešer.

Na chanukové oslavě se sešly všechny rodiny dětí. Od března 2012 probíhala rekonstrukce třídy a pro děti byl vybrán program lokalizovaný většinou mimo budovu školky. Děti chodily více do divadel a galerií, předškoláci navštívili Veletržní palác Národní galerie, kde se věnovali výtvarnému programu cílenému na tvary a obrazce. Na Purim vytvořily pozvánky, doma s rodiči masky a společně si pak užily purimovou oslavu. Na Pesach si děti připravily malovaný tácek na macesy, které si nesly na svátek domů. K svátkům Jom hazikaron a Jom hacmaut vyzdobily třídu a atrium. Na olympiádě šestitřídní mateřské školy děti bojovaly pod vlajkou Makabi. Koncem června

se předškoláci rozloučili se školkou na zahradní slavnosti, která se vzhledem k rekonstrukci uskutečnila v prostorách sousední základní školy.

Poslední měsíc školního roku všechny děti zakončily výletem do zámku Loučeň s průchodem botanickým labyrintem a návštěvou zoo.

V průběhu prázdnin byla dokončena rekonstrukce, takže v září 2012 přišly děti do rozšířeného prostoru s větší tělocvičnou. Také ve třídě vzniklo více prostoru, který lze účelněji využít k různým činnostem, například k cvičení a pohybovým aktivitám. Byla vyměněna všechna okna, na kterých jsou nyní žaluzie, dlažba v atriu a rozšířena učebna angličtiny a hebrejštiny.

Před svátkem Sukot děti vyzdobily prostornou suku postavenou na zahradě, do které pozvaly na svačinu kamarády a sourozence. V souvislosti s praxí studentů Pedagogické fakulty UK je třída pro židovské děti specifickým modelem výchovy minoritní společnosti, která umožňuje nahlédnout do židovského prostředí.

Financování třídy pro židovské děti v mateřské škole Na Výšinách je zajišťováno státem obdobně jako v jiných státních předškolních zařízeních a zřizovatelem, dále přispívá Městská část Praha 7, sponzoři a rodiče. Specifickou péči spojenou s židovskou výchovou, výukou a košer stravou hradí Židovská obec v Praze a Lauderova nadace. Rodiče a sponzoři přispěli také na novou televizi, počítače a účelný nábytek s herními prvky.

Ve třídě s alternativním programem pro židovské děti vznikají v průběhu tříleté docházky vzájemné vztahy nejen mezi dětmi, ale i mezi jejich rodinami. Jako v předešlých letech bylo ve třídě několik sourozenců, dokonce i tři nebo čtyři z téže rodiny. Tak jsou vytvářeny vzájemné přátelské vztahy a vazby, které prostupují výchovou, vzděláním a soužitím Židovské obce v Praze.

Ekonomické oddělení

V roce 2012 vykonávalo ekonomické oddělení obce všechny obvyklé povinnosti právnické osoby. Zaměstnávalo celkem šest pracovníků v plném pracovním poměru a jednu pracovníci v částečném pracovním poměru v těchto pozicích: ekonom, hlavní účetní, účetní, mzdová účetní, pokladní, pokladní referentka a kontrolní pracovník. Na dohodu o pracovní činnosti (výběr kasiček) pracoval jeden pracovník. Ekonomické oddělení zajišťovalo dále správu IT prostřednictvím dlouhodobé smluvní spolupráce s

dvěma odborníky a metodicky řídilo péči o rozvoj programového vybavení ŽOP zajišťovanou jedním z těchto odborníků.

. Bezpečnostní oddělení

Středisko bezpečnosti stejně jako v minulých letech věnovalo největší pozornost hrozbám ze strany islamistů a pravicových extremistů. Fyzické projevy antisemitismu (fyzické incidenty u osob nebo na majetku) byly v roce 2012 na podobné úrovni jako v předchozích letech. Bylo monitorováno 6 útoků na majetek a žádný fyzický útok na osobu. Bylo zaznamenáno 10 případů obtěžování, ale nebyl registrován žádný případ vyhrožování. V roce 2012 jsme zaznamenali znatelný nárůst antisemitských projevů slovem a obrazem. V porovnání s rokem 2011, kdy bylo monitorováno celkem 26 antisemitských článků, videí a obrázků, bylo v roce 2012 zjištěno 82 projevů stejné kategorie. To představuje více než trojnásobný nárůst těchto projevů, přičemž k nárůstu došlo zejména na internetu. Atmosféra ve většinové společnosti i mezi politickými představiteli je pro Židy tradičně pozitivní.

Bezpečnostní oddělení můžete kontaktovat kdykoliv na telefonu 224 800 834, nebo e-mailem: security@kehilaprag.cz.

VI. Matana, a. s.

Matana, a. s., jejímž výlučným a jediným vlastníkem je Židovská obec v Praze, je činná jako samostatná obchodní společnost, oddělená od zakladatele. V čele společnosti stojí představenstvo. Valná hromada je tvořena jediným akcionářem, Židovskou obcí v Praze, která rovněž jmenuje dozorčí radu společnosti. Plnění rozhodnutí představenstva a valné hromady zajišťuje ředitel společnosti s týmem zaměstnanců. Průměrný počet zaměstnanců v roce 2012 byl 25, z toho 3 vedoucí zaměstnanci.

Představenstvo: Ing.František Tomášek, BSc. – předseda
Mgr. Alice Güttlerová
Ing. Mojmír Malý
Ing. Zdeněk Skála
Ing. Martin Turek

Dozorčí rada: František Bányai – předseda
MUDr. Jiří Skála-Rosenbaum
Jindřich Svátek
JUDr. Tomáš Pezl

Hlavní činností a. s. Matana bylo i v roce 2012 zajišťování správy nemovitého majetku svého zakladatele a 100% vlastníka, Židovské obce v Praze. Společnost Matana vykonává tuto činnost i pro Nadaci Židovské obce v Praze, Federaci židovských obcí v ČR a nově založenou Nadaci Hagibor. Jedná se nejen o správu tzv. komerčních objektů především v Praze, ale i o správu 273 židovských hřbitovů (z toho ŽOP 181), 40 synagog (z toho ŽOP 30) a více než 150 hřbitovních budov nejrůznějšího typu a velikosti na území celé České republiky.

Pokud jde o pronájem **nebytových prostor**, situace byla v roce 2012 poměrně stabilizovaná. O obchodní jednotky s výkladem do ulice byl nadále velký zájem, v majetku ŽOP jich je ale omezené množství.

Téměř všechny nebytové prostory v majetku ŽOP byly během roku 2012 pronajaty, přičemž ceny pronájmu kancelářských prostor nadále zaznamenávaly mírný pokles. Potvrdil se trend roku 2010 a 2011, kdy pro většinu firem začaly náklady být důležitější než prestižní adresa v centru. Jak jsme konstatovali již dříve, komfort v domech spravovaných Matanou je z objektivních důvodů většinou nižší než u nově postavených administrativních center (klimatizace, parkování, služby recepce atd.), což vede ke změně struktury nájemců. Odcházejí větší dynamické firmy a přicházejí klienti, u nichž adresa hraje převažující roli – advokáti, notáři, personální agentury apod. Konkurence na trhu v minulém roce i nadále rostla, pokračovala výstavba nových administrativních komplexů, které nabízejí daleko širší škálu služeb.

Byty ve vlastnictví ŽOP – v roce 2012 skončila regulace nájemného. Podle naší zkušenosti se jednalo o jakýsi z psychologického hlediska zlomový bod. Matana v očekávání problémů s předstihem obeslala všechny nájemníky osobním dopisem ředitele a vyzvala je k jednání. Naší snahou bylo předejít neuváženým reakcím a pokusit

se dosáhnout kompromisu ve výši nájmu. Chtěli jsme zamezit hromadným výpovědím, které mohly ohrozit příjem ŽOP.

Řada nájemníků na dopis zareagovala a dohody bylo dosaženo. Přesto se ale od 1. ledna do 31. prosince 2012 uvolnilo **55 bytů**, což činí **17,5 %** celkového počtu nájemních smluv. Ve srovnání s předchozími lety je to vývoj poněkud dramatický, který pokračuje i v roce 2013 (1. ledna až 31. března 2013 **18 výpovědí** ze strany nájemců).

V roce 2012 se společnosti Matana s vysokým nasazením dařilo poměrně úspěšně byty obsazovat novými nájemci, o čemž svědčí dosažená výše příjmů z nájemného. Bylo k tomu ale zapotřebí využít rezerv ŽOP na rekonstrukce bytů, neboť řada uvolněných bytů vyžadovala po opuštění nájemcem rozsáhlé úpravy. Na obnovu komerčně pronajímaných bytů bylo v roce 2012 vynaloženo **9,7 mil. Kč**.

I v roce 2012 platilo, že malé byty se pronajímají výrazně lépe a s vyšším výnosem za m². Došlo rovněž k výraznému přiblížení výše regulovaného a neregulovaného nájemného.

Výnosy z nájemného v bytových i nebytových prostorech ve výši **80 384 tis. Kč** byly oproti schválenému rozpočtu na rok 2012 vyšší o **cca 1102 tis. Kč** (procento plnění **101,39 %**).

Celkové výnosy dosáhly částky **82 445 tis. Kč bez započtení dotací**. Do této sumy jsou započteny i příjmy z prodeje objektu v Novém Bydžově za **1,5 mil. Kč** a pojistné plnění ve výši **295 tis. Kč**. Výsledek v oblasti příjmů za rok 2012 je tedy možno označit za dobrý. Kromě toho se podařilo získat dotaci ve výši **1 mil. Kč** od Magistrátu hl. m. Prahy na pokračování restaurátorských prací v Jeruzalémské synagoze, což je vzhledem k zhoršujícímu se stavu veřejných financí úspěch.

V rámci stavební činnosti byla v roce 2012 pozornost věnována již dříve zmíněným rekonstrukcím bytů, na jejichž opravy a rekonstrukce bylo třeba vynaložit **9700 tis. Kč**. Do této částky není započítána rekonstrukce hřbitovního domku v Uhříněvsi, která byla největší samostatnou stavební akcí minulého roku (**3080 tis. Kč**). Domek bude pronajat za účelem bydlení.

Druhou největší stavební akcí byla nezbytná oprava fasády domu U Starého hřbitova v ceně **1710 tis. Kč**.

Mezi dalšími významnými stavebními akcemi je třeba zmínit pokračování opravy ohradní zdi areálu Nového židovského hřbitova (**1597 tis. Kč**) a první etapu rozšíření urnového háje bezprostředně přiléhajícího k NŽH ve výši **850 tis. Kč**. Nesmírně důležitá z hlediska koncepční péče o NŽH byla i realizace úvodní etapy oprav staticky havarijních náhrobků v celkových nákladech **1504 tis. Kč**, částečně krytých dotacemi **300 tis. Kč** od MHMP a **280 tis. Kč** od MČ Praha 3.

Byla provedena izolace suterénu Lauderových škol v Belgické ulici proti vlhkosti, jejíž celkové náklady dosáhly **729 tis. Kč**.

Intenzivně pokračovaly práce na projektu rekonstrukce a dostavby Krakovské 13. Za velký úspěch je možné považovat získání pravomocného územního rozhodnutí. Na konci roku 2012 byly zahájeny práce na dokumentaci pro stavební povolení.

Velká pozornost byla věnována Jeruzalémské synagoze. Byly obnoveny malby na schodišti na ženskou galerii a pokračovalo restaurování maleb stropu. Na obě tyto akce byla získána již zmíněná dotace ve výši **1 mil. Kč**. Bylo vybudováno nové venkovní osvětlení synagogy a opravena část historických svítidel, podařilo se také provést poslední práce na opravě varhan, které jsou nyní plně provozuschopné. Objekt byl elektronicky zabezpečen proti neoprávněnému vniknutí. Matana (zejména zaměstnanci Správy budov a hřbitovů) se podílela na zřízení stálé výstavy věnované péči o židovské památky na galerii.

Správa budov a hřbitovů (SBH) je samostatným oddělením a. s. Matana, které mj. zajišťuje péči o židovské památky ve vlastnictví ŽOP, nacházející se na území velkém jako zhruba polovina celé ČR. Při své činnosti se zaměstnanci SBH snaží maximálně využít doplňkových zdrojů financování, zejména získávat prostředky z nejrůznějších dotačních programů a darů.

Souhrnný objem získaných dotací, darů a jiných příjmů činil tentokrát 8051 tis. Kč (8785 tis. Kč v r. 2011), což představuje 46,9 % (48,5 % v r. 2011) z celoročně vynaložených nákladů ve výši 17 154 tis. Kč¹ (18 095 tis. Kč v r. 2011). Suma získaných dotací a darů je přitom čtvrtá nejvyšší od r. 1990 a odráží opravdu výjimečně vysoké nasazení pracovníků SBH při jejich získávání. Tato částka sestává z 88 samostatných položek, z nichž většina představuje velmi komplikovaný administrativní, vyjednávací a zdůvodňovací proces. Počínaje zpracováním často

až nesmyslně složitých žádostí, přes přípravu a vlastní realizaci jednotlivých akcí až po obhájení zdařilosti výsledků a předložení podrobného vyúčtování.

Mezi nejvýznamnější stavební a restaurátorské akce patřilo v r. 2012 pokračování postupné obnovy synagogy v **Písku**, obřadních síní v **Hradci Králové-Pouchově a Jindřichově Hradci** a márnice v **Chrudimi**.

Na historicky významných a erozí ohrožených či vandalismem napadených hřbitovech v r. 2012 např. v **Brandýse nad Labem, Březnici, Čkyni, Dobříši, Dolním Bolíkově, Dřevíkově, Dubu u Prachatic, Golčově Jeníkově, Habrech, Heřmanově Městci, Hostouni – starém hřbitově, Hluboké nad Vltavou, Hořicích v Podkrkonoší, Hroubovicích, Humpolci, Jindřichově Hradci, Kolíně – novém hřbitově, Kolodějích nad Lužnicí, Kostelci nad Labem, Kostelci u Křížků, Libochovicích, Litni, Lukavci, Měchnově-Divišově, Mirovicích, Neustupově, Neveklově, Novém Bydžově – novém hřbitově, Polné, Prudicích, Přehořově, Přistoupimi, Radeníně, Rakovníku, Spomyšli, Stádleci, Tučapech, Vamberku, Veselici, Vodňanech, Všemyslici-Neznašově a Žamberku** byly prováděny náročné záchranné, konzervační nebo restaurátorské práce na vybraných náhrobcích.

Ve významnějším rozsahu byly také opravovány hřbitovní zdi, v předmětném roce např. v **Bechyni, Hostomicích, Hradci Králové-Pouchově, Humpolci, Mladé Boleslavi, Pavlově, Rychnově nad Kněžnou a Táboře – starém hřbitově** (v Táboře jen projektová dokumentace).

Vedle uvedených akcí pak probíhala i celá řada dalších, menších sice rozsahem, významem však neméně důležitých.

Celkové plnění rozpočtu bylo do určité míry ovlivněno některými nepředvídatelnými událostmi, mezi které patřila např. nutnost navýšit finanční podíl vlastníka za účelem zachování předpokládané výše dotace, náhlé zhoršení zdravotního stavu dřevin a potřeba tuto situaci urychleně řešit, aby nedošlo k poškození hřbitovních objektů, havarijní stavy objektů způsobené narušenou statikou, sesuvem půdy, vandalismem apod.

VII. Webové stránky ŽOP

Během roku 2012 webové stránky neprošly větším vývojem. Stránky jsou rozděleny do dvou sekcí – veřejná část nabízí nejen všeobecné informace o ŽOP, ale i výběr ze

zpravodajství a kulturních akcí. Součástí stránek jsou i informace pro turisty v anglickém jazyce a v hebrejštině. V části, která je přístupna pouze členům ŽOP, držitelům mimořádného statusu ŽOP a zaměstnancům ŽOP, jsou uveřejňovány zápisy z jednání vedení a reprezentace, důležitá oznámení a lze odtud stáhnout i *Obecní noviny*.

K 31. prosinci 2012 bylo registrováno 424 uživatelů s oprávněním vstupu do členské sekce. V roce 2012 zaznamenaly stránky ŽOP na 69 891 návštěv, z čehož bylo 43 173 absolutně unikátních. Nejvíce návštěvníků shlédlo stránky v březnu – 6697.

Geograficky je nejvyšší procento příchozích z České republiky (77,94 %), dále následoval Izrael (6,52 %), USA (3,42 %), Slovensko (2,31 %) a Německo (2,11 %).

Celkově bylo na webové stránky přistoupeno z 107 zemí.

Webové stránky Židovské obce v Praze si můžete prohlédnout na adrese

<http://www.kehilaprag.cz>.

VIII. Granty, dotace a dary poskytnuté ŽOP v roce 2012

Nadace a instituce

a) se sídlem v České republice:

Federace židovských obcí,

Magistrát hl. města Prahy,

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR,

Ministerstvo kultury ČR,

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR,

Nadační fond obětí holocaustu,

Nadace Židovské obce v Praze,

Nadace Hagibor,

Nadační fond Zecher,

Nadace Agrofert Holding,

Tereziánská iniciativa,

MČ Praha 1,

MČ Praha 3,

MČ Praha 7,

MČ Praha 10,

Česko-německý fond budoucnosti,

Wittmann Tours, spol. s r. o.,

Státní zemědělský intervenční fond,

Kraj Vysočina,

Jihočeský kraj,

Královéhradecký kraj,

Pardubický kraj,

Středočeský kraj,

Městské úřady Bechyně, Divišov, Golčův Jeníkov, Habry, Horní Cerekev, Hradec

Králové, Chrudim, Kolín, Lukavec, Mladá Boleslav, Neveklov, Neustupov, Nymburk,

Písek, Polná, Rychnov nad Kněžnou, Žamberk.

b) se sídlem v zahraničí:

Claims Conference (USA) – grant ICHEIC, GG, SORGI,

The Ronald S. Lauder Foundation (USA),

The American Jewish Joint Distribution Committee,

Verein Wider das Ver.

Jednotlivci (dary nad 10 000 Kč):

Valér Džupa,

Evan Zohav Lazar,

Zdenka Klapalová,

Zuzana Skálová,

Alice Brunnberg/Ascher,

Karel Almásy,

Michael Almásy,

Jan Krušina,

Zeev Ofer,

Lucie Lederer

Otakar Süsser,

Michal Dostál,

P. Neumannová,

P.+ D. Bulatý,

P. Speransky,

Galerie P-L & Čubrda,

Antique Cinolter,

S. Renoldner,

Petr Šmaha

a mnoho dalších, kteří nedali souhlas s uveřejněním jména.

Dárci (dary do 10 000 Kč):

ŽOP obdržela v roce 2012 finanční dary od více než stovky dárců, většinou na sociální účely, opravy židovských hřbitovů nebo jako příspěvek na vybavení DSPH.

IX. Hospodářský výsledek ŽOP v roce 2012

Materiál byl projednán a odsouhlasen v Reprezentaci Židovské obce v Praze 24. června 2013. Hospodaření roku 2012 lze označit za úspěšné. Hospodářský vývoj byl ve všech ohledech stabilizovaný. Rok 2012 skončil tak jako v předchozím roce přebytkem, tentokrát **12,9 mil. Kč** při nenaplnění jediného základního rozpočtového cíle ve stavební činnosti ŽOP v roce 2012, bouracích a projektových prací v Krakovské.

Výsledky nedaňových středisek přispívají kladným efektem 7,5 mil. Kč. Příznivý byl také výsledek daňových středisek ve výši 0,6 mil. Kč. Mimostřediskové vlivy snižují bilanci o 0,8 mil. Kč.

Další úspora zdrojů je způsobena nedočerpáním rozpočtu v investiční oblasti ve výši 17,8 mil. Kč, která je ovšem vyvážena nečerpáním příspěvku na stavební práce z rezervy zaznamenané ve FRVR v částce 11,6 mil. Kč. Celkový vliv na výsledek proti rozpočtu těchto položek se vzájemně kompenzuje.

Přečerpání rozpočtu SBH snížilo závěrečnou bilanci o 0,6 mil. Kč.

Na základě celkového zhodnocení výsledků hospodaření, podloženého i účetním auditem Ing. Danuše Prokůpkové, KAČR č. 0712, reprezentace hospodářské výsledky roku 2012 schválila.

Docílený přebytek prostředků proti rozpočtu ve výši 12,9 mil. Kč byl přidělen do Fondu rekonstrukcí velkého rozsahu.

**Celkový přehled o hospodářském výsledku za rok 2012 (v tis. Kč) ŽOP z
oficiálního výkazu zisků a ztrát, tzv. výsledovky, uvádí tabulka:**

Položka		Činnosti			Rozpočet (*)
		Hlavní	Hospodářské	Celkem	
B.I.	Tržby za vlastní výkony a za zboží	23 929	148 732	172 661	
	Změna stavu vnitroorg. zásob	0	0	0	
B.II.					
B.III.	Aktivace	0	17	17	
B.IV.	Ostatní výnosy	11 948	496	12 444	
	Tržby z prodeje majetku, zúčt. rez. apod.	1	11 971	11 972	
B.V.					
B.VI.	Přijaté příspěvky	37 629	1	37 630	
B.VII.	Provozní dotace	21 332	1 050	22 382	
B.	CELKEM VÝNOSY	94 839	162 267	257 106	228 551
A.I.	Spotřebované nákupy	13 556	3 186	16 742	
A.II.	Služby	31 382	33 265	64 647	
A.III.	Osobní náklady	70 861	11 765	82 626	
A.IV.	Daně a poplatky	190	537	727	
A.V.	Ostatní náklady	48 051	1 669	49 720	
	Odpisy, prodaný majetek, tvorba rez.		34 758	34 758	
A.VI.					
A.VII.	Poskytnuté příspěvky	100	0	100	
	Dodatečný odvod daně z příjmů	0	0	0	
A.VIII.					
A.	CELKEM NÁKLADY	164 140	85 180	249 320	173 220
C.	Výsledek hospodaření před zdaněním	-69 301	77 087	7 786	55 331

	Daň z příjmů		18 038	18 038	17 500
D.	Výsledek hospodaření po zdanění	-69 301	59 049	-10 252	37 831

omentář: Podruhé za sebou dosáhlo hospodaření ŽOP celkové účetní ztráty. Za rok 2012 jde o vliv vyřazení darovaných budov, jejichž zůstatková cena je účtována v souladu s předpisy jako nákladový dar. Běžné hospodaření se v zásadě zlepšilo.

Přehled o vývoji majetku ŽOP k 31. 12. 2012 (v tis. Kč) z oficiálního výkazu majetku a závazků, tzv. rozvahy, uvádí tabulka:

Položka	Pohyb v letech 1996 až 2010	Stav k 31. 12. 2010	Pohyb v roce 2011	Stav k 31. 12. 2011	Pohyb v roce 2012	Stav k 31. 12. 2012	Nárůst r. 12/11 v %
Aktiva							
Dlouh. nehmotný majetek	1 572	853	231	1 084	348	1 432	132,1 %
Dlouh. hmotný majetek	1 694	1 400		1 441		1 415	
Dlouhod. finan. majetek	047	928	40 218	146	-25 907	239	98,2 %
Oprávk. k dlouh. majetku	850	1 000	40 000	41 000	40 000	81 000	197,6 %
Dlouh. majetek celkem	683 114	469 927	32 440	502 367	10 455	512 822	102,1 %
Zásoby	1 012						
Pohledávky	666	932 854	48 009	980 863	3 986	984 849	100,4 %
Krátk. finanční majetek	981	1 920	861	2 781	470	3 251	116,9 %
Jiná aktiva celkem	19 097	11 821	160 218	172 039	133 406	305 445	177,5 %
	160 566	100 024	-17 872	82 152	-25 260	56 892	69,3 %
	131	2 732	980	3 712	-1 244	2 468	66,5 %

Krátk. majetek celkem	180 775	116 497	144 187	260 684	107 372	368 056	141,2 %
AKTIVA	1 194	1 049		1 241		1 352	
CELKEM	142	351	192 196	547	111 358	905	109,0 %

Pasiva							
Vlastní jmění	1 188	1 037		1 054		1 046	
Výsledek hospodaření	776	657	16 902	559	-8 003	556	99,2 %
	37 117	19 763	-3 085	16 678	-8 892	7 786	46,7 %
Vlastní zdroje	1 225	1 057		1 071		1 054	
	893	420	13 817	237	-16 895	342	98,4 %
Rezervy	-2 765	0	0	0	0	0	-
Krátkodobé závazky	-10 078	-9 343	176 236	166 893	129 038	295 931	177,3 %
Bankovní úvěry	-20 640	0	0	0	0	0	-
Jiná pasiva	1 733	1 274	2 143	3 417	-785	2 632	77,0%
Cizí zdroje	-31 751	-8 069	178 379	170 310	128 253	298 563	175,3 %
PASIVA	1 194	1 049		1 241		1 352	
CELKEM	142	351	192 196	547	111 358	905	109,0 %

Komentář:

Přehled informuje o tom, že **hodnota nemovitostí a jiného majetku obce** se v roce 2012 v důsledku darů (Lodecká 11,1 mil. Kč a Karlova 22,8 mil. Kč) a prodeje nemovitostí (N. Bydžov 1,5 mil. Kč, Mnichovice 1,4 mil. Kč a Vídeň 0,9 mil. Kč) snížila o 25,9 mil. Kč při celkové hodnotě 1415 mil. Kč, v souhrnu s nehmotným majetkem a po odečtení odpisů činí dlouhodobý majetek celkem 904 mil. Kč.

Dlouhodobý finanční majetek ve výši 81 mil. Kč se skládal z akcií společnosti Matana, a. s., v hodnotě 1 mil. Kč a dvou 1,5letých diskontovaných dluhopisů MF ČR v hodnotě 80 mil. Kč. **Stav pohledávek** v krátkodobých aktivech se meziročně zvýšil o 77 %. Celkový aktuální **majetek (aktiva)** obce tak činí **1353 mil. Kč**. **Vlastní jmění** obce v pasivech se snížilo o 8 mil. Kč. Výsledek hospodaření je ovlivněn nákladem

zůstatkové ceny darovaných nemovitostí 15,3 mil. Kč. Bez tohoto vlivu rok dopadl lépe než ten předchozí. Pasiva jsou uváděna ve své podobě před zdaněním.

Seznam použitých zdrojů

1. Použitá literatura

1. Bauman, A.: *Co by každý měl vědět o židovství*, Praha 2000
2. Bergerová, N.: *Na křižovatce kultur. Historie československých židů*, Praha 1992
3. Bondy, B., Dvorský, F.: *K historii židů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 906-1620*, Praha 1906
4. Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Česká biblická společnost, 2002
5. Beneš, J.: *Směrnice a řády -- Zákoník v Páté knize Mojžíšově*, 2012
6. Beneš, J.: *Otevřené dveře Leviticus 19*, 2012
7. DE VRIES, Simon Philip. *Židovské obřady a symboly*, Praha 2009
8. Cohen, A.: *Talmud pro každého*, Sefer, Praha, 2006
9. Cohen R.: *Talmud v otázkach a odpovediach*, Bratislava 2012
10. Dorfman, R.: *Synagogues without Jews*
11. Doležel, J. *Biblické kořeny sociální práce*, Praha 2010
12. Doležalová, J.: *Úcta k živým i mrtvým*, Evangelické nakladatelství 1991
13. Deutsch, Gotthard; Horowitz, Isaiah, *The Jewish Encyclopedia, Funk and Wagnalls*, New York, 1901-1906.
14. Ehl, P; Pařík, A.; Fiedler, J.: *Staré židovské hřbitovy Čech a Moravy, Paseka*, Praha, 1991
15. Eliade, M.: *Dějiny náboženského myšlení I, II, III*, Praha, Oikúmené 1995-97
16. Eliade, M., Culianu I.: *Slovník náboženství*, Praha, Český spisovatel 1993
17. Eisenberg, J.: *Pochovávání mrtvol v životě národů*; Kalendář česko-židovský 1922-23, roč. XLII.
18. Fiedler, J.: *Židovské památky Čechách a na Moravě*, Praha Sefer 1992
19. Fishbane, M. A.: *Judaismus. Zjevení a tradice*, Praha Prostor 1996
20. Flavius, I.: *Válka židovská SV I – II*, Praha, Svoboda 1990-92
21. Goldberg, Sylvie-Anne: *Les deux rives du Yabbok*, Cesf 1989
22. Gorion, M. J.: *Pověsti židů*, Praha Trigon 1992
23. GREENWALD, Rabi Ze'ev. *Šaarej halacha: Brány halachy*, Praha 2012
24. Johanson, P.: *Dějiny židovského národa*, Praha, Rozmluvy 1995

25. Katz, Eliáš: *Chevra Kadiša, Věstník ŽNO, roč. XV., 1.1.1953, č.1.*
26. Katz, Eliáš: *Chevra Kadiša, Věstník ŽNO, roč. XV., 1.2.1953, č. 2.*
27. Kolatch Alfred J.: *The Jewish Mourner's Book of Why, Jonathan David Publisher, New York 1993*
28. Klenovský, J.: *Židovské památky Moravy a Slezska, Brno, Era 2001*
29. Krinsky, C.: *Synagogues of Europe, Architecture, History, Meaning, New York 1985*
30. Křesťan, J.; Blodigová, A.; Bubeník, J.: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918-1948, Sefer, Praha, 2001.*
31. Levitats, Isaac: *Hevrah, Havurah; Encyclopaedia Judaica, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007.*
32. Liebermann, A.: *Der Schulchan Aruch, M. Poppelauer, Berlin 1912*
33. *Modlitby a rituální zvyklosti Pohřebního Bratrstva v Praze, vlastním nákladem v Praze, 1936*
34. Pavlincová, H. a kol.: *Slovník – judaismus, křesťanství a islám*
35. Pařík, A.: *Pražské synagogy, Praha, Židovské museum 2005*
36. *Podmínky poskytování služby denního stacionáře upravuje § 46, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění*
37. *Pozvání k valné hromadě ze dne 31.5.1936, Židovské pohřební bratrstvo, 1936*
38. Pěkný, T.: *Historie židů v Čechách a na Moravě, Praha Sefer 1993*
39. *Příběh židovského muzea, Praha 1965*
40. *Plzeň v proměnách času, Fraus 2000*
41. Rozkošná, B., Jakubec, P.: *Židovské památky Čech, Brno 2004*
42. Rendtorff, R.: *Hebrejská bible a dějiny, Praha, Vyšehrad 1996*
- Stanovy Pražského židovského pohřebního bratrstva, Chevra Kadiša, Praha 1936
43. Štefánková, J., Mlčoch, Z.: *Procházky Prahou, Praha 1964*
44. *The Jews of Czechoslovakia I - II, Philadelphia 1968, 1971, 1984*
45. *Věstník ŽNO, roč. XV., 1953*

46. Výroční zpráva ŽNO 2014
47. Wischnitzer, R.: *The Architecture of the European Synagogues*, Philadelphia 1994
48. *Židovská ročenka 1953-1999*, Praha ŽR
49. *Židovská ročenka 5751/1990-91*, Praha ŽR
50. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. Podmínky poskytování odlehčovací služby upravuje § 44, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.
- 51.

2. Slovníky a encyklopedie

1. *Judaika Bohemiae, I - XXXVI*, Praha 1965-2001
2. Kosáková, E. a kol.: *Slovník Judaik*, Praha, Židovské museum 2004
3. Goldberg, Sylvie-Anne: Women and Hevra Kaddisha; *Encyclopaedia Judaica*, second edition, Vol. 9 Her-Int, Keter Publishing House, Jerusalem, 2007

3. Elektronické dokumenty

1. domovská stránka Židovské obce v Praze
<http://www.kehilaprag.cz/mambo/>
2. domovská stránka Židovského muzea V Praze
<http://jewishmuseum.cz/>
3. domovská stránka Hagiboru
<http://www.dsphagibor.cz/cs/>
4. domovská stránka Ezry
<http://dpezra.cz/>
5. domovská stránka Wikipedie
http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana
6. domovská stránka Lauderových škol
<http://www.lauder.cz/>

7. domovská stránka židovských ctností

[Http://www.613.cz](http://www.613.cz)